

DEMOKRATISK AKTIVISME SOM POTENTIEL FACILITATOR FOR ET SAMARBEJDE OM MERE KRITISK SOCIALT ARBEJDE

SPECIALE I SOCIALT ARBEJDE

191.656 ANSLAG

FREJA DALSTEN (20190916)

JOSEPHINE SEIDENFADEN (20192530)

V/ VEJLEDNING AF PERNILLE WISTI

ABSTRACT

This master thesis investigates the campaign of Almen Modstand and their attempt to influence the politics of common housing. Through a critical perspective and qualitative research methods, we examine the arguments as presented through their campaign. The study is based on seven qualitative interviews with members of Almen Modstand, and furthermore by participant observations where their democratic premise for mobilisation is clarified and discussed. We conclude that Almen Modstand has a different deliberative ideal of democracy, which places them in a democratic dilemma. We study the aspects of deliberation through Habermas (2005) and Loftager (2004) and find a larger potential for influence, through a readjustment of the ideal of a dialogue free of a dialogue free of supremacy. We infer that the current democracy is put under a marketisation, where the possibility of discriminating against the residents of the common housing areas is made possible. This happens mainly through theorising as in: *Demokratiets krise og de nye autokratier* (2020). Our judgement of the system becomes of democratic character.

We analyse the quality of democracy with Morlino and Diamond's (2004) substantive criteria's. We conclude that there is a level of quality in the democracy, because of the freedom for Almen Modstand to manifest. However, there is both a lack of receptiveness, and equality, which leads to a drop in democratic quality. We conclude that the mobilisation of Almen Modstand accommodates the lack of involvement. This is through social work theories, where we find that Almen Modstand takes substantial societal action and through these the potential of cooperation is uncovered. This through optics of Danbolt (2010) and Arnstein (1969).

We conclude that Almen Modstands mobilization has potential towards cooperation with social work. Through their actions we analyse the ability to insist on changing their social positions (Ahmed, 2012), through being killjoys (Ahmed 2018) and work empowerment based towards mobilisation (Lundemark Andersen, 2018). We therefore draw perspectives to practical social work tasks, as presented through Beresford (2013) as a way towards real cooperation and inclusion. We conclude that cooperation is a way to expand a critical practice in order to change social institutions and the prevailing form of society.

INDHOLDSFORTEGNELSE

KAPITEL 1: UNDERSØGELSENS FOKUS	3
1.1 INDLEDNING	3
1.2 PROBLEMFELT	5
1.3 KAMPAGNEN	7
KAPITEL 2: KRITISK TEORI	9
2.1 KRITIKKENS FÆDRE	9
2.2 HABERMASIANERE	10
2.3 HISTORISERING	10
2.4 ALMEN FRIGØRELSE	11
KAPITEL 3: INDFØRING I FORSKNINGSFELTET	13
KAPITEL 4: METODOLOGI OG METODE	15
4.1 EN KVALITATIV METODISK FREMGANG	15
4.2 INTERVIEWS	15
4.2.1. <i>Delvist strukturerede begrebsinterviews</i>	15
4.2.2. <i>Interviewguide</i>	16
4.3 DEN VIRTUELLE PLATFORM	16
4.4 GATEKEEPERS	17
4.5 FOTOGRAFISK EMPIRI	20
4.6 DELTAGEROBSERVATION	20
4.6.1 <i>Demonstrationen</i>	21
4.6.2 <i>Observationsguide</i>	21
4.7 TRANSSKRIBERING	21
4.8 KODNING	22
4.9 ETISKE OVERVEJELSER	23
4.10 FORSKERPOSITION	24
KAPITEL 5: LÆSEVEJLEDNING	29
KAPITEL 6: DELANALYSE 1	30
6.1 <i>HVILKE DEMOKRATISKE PROCESSER LIGGER TIL GRUND FOR FRUSTRATIONEN HOS ALMEN MODSTAND?</i>	30
6.2 LET'S TALK ABOUT DEMOCRACY	30
6.3 DEMOKRATI - "HVIS INGEN SPØRGER MIG OM DET, VED JEG DET"	30
6.4 BORGERFORSLAG SOM INDGANG	32
6.5 BEBOERDEMOKRATI	34
6.6 DELKONKLUSION	37
KAPITEL 7: DELANALYSE 2	39
7.1 <i>HVORDAN FORSTÅS ARGUMENTERNE MOD LOVPAKKEN I FORBINDELSE MED DE DEMOKRATISKE PROCESSER?</i>	39

7.2 MARKEDSGØRELSE AF DEMOKRATIET	39
7.3 KVALITET I DEMOKRATI	43
7.3.1 Lighed	44
7.3.2 Frihed	45
7.3.3 Lydhørhed	47
7.4 HABERMANSIANSKE IDEALER	49
7.4.1 Kommunikative processer	49
7.4.2 Politik og deliberation	51
7.5 DELKONKLUSION	53
KAPITEL 8: DELANALYSE 3	54
8.1 <i>HVORDAN POSITIONERER ALMEN MODSTANDS SAMLING SIG I DET SOCIALE ARBEJDES FELT?</i>	54
8.2 GRÆSRODSORGANISATION	54
8.3 ARKIVERING	56
8.4 A LADDER OF CITIZEN PARTICIPATION	60
8.6 DELKONKLUSION	62
KAPITEL 9: DELANALYSE 4	64
9.1 <i>HVORDAN KAN ALMEN MODSTANDS HANDLINGSRUM UDFOLDES Gennem SOCIALT ARBEJDES TEORIER OG HVORLEDES KAN DER HERIGENNEM IAGTTAGES POTENTIALE FOR ET SAMARBEJDE?</i>	64
9.2 INSISTERENDE ÆNDRINGER	64
9.3 AHMED OG LOFTAGER - INSTITUTIONELLE UDFORDRINGER	70
9.4 EMPOWERMENT I ALMEN MODSTAND	71
9.5 PERSPEKTIVERING	74
KAPITEL 10: KONKLUSION	78
REFERENCER	80

Kapitel 1: Undersøgelsens fokus

Dette kapitel indeholder indledning, problemfelt, problemformulering, undersøgelsesspørgsmål samt en afklaring og afgrænsning af genstandsfeltet.

1.1 Indledning

Sociolog Aydin Soei har gennem sit virke beskæftiget sig med social mobilitet, medborgerskab og i særdeleshed udsatte boligområder. Han har i den forbindelse ved flere lejligheder udtalt sig om den disputerede lovpakke som formuleret af den tidligere regering: *Lars Løkke III* (2016-2019), kaldet: *Ét Danmark uden parallelsamfund – Ingen ghettoer i 2030* (efterfølgende lovpakken). Soei karakteriserer blandt andet regeringens udspil i et interview i Politiken (2018):

”Det mest opsigtsvækkende er, at regeringen her gør op med basale demokratiske principper som lighed for loven for at gennemføre en politisk dagsorden. Det er kontroversielt, fordi det er en liberal regering, som gør op med liberale rettigheder ved at gøre folks bopæl til den centrale faktor. Dette er det mest vidtgående forslag, jeg hidtil har set.” (Soei i Politiken, 2018).

Soei omtaler generelt lovpakken og dertilhørende initiativer som *”det største sociale eksperiment i den danske velfærdsstats nyere historie”* (Soei i M. Jørgensen, 2021). Denne udtalelse og citatet beskriver en anke mod lovpakkens demokratiske indhold, men også en kommentar til lovpakken som værende en forsøgsordning, uden evidens for potentielle resultater af de initiativer, der igangsættes ved indførslen. Ifølge Soei, må den derfor betragtes som højt politiseret.

Udover Soei eksisterer der en bred forskerskare, der anfægter lovpakkens begreber, herunder *parallelsamfund* og *ghetto*. De betvivler yderligere nedrivning som et socialt mobiliserende initiativ, indholdet i lovpakken som præget af sociale overdrivelser og dertilhørende manglende evidens for resultater (Soei, Balvig og Holmbjerg, 2017; Borberg, 2020; Skifter Andersen, 2019; Skovgaard Nielsen, 2018; Pagh, 2018, Schmidt, 2018; Fekete 2018, Wacquant, 2013 mfl.). Derudover har også menneskerettighedsinstitutioner både nationalt og internationalt rettet skarp kritik mod lovpakkens diskriminerende og tenderende menneskerettighedskrænkende indhold. Herunder beskrevet af blandt andre FN (United Nations Human Rights, 2020), Mellemløkeligt Samvirke (MS, 2021), Institut for

Menneskerettigheder (Lauritzen, 2021) og Amnesty International (Erhardsen, 2021). Ved en skimning af lovpakkens indhold er det især kriterierne for, at almene boligområder kan optræde på én af pakkens lister, der rejses kritik af. Lovpakken indeholder et etnicitetskriterium, der er afgørende for, om boligområdet kan kvalificeres som værende af så problematisk karakter, at der skal initialiseres indsatser. Derudover findes kriterier, der omhandler et for højt antal arbejdsløse, lavt uddannede og dømte i et alment område på over 1000 beboere (Regeringen, 2018: 11). I henhold til dette er det derefter initiativer som skærpede strafzoner, tvangsflytning/nedrivning og generel øget sanktionering af beboerne i disse almene boligområder, der fremtræder opsigtsvækkende.

Danmark placerer sig på en syvendeplads ud af 23 over de mest demokratiske lande i verden. Kriterierne for placeringen begrundes med borgernes frie og lige rettigheder, niveauet for landets politiske deltagelse, generel tiltro til demokratiet, samt muligheden for fair og frie valg (The Economist Intelligence Unit, 2021). Med små marginaler til toppen betragtes en syvendeplads som en høj placering (Economist Intelligence Unit, 2021: 8). Ved denne ovenstående korte gennemgang af lovpakken, kan man undres ved de nævnte demokratiske kriterier, der udgør, at Danmark placerer sig højt over verdens mest demokratiske lande.

Kriterierne kan have konsekvenser for visse socioøkonomiske samfundsgrupper, som derved betragtes kollektivt problematiske. Gennem disse kriterier kan der gøres forskel på borgere på baggrund af deres bosættelse i et alment boligområde. Almene boligområder huser i omegnen af 974.726 personer i Danmark (Almenedata, 2021). Heraf kan ca. 227.590 beboere sanktioneres på baggrund af lovpakkens kriterier for deres område (Regeringen, 2018: 13). Med disse tal opremses lovpakkens potentielle omfang af borgere i Danmark, der kan få betydning for en stor mængde mennesker, fordi de med fællesnævneren som lejer i en almen bolig, kan sanktioneres af denne årsag. Her kan der, ud fra lovpakkens kriterier, stilles spørgsmålstejn ved borgerens frie og lige rettigheder samt fair og frie valg (The Economist Intelligence Unit, 2021) i denne kontekst.

En regering består af folkevalgte repræsentanter, som anerkender lighed for loven og menneskerettighedskonventioner som en præmis for deres virke. I forlængelse af ovenstående forlyder et umiddelbart spørgsmål om, hvad der skal til, før regeringen bliver lydhør over for den kritik, opponentgrupperne stiller dem. Opponenterne består af forskere og menneskerettighedsorganisationer, men også fra stemmer som præsenteres i det følgende - beboerne i de almene boliger, der omfattes af lovpakken.

I centrum af den kritiske røst findes ligeledes kampagnen *Almen Modstand*. Denne gruppering er opstået som reaktion på vedtagelsen af den tidligere regerings lovpakke i 2018. De er en sammenslutning med rod i de, af lovpakken berørte, almene boligområder (Almen Modstand, 2021). Kampagnens formål bliver beskrevet af Almen Modstand som et opgør med forskelsbehandling og ulige sociale rettigheder på baggrund af adresse (Almen Modstand, 2021). Det er denne kampagne, der bliver genstandsfelt for dette speciale.

1.2 Problemfelt

I nedenstående afsnit expliciterer og udfolder vi problemfeltet, hvor formålet er at uddybe baggrunden for undersøgelsen af vores projekt.

En eventuel problematisering af ovenstående optegning af reaktioner på lovpakken og dertilhørende indhold er mangefacetteret. Først og fremmest kan reaktionen ikke entydigt defineres som et socialt problem, men nærmere en diskussion indeholdende sociale og politiske dilemmaer.

Specialets formål med at undersøge Almen Modstand bliver med sigtet om at stille skarpere på præmisserne for socialt arbejde, og hvordan deres placering i samfundet er medskaber af disse. Problematiseringen går derved ikke ud på at lave et nedslag i, hvordan sociale problemer udspiller sig i de almene boligområder, men går nærmere på, hvordan det sociale arbejdes felt formidles og potentielt kan udvides gennem grupperingen Almen Modstand. I den forbindelse kan man se på den globale hensigtserklæring for socialt arbejde af *International Federation of Social Workers*:

“Socialt arbejde er en praksisbaseret profession og en akademisk disciplin, der fremmer social forandring og udvikling, social samhørighed, og empowerment og frigørelse af mennesker. Principper om social retfærdighed, menneskerettigheder, kollektivt ansvar og respekt for forskelligheder er centrale for socialt arbejde. Understøttet af teorier om socialt arbejde, samfundsvidenskab, humanistiske fag og oprindelige folks viden, inddrager socialt arbejde mennesker og strukturer for at adressere livsudfordringer og for at opnå øget trivsel.” (IFSW, 2014).

Citatet påtaler en del tematikker, som vi nærmere vil undersøge præmisserne og råderummet for. Gennem Almen Modstand dvæler vi i denne opgave ved mulighedsrummet. Herunder mulighederne for at fremme social udvikling, frigøre og “empower” mennesker, kollektivets

ansvar og inddragelse af forståelser for strukturer. Ved inddragelsen af Almen Modstand ønsker vi, udover at kigge på det sociale arbejdes form, også at undersøge, hvad der ligger til grund for mobiliseringen af kampagnen. Gennem kampagnen ser vi muligheder for at hente viden om emner som demokrati, sammenhængskraft, markeds kræfter mm. med henblik på at forstå disse borgeres positioner i samfundet. Gennem interviews med medlemmer af Almen Modstand vil vi undersøge begge aspekter i samspil og diskussion med teoretiseringer af de områder synliggjorte af empirien.

På baggrund af en indledende forståelse af Almen Modstand som en del af et politisk felt, som opridset i indledningen, vil vi i den første del af opgaven berøre Almen Modstands placering heri. Derefter vil vi med den viden bevæge os nærmere betydningen og potentialet for det sociale arbejdes felt. Dette vil vi undersøge ved følgende problemformulering:

Hvilke præmisser ligger til grund for Almen Modstands mobilisering, og hvordan kan viden om denne mobilisering udvide potentialet for det sociale arbejde i problematiserede almene boligområder?

Denne har vi nærmere operationaliseret gennem undersøgelsesspørgsmål, som også vil udgøre strukturen i undersøgelsens delanalyser

1. Hvilke demokratiske processer ligger til grund for frustrationen hos Almen Modstand?
2. Hvordan forstås Almen Modstands argumenter mod lovpakken i forbindelse med de demokratiske processer?
3. Hvordan positionerer Almen Modstands samling sig i det sociale arbejdes felt?
4. Hvordan kan Almen Modstands handlingsrum udfoldes gennem socialt arbejdes teorier, og hvorledes kan der herigennem iagttages potentiale for et samarbejde?

1.3 Kampagnen

Med dette afsnit bevidstliggøres vores valg og overvejelser i forbindelse med vidensproduktionen, der tager sit afsæt i Almen Modstands kampagne.

Almen Modstand grundlagde sine principper for deres kampagne d. 17. maj 2018. Deres kampagne er beskrevet som ønsket om en folkelig reaktion mod den tidligere regerings lovpakke fremstillet af Lars Løkke. Almen Modstand beskriver, at deres reaktion er affødt af en frustration over lovpakkens indhold, der rent praktisk og direkte vil ændre sociale rettigheder for beboerne i de, af lovpakken, problematiserede boligområder, både direkte og indirekte i form af nedrivning og diskrimination. Kampagnen stiller en række krav, der ved en efterlevelse opfylder deres ønske med mobiliseringen. Deres krav er følgende:

- *Vi kræver konkret indflydelse og beslutningsmandat på de politikker der former vores daglige liv og område, og derfor at vores beboerdemokratiske instanser bliver respekteret.*
- *Vi kræver, at ingen almene boliger sælges, og at alle privatiseringer og økonomiske spekulationer i vores boliger stoppes.*
- *Vi kræver, at der sættes en stopper for alle lovforslag, der alene på grund af vores adresse vil forringe vores lejerettigheder og vores sociale rettigheder.*
- *Vi kræver, at ghettolisten og dens kriterier slettes! I stedet for at stigmatisere tusindvis af mennesker, bør boligmarkedspolitik sikre en mangfoldig sammensætning af beboere i hele Danmark (Almen Modstand, 2021).*

Kravene forsøges aktiveret gennem forskellige aktivistiske og demokratiske aktiviteter. De afholder demonstrationer, aktioner og debatter med politikere og andre aktører. Derudover igangsætter de retssager og har et borgerforslag til behandling i Folketinget. Almen Modstand er løst organiseret, både i deres overordnede nationale sammenslutning, og ligeledes i lokalgrupper og kompetence grupperinger, såsom en gruppe der samler sig om juridiske foretagender. Almen Modstand har truffet beslutning om, at hvert medlem udtaler sig på egne vegne, og at det er sammenslutningen om målet, værende lovpakkens ophør, der afgør medlemskabet. Derved er medlemskabet ikke bundet til, om du er bosat i et område, der er

placeret på regeringens lister, men derimod din holdning til lovpakken og dit engagement i sagen.

Vores syv informanter er alle sammen medlemmer af Almen Modstand, og præsenteres som Liv, Ea, Frida, Pelle, Bo, John og Elias. De er bosat i forskellige boligområder i henholdsvis Aarhus, København og Odense, og deres incitament er for at være medlemmer af Almen Modstand er ligeledes forskellige. Ved nogle udtalelser er kendskabet til deres professioner nødvendige, hvorfor de beskrives løbende, ligeledes deres boligområdes status på en af regeringens lister.

Vores umiddelbare valg af Almen Modstand som empirisk felt kan derudover afspejles i en udtalelse fra Sara Breko, Cand. Scient i teknoantropologi og bestyrelsesforkvinde i Dansk Flygtningehjælp Ungdom:

“Viden det er ansvar. Vi har alle et etisk ansvar i at lade forskellige marginaliserede sociale grupper producere viden på deres præmisser (...) Så kan vi forstå, hvordan sociale kategorier hænger sammen og dermed forstå, hvordan vi tager det med i vores vidensproduktion.” (Mino Podcast, 2021).

Her vælger vi at påpege et etisk ansvar for viderebringelse af viden. Vores viden gennem undersøgelsen privilegerer Almen Modstands stemme empirisk, da vi hermed forstår at lade en marginaliseret socialgruppe tage del i vidensproduktionen. Almen Modstands medlemmer er ikke i udgangspunktet en marginaliseret gruppe, men bliver det grundet deres adresse i de problematiserede almene boligområder. Der er gennem kampagnen og deres krav ytret en undertrykkelse, der forklares ud fra konsekvenserne af lovpakken for beboerne. Herfra bevæger os ind i det kritiske teoris univers, hvor Almen Modstands positionering til lovpakken og dens initiativer synes at befinde sig gennem deres kampagne.

Kapitel 2: Kritisk teori

Under denne fane vil vi indledningsvist præsentere specialets videnskabsteoretiske forståelsesramme. Dette speciales erkendelsesperspektiver vil trække på *kritisk teori* og herunder teoriretningens kommunikative drejning ved Jürgen Habermas. Vi benytter denne, da Almen Modstand bidrager med en kritik af samfundets tilstand, hvor vi med kritisk teoris normative grundlag kan vurdere præmisserne, grundlaget og potentialet for Almen Modstands mobilisering.

2.1 Kritikkens fædre

Grundpillerne i kritisk teori fremhæves af Jacobsens som Karl Marx (1818-83) og Immanuel Kant (1724-1804) (Jacobsen et al., 2012: 168). I forlængelse af Marx tænkes kritik først og fremmest som værende af politisk karakter. Marx kritiserer og tilskriver følgerne af en liberalistisk politik, økonomi og de tilhørende idéer, samfundets uundgåelige uretfærdige form. Kant har stået for den del af begrebsliggørelsen, der fører kritik tilbage til sin oprindelige betydning, som udgør et behov for at kunne skelne, udvælge, bedømme og afgøre sagens karakter (Jacobsen et al., 2012: 168).

Kritisk teori som videnskabsteoretisk disciplin tilknyttedes Frankfurterskolen, og herunder er især tre generationer af tænkere udsprunget fra universitetet i Frankfurter am Main. Den første generations mest fremtrædende tænker bliver betegnet som værende Max Horkheimer (1895-1973), den anden generation dedikeres primært Jürgen Habermas (1929-) og den tredje Axel Honneth (1949-) (Jacobsen et al., 2012: 168). Hvorefter flere generationer er kommet til.

Vi vil i dette speciale benytte os af et Habermasiansk-greb ind i den kritiske teori qua det lektor Søren Juul betegner frigørelsesinteressen (Habermas udlagt i Juul, 2012: 322). Disse teoretiske briller kan sætte fokus på de samfundstræk, der forhindrer den menneskelige udvikling samt bidrage til at kunne fælde dom over samfundsformen - med et emancipatorisk sigte (Habermas udlagt i 2014: 322). I dette tilfælde belyser vi Almen Modstands argument om politisk undertrykkelse, som konsekvens af lovpakkens initiativer. De fremhæver, at initiativerne forhindrer dem i at føre liv som de ønsker, grundet deres bosættelsesform.

2.2 Habermasianere

Lektor Søren Juul fremhæver Habermas' kommunikative paradigme, hvor der ved den kritiske teori, findes en virkelighed og derfor også en sandhed om denne. Sandheden bliver dog betragtet som tvangfri, og vi kan derfor ikke se sandheden i de situationer, hvor den herredømmefri samtale ikke er til stede. Det er ifølge Juuls udlægning denne herredømmefri samtale, der bliver den normative forankring hos Habermas (Habermas udlagt i, 2014: s. 324). Vi antager i denne undersøgelse, at kommunikationen iagttages uligeværdig, og vi kan derfor ikke se sandheden om problemet. Denne undersøgelse vil forsøge at imødekomme den herredømmefri samtale ved at bringe Almen Modstands argumenter ind i debatten, således vi kan komme nærmere at iagttage sandheden. I vores analyse vil der være en operationalisering, der i højere grad belyser Almen Modstands egne perspektiver på frigørelsesinteresser.

Hos Habermas er samfundet delt i to sfærer, hvor den ene er systemet og den anden er livsverdenen. Det er i livsverdenen, at den herredømmefri samtale eksisterer fri fra stat og marked, hvor kommunikationen mellem mennesker, ifølge Habermas, har en iboende erkendelsesledende interesse for forståelse. Den anden sfære er systemet, der indeholder materiel produktion med interaktioner styret af magt og penge (Habermas udlagt i Juul, 2012: 328-330). Bekymringen hos Habermas er, at systemet koloniserer livsverdenen og derved griber ind for at modarbejde og undergrave den kommunikative hverdagspraksis, som finder sted i livsverdenen (Habermas, 2005: 18). Her kommer undersøgelsens praktiske kritiske formål, der bliver at iagttage en sådan kolonisering og bidrage til samfundserkendelsen.

Habermas mener, at problemet med koloniseringen opstår, når der fremfor demokratisk diskussion og dialog, udarbejdes løsninger gennem systemet på baggrund af en ensartet viden (Habermas, 2005: 20). Livsverdenen kan ifølge Habermas' senere værker også påvirkes den anden vej rundt, da systemet ikke er en lukket blok, men faktisk kan gennemtrænges og demokratiseres. Dette gøres gennem krav på de legitime og retfærdige procedurer fra livsverdenen såsom borgerinddragelse (Habermas udlagt i Juul, 2012: 330).

2.3 Historisering

Lektor Asger Sørensen fremhæver, hvordan kritisk teori engagerer sig i de historiske og konstituerende sammenhænge, hvori de spørgsmål der er stillet, er besvaret på den måde, vi nu observerer (Sørensen, 2012: 175). Kritisk teori spænder buen højt i den forstand, at formålet hermed ikke blot er at registrere en social virkelighed som den fremstår, men

yderligere bistå til realisering af samfundet som det burde være (Sørensen, 2012: 169).

Fremgangsmåden i denne undersøgelse bliver først og fremmest at afsløre umiddelbare naturligheder som følge af historiske processer og derved 'afsløre' dem som unaturlige (Sørensen, 2012). Dette vil vi imødekomme i projektet ved en historisk optegning af Almen Modstand i aktivistisk øjemed. Formålet med at optegne den historiske tænkning, bliver derfor at ophæve samfundsforhold som naturlovsmæssigheder, som står uden alternativ og i stedet bidrage til, at samfundet ikke stivner i historien, men er i bevægelse gennem sin historiske bevidsthed (Sørensen, 2012: 175). Det bør dog fremhæves, at en historisk bevægelse ikke er automatisk, men at det inden for kritisk teori kun er gennem bevidste mål fra et fornuftigt samfund, at bevægelsen mod visioner om retfærdighed kan realiseres (Sørensen, 2012: 175). Denne undersøgelse skal derfor ses som bidrag til en fornuftiggørelse.

2.4 Almen frigørelse

Vi går ind i projektet på en præmis om, at sandheden kun kan iagttages ved involvering af de berørte parter, som er de personer, der er i berøring med lovpakken. Disse personer har mulighed for at medvirke og bidrage med deres argumenter i en situation, hvor disse vægtes med et ideal om at være lige betydningsfulde (Juul, 2012: 325). Vi har forinden specialeprocessen haft et ønske om at bidrage ind i en ligevægtiggørelse, hvilket vi bedst ser ved en inddragelse af de, i denne situation, undertrykte. Undertrykkelsen er iagttaget gennem kommunikationen fra Almen Modstand, hvorfor det er denne manifestation af reaktionen, vi undersøger (se billede s. 12 for eksempel på kommunikation). Vi ønsker at undersøge nærmere, hvordan stemmerne hos medlemmer i Almen Modstand fremstår i debatten om fremtiden i deres boligområder i forhold til de politiske instansers, og af den grund ses sandheden ikke. Gennem undersøgelsen fremhæves argumenter fra borgerne der befinder sig i et politisk og socialt dilemma, fordi der træffes beslutninger qua lovpakken i deres livsverden. Med en kritisk tilgang vil vi undersøge, hvordan det sociale arbejdes felt kan bidrage ind i ligeværdig dialog, hvor det afgørende for udfaldet ikke er penge og magt, men dialog, forståelse og argumentation.

Aktion - Mjølnerparken
Bannere med ytringer
(Eget billede)

**VI KÆMPER TIL
DET SIDSTE**

Kapitel 3: Indføring i forskningsfeltet

Almen Modstand som subjekt er ikke et genstandsfelt, der før er afsøgt i forskning. Dette kan begrundes med, at bevægelsen først er opstået i 2018. Hertil at man først begynder at kunne iagttage deres virke gennem reaktionerne på den aktuelle tilstand, efter lovpakkens initiativer reelt begynder at træde i kraft. For at placere vores undersøgelse i et forskningsfelt, har vi foretaget en snowballsøgning (se bilag 2 - Snowballsøgning). Herigennem er det ved fem søgeord afsøgt, hvordan forskning på undersøgelsens centrale temaer tager sig ud. Søgeordene er: Social Work *OR Movement, *AND deliberation, *AND Activism, *AND Critical theory. Hertil har vi udvalgt fire centrale internationale tekster, med resultater der kan være med til at kvalificere specialets relevans i en dansk kontekst og identificere et videnshul.

Den første centrale tekst er udvalgt grundet sit fokus på forskning af sociale bevægelser, med en kritisk teoretisk forståelsesramme. Conway og Singhs artikel *Is the World Social Forum a Transnational Public Sphere? Nancy Fraser, Critical Theory and the Containment of Radical Possibility* (2009) er her fremsøgt. Her udfoldes, hvordan Nancy Frasers kritiske tilgang ikke synes at kunne rumme mængden af innovative perspektiver, som eksisterer i bevægelsen World Social Forum. Derved fremhæver de, at en brug af kritisk teori kan blive modarbejdende og begrænsende i sit forsøg på at være frigørende. De beskriver hertil, hvordan Frasers teori ved sit forsøg kommer til at reformulere bevægelsers formål, og placere disse i en teoretisk og historisk rammesætning, der begrænser mulighedsrummet. Ligesom Fraser benytter vi os af en kritisk videnskabsteoretisk forståelsesramme, hvorfor vi, ifølge viden fra denne artikel, bør have for øje ikke at tvinge emancipationen ind i det innovative ved Almen Modstands reaktion. Derfor vil vi i nærværende undersøgelse søge at lade Almen Modstands argumenter være afgørende for forståelsen af deres formål.

En anden udvalgt central tekst er Edena Beauvais og Mark E. Warrens artikel *What can deliberative mini-publics contribute to democratic systems?* (2019). Her er det undersøgt, **hvorvidt** mini-publics kan bidrage til demokratiet i forhold til inklusion, deliberation og kommunikation. Ved deres casestudiet af mini-publics udledes at “*deliberative mini-publics can supplement existing legacy institutions and practices to deepen their democratic performance.*” (Beauvais & Warren, 2019). Gennem deres undersøgelse fremhæves mini-publics som et løsningsforslag i et samfund, hvor der ses en manglende repræsentativitet i

demokratiet. Her indledes til nærværende undersøgelses fokus på Almen Modstands mobilisering i forhold til demokratiske processer.

Efterfølgende fremhæves et forskningsprojekt om demonstrationer med deliberative processer. Herunder *Deliberation and protest: strange bedfellows? Revealing the deliberative potential of 2013 protests in Turkey and Brazil* (2015) af Mendonça og Ercan, der afdækker potentialet for deliberative processer i protester i Tyrkiet og Brasilien. De finder, at protester kan ses som en integreret del af offentlig deliberation, og skal forstås som en offentlig samtale og kommunikation. De omtalte protester indeholder deliberative elementer, som vi ligeledes er nysgerrige på at undersøge i forbindelse med Almen Modstand.

Slutteligt er *Social movements and deliberative democratic theory* af Jean Medearis (2005) fremsøgt. Artiklen fremhæver det deliberative demokrati som foreneligt med en inklusion og bekæmpelse af tvang gennem offentlige diskurser. Et deliberativt demokrati bør imødekomme de udfordringer, der påpeges af de sociale bevægelser. Derfor bør der være en ny social standard, der i højere grad muliggør kommunikation, end den nuværende (Medearis, 2005). Undersøgelsens genstand for forskning kan drages med flere paralleller til dette speciale. Her indledes til en undersøgelse af Almen Modstands mulighed for kommunikation gennem de nuværende demokratiske forhold.

Vores snowball søgning har dermed ledt os videre ind en forskningsverden om sociale bevægelser, mobiliseringer, demokrati og kritisk teori, hvor deres position i samfundet er undersøgt. Derudfra undersøger teksterne en interaktion mellem bevægelser, demokratiske systemer og frigørende perspektiver, samt hvordan disse bør og kan få indflydelse på sociale positioner og dermed socialt arbejde. Følgende speciale vil derfor indgå i en forskning, hvor genstandsfeltet ligeledes er optaget af denne interaktion. Vi er gennem vores litteratursøgning inspireret af international forskning om socialt arbejde, hvor nærværende speciale placerer sig i en dansk kontekst. Udfaldet af vores litteratursøgning har været medskaber af vores incitament for at undersøge, hvordan bevægelser og deres sigte placerer sig i og interagerer med de omkringliggende institutioner. Afdækning af feltet er herudover en kontinuerlig proces, hvor disse centrale tekster blot skal forstås som indgangen.

Kapitel 4: Metodologi og metode

Dette afsnit vil indeholde beskrivelser af undersøgelsens metoder, tilhørende overvejelser herom og hvordan disse valg valideres.

4.1 En kvalitativ metodisk fremgang

Denne undersøgelse er en empirisk funderet kvalitativ undersøgelse af Almen Modstands argumenter ind i debatten om problematiseringen af visse almene boligområder. Gennem specialet er vores undersøgelsestilgang inspireret af Sharlene Hagy Hesse-Bibers værk *The Practice of Qualitative Research* (2017). Her omtales den kvalitative forskning som en undersøgelsesform, hvor den filosofiske ramme og metodevalg hænger unægteligt sammen, og udgør en holistisk tilgang (Hesse-Biber 2017: 7-8). Dette kommer til udtryk i denne undersøgelse ved at vores metodologi informeres af kritisk teori. Her har vi gennem den ontologiske og epistemologiske indgangsvinkel truffet valg om at producere viden gennem en normativ forståelse af verden, hvor sandheden eksisterer, men ikke kan ses objektivt, fordi dialogen om verden aldrig foregår herredømmefrit (Habermas udlagt i Juul, 2012: 324). Derfor ønsker vi at nærme os sandheden gennem empiri, hvor medlemmerne og relevante aktører får en stemme i dialogen. Undersøgelsens datagrundlag indhentes gennem det Steinar Kvale og Svend Brinkmann (2015) betegner begrebsinterviews og deltagerobservationer.

4.2 Interviews

Følgende afsnit vil være en beskrivelse af specialets metodiske tilgang i tilvejebringelsen af undersøgelsens empirisæt. Først vil der være en afklaring af vores metodiske tilgang til brugen af interviews og adgang til felten, dernæst en redegørelse for vores brug af observationsformen.

4.2.1. Delvist strukturerede begrebsinterviews

Pågældende undersøgelse afdækker ved *begrebsinterviews* Almen Modstands medlemmers argumenter og centrale udtryk i forhold til positioneringen og manifestationen af initiativet Almen Modstand. Interviews af denne form benyttes til at afklare og udforske én eller en gruppe af personers, opfattelser af ”*begrebsmæssige dimensioner i centrale udtryk, såvel som deres positioner og indbyrdes forbindelser (...)*” (Kvale & Brinkmann, 2015: 207). Denne form for interview kræver, at undersøgeren stiller spørgsmål, der leder til konkrete

beskrivelser, således interviewpersonens antagelser om de indbyrdes normer og diskurser bliver afdækket (Kvale & Brinkmann, 2015: 207). Vi har i denne undersøgelse afholdt syv begrebsinterviews af en varighed på mellem 40-60 min.

Interviewformen er derudover delvist struktureret. Denne form udlægges ved Ib Andersens *Den skinbarlige virkelighed* (2013). Ved denne anerkender vi forinden interviewene en vis teoretisk og praktisk viden om det, vi undersøger, men vi er alligevel åbne overfor nye sider af sagen. I delvist strukturerede interviews er det typisk at udarbejde en interviewguide, der angiver emner som ønskes anskueliggjorte. Emnerne behøver ikke blive berørt i den rækkefølge de er opført, hvilket bidrager til en frihed og øget naturlighed i interviewsituationen (Andersen, 2013: 155). Vores tilgang til interviewguiden vil yderligere uddybes i det følgende.

4.2.2. Interviewguide

Begrundelsen for interviewguides beskrives yderligere i Hesse-Bibers (2017) pointer om den kvalitative forskning. Hesse-Biber beskriver, hvordan man kan kontekstualisere problemstillingen ved at afdække allerede eksisterende viden på området, og det er gennem denne viden, de "rigtige" spørgsmål kan udformes (Hesse-Biber 2017: 13). I vores undersøgelse har vi derfor benyttet den metode, som Hesse-Biber kalder for retrieval, da vores undersøgelse af Almen Modstand trækker på de arkiver om Almen Modstand, der findes på forskellige platforme herunder artikler, Facebooksider, deres hjemmeside, diverse udtalelser mm. for at have et udgangspunkt for interviewspørgsmålene til guiden (Hesse-Biber 2017, s. 43). Spørgsmålene er herfra udformet på baggrund af Almen Modstands argumenter og begreber, som de er fremsøgt. Interviewguiden findes vedlagt som bilag (Bilag 3 - Interviewguide).

4.3 Den virtuelle platform

Under opgavens tilblivelse er alle interviews med vores deltagere afholdt virtuelt, udover et indledende walk'n'talk møde, grundet COVID-19. Vi er bevidste om, at vi gennem den virtuelle platform vil mangle naturlige indtryk og momentum, som man ellers ville få ved et fysisk møde, og det giver derved en anderledes interviewform. Ikke desto mindre har det været en nødvendighed. Tragikomisk som det er, har COVID-19 længe været til stede i manges hverdag, og derfor har det været naturligt at interviews skulle foregå online. Vi har derfor ikke oplevet udfordringer med det virtuelle mødested og har indtryk af, at det har været nemt

tilgængeligt for vores informanter frem for at koordinere et fysisk møde. Det har derudover muliggjort at vi har kunne bevæge os rundt i Danmark og dermed udbygget vores mængde og variation i empirien. De medlemmer af Almen Modstand vi har været i kontakt med, har været bosat i flere af de problematiserede boligområder i Århus, Odense, København NV og SV.

4.4 Gatekeepers

Følgende vil være en optegning af vores indgang og adgang til undersøgelsens empiriske tilvirkning. Dette gennem en udfoldelse af de varierede kontaktflader, hvorigennem vi har kunnet opnå viden om Almen Modstand, deres medlemmer og disses argumenter - forstået som *gatekeepers*.

Professor Elina Erzikova beskriver, hvordan *gatekeepers* skal forstås fra et kommunikativt perspektiv, som bindeledet mellem undersøgeren og adgangen til den information, der flyder på den anden side af leddet. Gatekeepers skal derfor ses som adgangsgivende til den information, der ønskes at besiddes (Erzikova, 2018: 1). I denne undersøgelse forstår vi både gatekeepers som fysiske nøglepersoner, lokationer, begivenheder og internetfora.

Via Almen Modstands hjemmeside udpegede vi én person som værende vores adgang ind til Almen Modstands informationsflow. Det blev informanten i en både-og-grad. Vores informant blev indledningsvist betragtet som A-nøglen, men som afsøgningen af Almen Modstand fortsatte, viste det sig at A-nøglen til Almen Modstand i langt højere grad er en online sammenslutning, som findes på Facebook. Derved blev en af Almen Modstands grupper på Facebook, afdækket som værende af primær karakter som gatekeeper. Det er kun muligt at blive medlem af gruppen med bekendelse af sit formål. Vi tilkendegav at være studerende med formålet at undersøge Almen Modstands medlemmer og deres argumenter mod regeringens lovpakke som vores formål, og blev herefter godkendt. Gennem Facebooksiden fik vi adgang til medlemmers navne og adgang til Almen Modstands begivenhedskartotek. Samtidig opstod mulighed for at observere informationen der deles og flyder på tværs af medlemmer i gruppen. Eksempler på information kunne være delte artikler, hvorigennem vi har fået yderligere kendskab til nøglepersoner, eller artikler som medlemmer fandt betydningsfulde for og imod deres sag. Dermed fik informationen en underbyggende funktion for vores indsigt i, hvordan de opbygger deres argumenter. Derudover har gatekeepers været til stede ved vores observerende deltagelse i nogle af de begivenheder, som vi har været med til. Her har en af nøglepersonerne i Almen Modstand i København været til

stede og givet udtryk for et ønske om et samarbejde. Derudover er der skabt kontakt til to informanter gennem vores deltagelse til endnu en aktion med Almen Modstand.

Erzikova beskriver yderligere, hvordan man skal imødekomme ønsker, behov og interesser fra de udpegede gatekeepers for at kunne blive opfattet som autentisk af gatekeeperen, hvorfra deling af information bliver nemmere at opnå fra informanten (Erzikova, 2018: 5). I dette tilfælde har undersøgelsesfeltet været tilstrækkeligt attraktivt og i overensstemmelse med kampagnens ønsker, behov og interesse. Derfor har det ikke været nødvendigt for os at indgå kompromis med gatekeepers ift. de delvist strukturerede begrebsinterviews. Ved det første møde med vores indledende kontakt blev det dog tydeliggjort, at Almen Modstand ikke ønsker at blive observeret, men at kendskab og information er mulig gennem et engagement. Gennem vores rolle som studerende var det ikke muligt at være naturlige deltagere i demonstrationen. Her indtræder vi derfor som deltagende observatører, hvilket går imod ønsket om fuldbyrdet engagement. Gennemgående har vi yderligere i vores omgang med identificerede gatekeepers forsøgt at være så tydelige omkring vores formål og position som studerende som muligt, således vi ikke har indsamlet vores empiri fordækt.

Udover personer og begivenheder identificeret på Facebooksiden og gennem vores indledende kontakt, betragter vi yderligere de problematiserede boligområder som værende gatekeepers. Vi har derfor besøgt Tingbjerg, Bispeparken, Lundtoftegade, Blågården og Mjølnerparken, som alle er områder, der figurerer, eller har figureret, på en af regeringens tre lister. Her har vi opsat plakater med information om vores undersøgelse, og derudover ekspliciteret vores ønske om at få kontakt til flere medlemmer fra Almen Modstand. Plakaterne har ikke formået at skabe direkte kontakt, men gav os et forspring i samtalen, da flere medlemmer tilkendegav at have set den (se billede s. 19). Vi ser yderligere områderne som værende i besiddelse af en kommunikation gennem artefakter og derved information, der visualiserer den kamp, Almen Modstand mener at kæmpe. Vi indsamlede i den forbindelse billedmateriale som yderligere underbyggende empiri.

Fokusplakat - Tingbjerg.

Flere medlemmer havde observeret den, men ikke taget direkte kontakt.

(Eget billede)

Vi vil gerne tale med dig!

BOR DU HER?
ER DU MELEN AF ALMEN NØDSTAND?

Vi er to kandidateleverende der søger Socialt arbejde og vi ønsker specialise og argumenter med repræsentation løspakke.

Kan du have mulighed for at lade dig interviewe af os i 30-45 minutter online? Det ville betyde meget at du mulighed for at udfolde erfaringer med løspakken gennem din uddannelses erfaring.

TAG KONTAKT
Mail: socialarbejde@knu.dk
Vi tager op lørdag
vi ser frem til at tale med dig!

 Tingbjerg

4.5 Fotografisk empiri

Fotografiske metoder kan indgå som del af en observationsstrategi, ligesom det er tilfældet i denne undersøgelse. Fotograferingen kan benyttes som det, lektor Lise Justesen betegner ”dåseåbnere” til felten. Dette som både et redskab til at kvalificere feltnoter og som redskab til at genskabe oplevelser ved en efterfølgende analyseproces, som oftest foregår væk fra felten (Justesen et al. 2018) Vi benytter os af fotografiet ved både demonstrationen vi deltog i ved Den Røde Plads og en aktion på Nørrebrogade, samt ved udflugter til de problematiserede boligområder, herunder Tingbjerg, Bispeparken, Lundtoftegade, Blågården og Mjølnerparken. I undersøgelsens sammenhæng skal disse fungere som både en afspejling af Almen Modstands manifestation af deres kamp, og også bidrage til at kvalificere de observationer vi har gjort ved demonstrationerne og i boligområderne. Billederne vil, som ved det forrige eksempel med egne plakater, på s. 19, være et gennemgående element, hvor de indgår som fotografisk empirisk beretning.

4.6 Deltagerobservation

Gennem Almen Modstands Facebookside er vi blevet opmærksomme på løbende aktiviteter og herunder demonstrationer. Derfor valgte vi at deltage i en demonstration d. 20. marts 2021, som havde udgangspunkt i FN's internationale dag mod racisme, hvor Almen Modstand var meldt som en af medarrangørerne. Derudover har vi deltaget i andre arrangementer såsom virtuelle møder og en aktion, som vi har fundet relevante for en holistisk optegning af Almen Modstand og en visualisering af konkrete tiltag i kampagnen mod lovpakken. Lektor Thomas Szulevicz fremhæver i værket *Kvalitative metoder* (2015), hvordan deltagerobservationer tager sin plads i forskningen som en kvalitativ metode, der kan anvendes for at undersøge, hvordan den menneskelige og sociale praksis finder sted (Szulevicz, 2015: 82- 85). Vi ønsker hermed at åbne feltet og forstå Almen Modstand i sin menneskelige, sociale og materielle form, gennem deres afholdte demonstrationer. Deltagerobservationer baner vejen for, at man gennem sin deltagende rolle har mulighed for at observere praksis, og dermed give indblik og insiderviden, der ellers kan være svært at opnå (Szulevicz, 2015: 82- 85). Denne pointe er betydelig i vores undersøgelse, fordi interviews kun bidrager med en primær adgang til forståelsen af den fysiske manifestation af Almen Modstands initiativ.

4.6.1 Demonstrationen

Derfor vælger vi at indgå som deltagende observatører til demonstrationen, hvor vi oplevede en aktivitet i Almen Modstand på nært hold, og mødte derved også nogle af medlemmerne fra Almen Modstand, som var mødt op og støttede FN's internationale dag mod racisme. Ved demonstrationen havde Almen Modstand en stand. Ved denne stand stod Almen Modstand sammen med medlemmer fra SOS-racisme, og forsøgte at indsamle donation til de retsomkostninger, som visse beboere står overfor, i forbindelse med at blive proprietet, grundet initiativer fra regeringens lovpakke.

Vi benytter muligheden for at skabe en forbindelse til medlemmer af Almen Modstand, og indleder flere situerede samtaler med deltagere for at uddybe vores kendskab til kampagnen. De er efterfølgende ikke anvendt som empiri i opgaven, men har blot bidraget til en øget forståelse, der fremmer helhedsblikket. Vi mener, at disse giver os mulighed for det Szulevics fremhæver, som værende historier der ikke selekteres og genovervejes på samme måde som et planlagt interview (Szulevics 2015: 87).

4.6.2 Observationsguide

Vores observationsguide er udarbejdet med inspiration fra en guide udarbejdet af *Det Nationale Videncenter for Læsning* (Brok, 2015). Denne er behjælpelig ved at systematisere vores indtryk og de faktuelle og fysiske forhold, der var til stede under demonstrationen og aktionen. Den er udarbejdet forinden vores deltagelse, og vi er derved opmærksomme på de fokusområder, der omhandler forskellige fysiske indtryk, som vi har udarbejdet i guiden. Dertil er vedhæftet billeder fra demonstrationen som fotografisk empiri, som uddybet i afsnittet (Bilag 4 - Observationsguide).

4.7 Transskribering

Vores syv begrebsinterviews er blevet transskriberet med formålet at overskue og indarbejde den viden, der er produceret i de afholdte interviews. Vi har forsøgt at gengive indholdet så tæt på det oprindelige som muligt, dog har vi in mente, som fremhævet hos Brinkmann og Kvale, at der altid vil være tab af facetter ved gengivelse af indhold (Brinkmann og Kvale, 2015: 246). Vi har, med interviewpersonerne for øje, ikke forvrænget deres udtalelser, så de ved en eventuel genlæsning, kan spejle sig selv i materialet. Der foreligger en etisk opgave i

at behandle interviewpersonernes udtalelser uden forvrængning, som også bidrager ind i overvejelser om projektets validitet. Professor Joseph A. Maxwell fremhæver ved *Qualitative Research Design - An Interactive Approach* validitet i deskription, som en fremhævelse af, at det ikke er forskerens pure påfund. De deskriptive opgørelser udgør oftest grundlaget for kvalitativ forskning (Maxwell, 1992: 45). Den fulde deskriptive opgørelse i denne opgave vil være tilgængelig for læseren ved forespørgsel. Maxwell fremhæver yderligere, at viden ikke er ubesmittet blot ved en akkurat gengivelse, da viden kan være kompromitteret ved indhentelsen. Her menes eksempelvis ved teoretiske forforståelser, magtforhold og indlejrede holdninger til "sund fornuft" (Maxwell, 1992: 46). Vi anerkender, at vores viden ikke går fri af disse indlejringer, og ønsker at fremhæve lektor Søren Peter Olesens beskrivelse af den intellektuelle åbenhed i *Forskningsmetode i socialt arbejde* (2018). Intellektuel åbenhed skal forstås som et kritisk værktøj, hvor viden skal forstås reflektivt. Her er undersøgerens rolle at koble den akademiske ramme til det empiriske materiale med en sådan åbenhed, at der ikke fremtvinges en agenda. Ved refleksionen, vurderer foreliggende materiale, og herfra skaber den nødvendige dialog mellem akademia og empiri (Olesen, 2018: 40). Det er ved dette værktøj, vi i denne undersøgelse af Almen Modstand, forsøger at imødekomme magtbalancen og komme tættere på at kunne observere sandheden. Ved vores kritiske udgangspunkt forsøger vi ikke blot at gengive virkeligheden, men også kaste lys over, hvordan virkeligheden burde se ud. Den intellektuelle åbenhed bidrager med viden om, hvorledes vi skal forholde os til måden, hvorpå vi kommer tættere på oplysthed gennem vurdering.

4.8 Kodning

Som et led i overskueliggørelse- og forståelsesprocessen valgte vi efterfølgende at kode vores interviews. Vi kodede interviewene på baggrund af begreber, som identificeret under interviewguiden. Disse blev: *Ankomst til AM; Demokrati; Solidaritet/inklusion; Diskrimination; Rettigheder; Stigmatisering; Sociale problemer og Modstand*. Som et led i kodningen udarbejdede vi en kodebog til forarbejdelsen (Bilag 5 - Kodebog). Vi har kodet med henblik på at kunne opdele empirien i mindre relevante dele for derefter at sammenligne kategorierne på tværs af interviews. En kritik af metoden er, at man ved oversættelsen og generaliseringen kan komme til at overse relevant indhold og betydning (Brinkmann & Kvale, 2015: 262-263; Aarhus universitet, u.d.) Derfor bliver det vigtigt at klargøre hvilken teoretisk og empirisk baggrund, der står til grund for kategorierne. I tilfældet af denne opgave er kategorierne udarbejdet på baggrund af Almen Modstands argumenter og kampagne mod

lovpakken, og det er denne empiriske baggrund, der står til grund for opdelingen. Derudover er der i kodningen også et element af validitet, dette fremhævet af Maxwell som den fortolkende. Undersøgeren bearbejder empiri, da vejen til viden aldrig er direkte, men derimod indirekte gennem beskrivelse og bevisførelse (Maxwell, 1992: 45-52).

4.9 Ethiske overvejelser

I relation til ovenstående klarlæggelse af metoder, er det nødvendigt at knytte en kommentar til forskningsetik. Ifølge metodeguiden fra Aarhus Universitet skal etik i første instans være en fremlæggelse af resultater i en sådan udstrækning, at det muliggør andres analyse af samme - dvs. transparens (Aarhus universitet, u.d.). Denne praktiske rettesnor skal ses som et gennemgående tema, og ikke blot i transskribering og kodning, som før redegjort for, men også i henvisningerne gennem undersøgelsen. Denne første etiske klarlæggelse, opfattes i dette projekt også som led i validiteten. Et tillæg til den praktiske etik uddybes af professor Svend Brinkmann med betegnelserne *Informeret samtykke* og *Fortrolighed* (Brinkmann, 2015: 477-478). Vores informanter er i undersøgelsen mundtligt informeret om omfanget af benyttelsen af deres udtalelser med tilhørende information om, hvor de kan tilbagetrække deres samtykke. Derudover er der taget et standardhensyn om anonymitet ved navneforandring i opgaven. En etisk overvejelse i forbindelse med anonymitet påtaler Brinkmann, da man ved anonymisering af informanter, kan komme til at nægte dem en stemme, hvor hensigten som udgangspunkt var at lade individet komme til orde (Brinkmann, 2015: 478). Denne overvejelse har vi især debatteret, men ved tilkendegivelsen af Almen Modstand som kampagne, imødekommes anonymiseringen ved en fælles stemme fra Almen Modstand, i stedet for hos individet.

Brinkmann (2015) tydeliggør i sin udlægning af etik, at etik bør være den indre del af al forskning, hvorfor han har yderligere to tommelfingerregler, der er mere abstrakte end de forhenværende. Disse er *Konsekvenser* og *Forskerrollen*. Konsekvenser indebærer overvejelser om den position, informanterne potentielt bringes i, og dertil hvilket klima, resultaterne bidrager ind i. Informanterne der har deltaget i denne undersøgelse, vil umiddelbart stå fri af potentielle konsekvenser af deres udtalelser, grundet anonymiteten af deres person. Der kan være resultater, hvor der kan opstå uenighed. Denne uenighed afspejles gennem medlemmerne, der udtaler sig i opgaven, hvorfor disse skal ses som nuancer i en større diskussion og ikke som værende rigtige eller forkerte og derved udstille informanten eller kampagnen. Forskerrollen vil der tages refleksiv stilling til i nedenstående afsnit, men

derudover er undersøgelsen også reflektiv ift. egen etiske position. Vi udgør en del af en majoritet, som undersøger en marginaliseret gruppe. Vi har derfor løbende måtte tage til overvejelse, hvordan vi har kunne finde berettigelse i at benytte vores stemme i en diskussion, vi ikke har part i. Rettesnoeren hertil har været et ønske fra Almen Modstand om at gøre udfordringen fælles gennem vores engagement i deres kampagne, som tidligere forklaret. Derudover er undersøgelsens etik også et gennemgående genstandsfelt, der er fordret af det kritiske normative udgangspunkt, med formålet om ligeværdig dialog.

En yderligere praktisk etisk overvejelse, omhandler sprogbrugen i opgaven. Begrebsliggørelsen af de, af regeringen, problematiserede områder, kan føre til en reproduktion af negative kategorier. Vi har derfor truffet valg om at begrænse brugen af ord som *ghetto* og *parrallelsamfund*, foruden når informanter citeres eller i forbindelse med pånævnelse af lovpakkens titel. Vi har på baggrund af dette truffet valg om at benævne *Ét Danmark uden parrallelsamfund – Ingen ghettoer i 2030* som *lovpakken*. I tillæg til dette vil listerne, der forefindes i lovpakken, også blot tiltales *listerne*.

4.10 Forskerposition

Denne undersøgelse bliver, ud over metoderne, også genstandsfelt for en reflektiv praksis. Her med spørgsmål til erkendelsesformer, der især knytter sig til opgavens normative standpunkt, som udledt af kritisk teori. Forsker Marie Louise Gammelby fremhæver ved kapitlet *refleksionens nødvendighed*, hvordan undersøgelsesprocessen kræver, at vi grundet en forståelse af, at sandheden eksisterer, konsekvent bør tage til eftersyn, hvad der er ”viden” og ”hvordan vi gør viden” (Gammelby, 2012: 7) Det vil enkelt siges, at vi indarbejder en kritisk klarlæggelse af praksis, men også af egen praksis. Denne refleksion over egen forskningspraksis vil redegøres for i følgende afsnit.

Undersøgelsen læner sig op ad forskningsstrategier, som de beskrives i praksisforskningen. Praksisforskning betyder, ifølge Professor Göran Goldkuhl, at “*research on and for practices will often be research conducted in (or close to) practices*” (Goldkuhl, 2012: 66). Dermed arbejdes der også med en forståelse af viden, som bedst forstået og afdækket ved en tæthed på praksis, som fungerer adgangsgivende til det, der ikke fremstår umiddelbart synligt (Goldkuhl, 2012: 66). Vi har i denne undersøgelse været gennemgående tilstedeværende i Almen Modstands praksis, eksempelvis ved demonstration, aktion, feltture rundt i Københavns almene boligområder, deres internetfora (herunder online møder), talks,

medlemskab i adskillige Facebookgrupper, samt gennem interviews med medlemmer af Almen Modstand af længere og kortere varighed. Derudover har vi fulgt Almen Modstand gennem materialer såsom nyhedsbreve, podcasts og en film vist ved CPH:DOX. Vi har i denne proces vekslet mellem at være observerende og deltagende observatører. I samtale med forskellige medlemmer af Almen Modstand forhandlede vi i udgangspunktet om vores forskerrolle, da de ikke ønskede at blive observeret uden en form for deltagelse fra vores side. Lektor Maja Lundemark og professor Lars Uggerhøj beskriver ligeledes i *Inddragelse i praksis* (2018) som en forhandling om samarbejde i forbindelse med praksisforskning (Uggerhøj og Lundemark, 2018: 189). Denne præmis blev uformelt forhandlet fra begivenhed til begivenhed, som vi deltog i. Gennem italesættelse, visualisering og samtale klargjorde vi vores roller. Her blev vores rolle som studerende privilegeret af os i samtalen, således at Almen Modstands medlemmer kunne handle på den information i form af afstand eller imødekommenhed. Forhandlingen om studenterrollen blev mødt af Almen Modstand som et umiddelbart middel til at opnå yderligere viden om deres samfundsposition og positionering, hvilket er årsag til at studenterrollen blev adgangsgivende til feltet. Samarbejdet med Almen Modstand er af uformel karakter. Forventningen fra deres side er, at vi eftersender de resultater, vi har opnået, og eventuelt fremlægger disse for Almen Modstands medlemmer. Dette med henblik på videreformidling af vores viden. Det har ikke været muligt at indgå i et formaliseret samarbejde med Almen Modstand, da der ikke er ét organ at henvende sig til, og derudover har de en grundholdning til, at alle medlemmer taler på deres egne vegne. Studenterrollen betragter vi som værende en bevægelse, hvor distancen til feltet bliver fleksibel. Ved eksempelvis demonstrationer bevæger vi os tættere på feltet, for derefter at trække os længere derfra, i forbindelse med eksempelvis at bearbejde empirien. Dette er en proces, der forhandles undervejs i formen (se billede fra demonstrationen s. 28).

Gennem vores betragtninger af lovpakkens initiativer har vi indtaget en kritisk forskerposition, fordi Almen Modstand som reaktion på lovpakken udgjorde en forstyrrelse, som vi ønskede at undersøge nærmere. Derfor forelå også et indledende ønske om at inddrage Almen Modstand i debatten, således deres argumenter kunne undersøges og nærmere klarlægges. Involveringen af brugerperspektiver i undersøgelsen beskrives i praksisforskningen af Uggerhøj og Lundemark som værende et demokratisk element, hvor deltagerne ikke blot bliver lyttere, men aktiver i vidensproduktionen (Uggerhøj og Lundemark, 2018: 188). Forhandlingen med Almen Modstand om forskerrollen og derudover det metodiske valg om begrebsinterviews, er udarbejdet på baggrund af dette.

Begrebsinterviews kan her ses som en måde, hvorpå vi gransker Almen Modstands egne hverdagsforståelser, således forskerpositionen udgøres i en samtale med Almen Modstands medlemmer om Almen Modstands argumenter. Derved opnår vi i højere grad at distancere vores egne holdninger og giver plads til Almen Modstands forståelser.

Med dette in mente skal dog forstås, at undersøgelsen ikke går ud på at højne Almen Modstands position i samfundet. Vi, som undersøgere, påtager os det Goldkuhl beskriver ”*at diagnosticere*”. Her skal vi være til stede, således det stadig er undersøgerens ansvar at finde frem til nye perspektiver og ikke blot bekræfte udfordringerne, som de præsenteres af medlemmerne hos Almen Modstand (Goldkuhl, 2012: 64-65). Gammelby beskriver hertil, hvordan det er misforstået praksis at privilegere aktørfortællinger over forskeren, fordi det er gennem forskningsperspektivet, der bringes viden til feltet. Derfor indgår Almen Modstand som aktører i undersøgelsen, men hverken medlems- eller undersøgerposition forsøges højnet (Gammelby, 2021: 12). Vores position som undersøgere frigør os dog ikke fra et magtperspektiv, hvori vi tillægger det ultimative fokus til undersøgelsesfeltet. Vores sigte er dog på en reflektiv praksis, hvor vi erkender dette som vilkår og imødekommer dette ved den skriftlige klarlæggelse af positionen.

Lundemark og Uggerhøj beskriver yderligere, hvordan praksisforskningen er den pragmatiske tilgang lig den Professor Bent Flyvbjerg kalder *Science of the concrete*. Denne beskrives som værende videnskab, der er kontekstafhængig, tæt på virkeligheden, tillægger værdi til mindre detaljer, ser på praktiske aktiviteter i hverdagsituationer, ser på institutioner og strukturer og har dialog med polyfoniske stemmer (Flyvbjerg i Uggerhøj og Lundemark, 2018: 190). Vi læner os op ad denne, da vi gennem Almen Modstands ageren i deres hverdag oplever at komme tæt på materien og gennem denne tættere på virkeligheden. Gennem et praksisnært blik har vi opnået viden om den forstyrrelse fra Almen Modstand, vi som udgangspunkt observerede. Først herefter har vi kunne begrebsliggøre og relatere den til socialt arbejde. På trods af at vi læner os op af praksisforskning, har det inden for rammerne og omfanget af dette projekt ikke været muligt at have en lige så holistisk fremgangsmåde, som praksisforskning bestræber sig på. Den holistiske fremgangsmåde arbejder med et langt tidsperspektiv, som Goldkuhl (2012) fremhæver, samt empirisk materiale, der rummer polyfoniske stemmer, som det fremhæves gennem Flyvbjerg hos Uggerhøj og Lundemark (2018). Projektet kunne udvides ved et forlænget tidsperspektiv samt stemmer fra andre positioner og ikke blot Almen Modstands perspektiv. I en sådan opgave kunne dette projekt bistå som en del af et hele. På

trods af et mindre holistisk blik qua enstemmigheden, taler Almen Modstand i opgaven sammen med teorien, og det er her, de bliver udfordret og set på med andre perspektiver, hvorfor denne opgave til stadighed opnår et format af polyfonisk relevans.

Denne undersøgelses projektdesign tager sit udgangspunkt i abduktionen, hvor startpunktet har været en empirisk iagttagelse, og derefter veksler mellem teoretiske og empiriske betragtninger. Med abduktionen tilgås en kreativ proces, hvor der ledes efter den bedst mulige forklaring på den observerede problematiserede tilstand (Olesen og Monrad, 2018: 19-20). Som før optegnet, har projektet haft sit afsæt fra den observerede tilstand, som er Almen Modstands fremkomst, og gennem deres argumenter mod den tidligere regerings lovpakke og de dertilhørende initiativer. Vi har således observeret en del af verden i en empirisk iagttagelig overflade, som vi også forstår det gennem kritisk teori. Derefter forsøger vi at få adgang til at kunne fælde dom over samfundsformerne ved at undersøge tilstanden eklektisk gennem empiri og teori.

Gennem denne praksisnære, eklektiske proces har vi undersøgt, hvad der har været på spil i Almen Modstands mobilisering. I dette forløb opdagede vi, at opbygningen og forståelser af demokrati kommer i spil, hvorfor projektet også har fået en politisk karakter. Undersøgelsen eftersøger kritisk lovpakken gennem medlemmerne af Almen Modstand, og de forskellige demokratiforståelser kommer derfor i spil i kraft af denne granskning i empirien. På trods af en indledende politisk indgangsvinkel til projektet, har denne opmærksomhed rettet fokus mod demokratiets muligheder ind i socialt arbejde. Dette ved at åbne op for de demokratiske præmisser, det sociale arbejde skal indgå på, og dermed øger viden om mulighedsrummet for en udvidelse af det sociale arbejde. På pragmatisk vis har vi forsøgt at finde nye forståelser gennem empiri og teori. Her har dialogen ført til en ny forståelse for potentialet for det sociale arbejdes felt. Uggerhøj og Lundemark beskriver, hvordan praksisforskning ikke skal ses som nødvendigvis at skulle indeholde en straks ændring af praksis, men kan være et bidrag til *disturbing feedback* (Uggerhøj og Lundemark, 2018: 187). Vi forsøger med vores forskerposition hermed at bidrage ind med en forstyrrelse af tilstandens vanlige gang med opmærksomhed på, at undersøgelsen blot er ét bidrag ind i et potentielt udviklingsperspektiv. Vores bidrag her bliver dermed at forstyrre socialt arbejdes praksis gennem vidensproduktion men derudover også forsøge at aktivere den viden, ved at indgå i et efterfølgende feedbacksystem med medlemmerne fra Almen Modstand.

**Demonstration - Den Røde Plads.
FN's internationale dag mod racisme
(Eget billede)**

Kapitel 5: Læsevejledning

Fra næste kapitel påbegyndes specialets hoveddel, der består af både teori, diskussion og analyse. Denne er inddelt i fire kronologiske kapitler, hvori undersøgelsesspørgsmålene besvares med formålet at operationalisere problemformuleringen. I kapitel 6 og 7 besvares første del af problemformuleringen *“hvilke præmisser ligger til grund for Almen Modstands mobilisering?”*, og i 8 og 9 anden del *“hvordan viden om deres mobilisering kan udvide potentialet for det sociale arbejde i problematiserede boligområder”*. Alle kapitler vil indeholde en vekselvirkning mellem empiri, diskussion og teori, hvorledes vores tilgang til kapitlerne udføres med en abduktiv metode – både gennem individuelle kapitler, og som overgang fra kapitel til kapitel. Anvendelsen af empiri er herunder en balance mellem at være udgangspunkt for vores teoretiseringer, samtidig med at vi analyserer empirien med nye perspektiver afsøgt i teorien. Der inddrages fyldige citater fra vores interviews løbende for at kunne få en nærværende analyse og placering af Almen Modstands argumenter i teorien.

Kapitel 6 undersøger, hvilke demokratiske betingelser Almen Modstands handler under. Her afdækkes forskellige demokratiforståelser, hvorefter vi placerer Almen Modstand og deres tilhørende ageren i kraft af beboerdemokratiet og stillelse af borgerforslaget.

Med en placering i deres demokratiske mulighedsrum, undersøges der i kapitel 7, hvordan dette får betydning for udfoldelsen af deres argumenter imod lovpakken. Herunder fremhæves, med udgangspunkt i empirien, hvordan institutionelle forhold udfordrer deres samfundsposition. Derfra undersøges, hvordan kvalitet i demokrati kan vurderes, hvorefter et idealt demokrati fremanalyseres.

Herfra er både Almen Modstand og deres argumenter placeret i en samfundskontekst, hvor vi i kapitel 8 vil indføre en forståelse af deres mobilisering i det sociale arbejdes felt. Her vil Almen Modstand placeres som en græsrodsbevægelse, hvorigennem deres mobilisering belyses i det sociale arbejdes teori.

Indholdet af kapitel 8 fører til den mere praksisnære analyse i kapitel 9, der konkret fremviser Almen Modstands handlingsrum. Dette undersøges for at perspektivere til et potentielt samarbejde mellem Almen Modstand og socialarbejdere.

Kapitel 6: Delanalyse 1

6.1 Hvilke demokratiske processer ligger til grund for frustrationen hos Almen Modstand?

Kommende afsnit vil være en diskussion af demokratiforståelser, hvor vi i samspil med disse forståelser, vil analysere de teoretiske og empiriske perspektiver med et formål om at begribe Almen Modstands mobilisering. Afsnittet vil derfor være en analytisk diskussion samt teoretisk redegørelse af demokratiske perspektiver, der skal udgøre fundamentet for vores forståelse af Almen Modstands position i samfundet

6.2 Let's talk about democracy

Det bliver vigtigt at se på Almen Modstand som en del af en demokratisk proces, da der gennem initiativet identificeres et opråb og derved et ønske om et indgreb i den nuværende demokratiske tilstand. Almen Modstand går ikke kun ind i kampen gennem kampagnen og samlingen af medborgere, der deler interesser. De tilslutter sig ligeledes demokratiske processer og benytter sig af muligheden for, at deres livsverden interagerer med systemet i håbet om at ændre de politiske og livsændrende forhold for beboere i almene boligområder. Hermed afdækker vi, hvad Almen Modstands manifestation kan være udtryk for, samt hvordan de forsøger at mobilisere sig gennem at demokratisere politiske processer. Dette afsnit vil derfor afdække og diskutere de demokratiforståelser, der opereres med gennem undersøgelsen. Herunder det repræsentative demokrati, der forgrener sig til forståelser om direkte demokrati, herunder borgerforslaget og beboerdemokratiet. Efterfølgende fremhæves beboerdemokratiet som en af de nævnte demokratiforståelser, der i sin praksisform bliver en nærliggende demokratisk proces, som beboerne i almene boligområder indgår i, og som værnes om i Almen Modstand (Almen Modstand, 2021).

6.3 Demokrati - "Hvis ingen spørger mig om det, ved jeg det"

Følgende afsnit er en teoretisk diskussion af demokratiformer. Professor Jørgen Møller og politolog Svend-Erik Skaanings værk *Demokrati* citerer Augustin således: "*Hvis ingen spørger mig om det, ved jeg det, men hvis jeg vil forklare det for nogen, ved jeg det ikke*" (Møller og Skaaning, 2010: 13). Møller og Skaaning (2010) perspektiverer dette til demokrati og beskriver uddybende, at vi lever i en tid, hvor demokratiet må forstås uovertruffent til trods for, at der ikke er yderligere enighed om, hvad en definition på demokrati indebærer. Dertil

følger argumentet, at demokrati er blevet brugt i utallige sammenhænge i mange tider om eksempelvis visse statsstyre, vi bestemt ikke ville kvalificere som værende demokratiske. Herunder fremhæves Francos *organiske demokrati* i Spanien som eksempel (Møller og Skaaning, 2010: 21-22.). Dette eksemplificerer, at på trods af en enighed om demokratiets positive ordklang, så sameksisterer der flere forståelser af demokratiet og dermed forskellige vinkler at fremhæve hertil. Denne undersøgelse er ingen undtagelse. Derfor ser vi en nødvendighed i at klargøre, hvilket udpluk af tilgange og forståelser om demokrati, der bliver sat i spil i en undersøgelse af kampagnen Almen Modstand og dennes argumentation mod regeringens lovpakke. Almen Modstands kampagne rejser i kølvandet på vedtagelsen af lovpakken, hvorved vi rejser dilemmaer i demokratisk øjemed med deres bevidste og ubevidste stillingtagen til demokratiet og dets samfundsvæsen. Det vil vi i beskæftige os med i det følgende.

Lovpakken som Almen Modstand rejser anke mod, blev vedtaget i 2018 med et stort flertal i Folketinget med 82 stemmer for og 20 imod. Kun folketingskandidater fra Alternativet, Radikale Venstre og Enhedslisten stemte således imod vedtagelsen af lovpakken (Folketinget, 2018). Denne form for vedtagelse er udført gennem den demokratiske samfundsform og herunder også proces, som er accepteret i Danmark - det liberale repræsentative demokrati (Thorup, 2020: 23). Vores vej mod den nutidige danske forståelse af demokrati starter med Junigrundloven og ophøret af enevælden. Lektor Claus Møller Jørgensen ytrer i kapitlet *Revolution og moderne stat*, hvordan der ikke kan siges at være indført demokrati ved Junigrundloven, men nærmere en: "*fri forfatning med konservative garantier*" (Jørgensen, 2013: 122). Historiker Simon Ege Dahl Kjærsgaard, forklarer i bogen *Historier om demokrati: tre vinkler på demokratiets etablering i Danmark ca. 1848–1945* (2018), at på dette tidspunkt måtte hverken kvinder, straffede eller handicappede stemme, men faktisk kun højt bemidlede mænd over 40, hvilket svarer til ca. 15% af den voksne befolkning i Danmark (Kjærsgaard, 2018: 19). Yderligere beretter Kjærsgaard at man fra denne, bevægede sig i en retning, hvor rettigheder og pligter skulle være lige for alle med indførelse af borgerrettigheder som: "*ytrings-, forsamlings-, forenings- og religionsfrihed (...) beskyttelse mod vilkårlig fængsling, beskyttelse af ejendomsretten og almindelig værnepligt.*" (Kjærsgaard, 2018: 19). Kimen til det repræsentative demokrati blev herved grundlagt, da repræsentanter fra befolkningen nu skulle vælges til at udforme de danske love i stedet for kongen. Det danske demokrati har således altid været repræsentativt i sin hovedform, og er det til stadighed i sin form og udførelse. I langt de fleste tilfælde vil man ved tanken om demokrati falde tilbage på

dette politiske aspekt, som Jørgensen kalder en tilnærmelsesvis universel forståelse af demokrati, hvor civilsamfundet afspejles gennem repræsentanter, som har plads i Folketinget og på rådhusene (Jørgensen, 2013: 107). Professor Palle Svensson blander sig i denne forståelse i værket *Folkets Røst* (2003), hvor han ganske vist anerkender hensigten med repræsentativt folkestyre som et styre, hvor alle voksne har mulighed for at påvirke politikken *indirekte*, men at det ikke er et perfekt demokrati, netop grundet sin indirekte form for borgerinddragelse (Svensson, 2003: 9). Demokratiforsker Mogens Herman Hansen citeres af Svensson for at kalde det yderligere foruroligende, at den fremherskende form for demokrati ikke er den mest demokratiske (Hansen udlagt i Svensson, 2003: 33). Herigennem er den umiddelbare demokratiske position, hvorigennem Almen Modstands skal forsøge at mobilisere sig, optegnet som værende repræsentativ. Det gør de blandt andet ved formuleringen af et borgerforslag.

6.4 Borgerforslag som indgang

Der er ikke mange indgange, hvor civilsamfundet har en direkte mulighed for indflydelse på politik i Danmark grundet demokratiets repræsentative form. De eneste eksempler på direkte demokrati findes i folkeafstemninger, der giver borgerne mulighed for at påvirke politiske beslutninger med en direkte stemme (Folketinget, 2020). Folketinget kan derudover lave vejledende folkeafstemninger, men som det ligger i ordet, er politikerne ikke bundet af et udfald af en sådan afstemning (Folketinget, 2020). Borgerforslagsordningen blev indført i 2018 med formålet løbende at øge inddragelse af borgere i det repræsentative demokrati. Proceduren forlyder, at alle stemmeberettigede personer kan stille forslag, hvis tre personer kan findes som medstillere, og forslaget overholder gældende regler for ordningen, herunder indsamlingen af min. 50.000 stemmer inden for 180 dage (Folketinget, 2020). Almen Modstand har rejst borgerforslaget under overskriften "*Ophæv loven om nedrivning og salg af almene boliger og afskaf de såkaldte "ghettolister"*", hvortil der er samlet over 50.000 borgerunderskrifter inden for de nævnte 180 dage (Almen Modstand, 2021). Flere af vores informanter erkender dog, at borgerforslaget ikke ses at udgøre en direkte forskel i kampen mod lovpakken. Dette fremhæves eksempelvis hos Ea: "*Det kommer ikke til at betyde noget for selve loven, det tror jeg ikke.*" (Ea, 2021) og også John "*Nej altså, det er som med al politisk arbejde, foregår det på alle mulige planer.*" (John, 2021). Dette indikerer, at borgerforslaget ikke ses som en direkte demokratisk måde, hvorpå Almen Modstand oplever

at kunne opnå indflydelse, men blot som en platform, hvor Almen Modstand bliver nødt til at ytre sig for at gøre sig bemærket i det politiske system.

Hansen citeres i Svensson (2003) om repræsentativitet som et nødvendigt onde for demokratiet i samfund, hvor befolkningstallene er højere og typerne mere komplekse end i oldtidens Grækenland. I nyere tid argumenterer Hansen dog for, at kompleksiteten kan imødekommes af teknologiske løsninger, hvormed befolkningen kan få større politisk indflydelse og komme nærmere det direkte demokrati (Hansen udlagt i Svensson, 2003: 33). Ved første øjekast kan borgerforslaget betragtes som eksempel herpå. Borgerforslaget var til første behandling ud af to i folketingsalen med debat og taler, hvor der fortsat er politisk flertal for lovpakkens initiativer hos S, V m.fl. - dette på trods af repræsentantskabet fra Almen Modstand og deres argumenter (Folketinget, 2021). Derfor kan ordninger lig borgerforslaget, stilles spørgsmålstejn ved, når det bruges som led i løsningen på kompleksiteten i samfundet. Svensson udtaler eksempelvis i Berlingske (2018) om borgerforslag, at *"Det er jo den tyndeste form for direkte demokrati og kun en lillebitte tilføjelse til folkestyret"*. Dermed en kritisk holdning over for betydningen af borgerforslaget som forandrende og inddragende, men nærmere en generende faktor for politikerne (Svensson i Berlingske, 2018). Søren Pind (daværende forsknings- og uddannelsesminister) udtaler ved indførelsen i 2018 sig også under overskriften *"Nej, Berlingske, jeg vil ikke tage borgerforslaget alvorligt"*. Her argumenteret for som grundlovsstridigt at skulle forpligte sig på borgerinddragelse, da han mener, at det skal vurderes på forslagens præmis og politikernes samvittighed. Dermed en anke til en inkorporation af borgerforslaget, fordi det ses i strid med den repræsentative demokratiske form, som er den, Pind mener, politikere forpligter sig på (Pind i Berlingske, 2018). Disse former for kritik af borgerforslaget indeholder hver deres demokratiske udgangspunkt. Svenssons argument lyder på, at borgerforslaget kun lige møder det direkte demokratiske bagatelgrænse, og Pinds argument som en anke mod nogen form for krav på borgerindsigelser i det repræsentative demokrati. Dertil knytter Almen Modstand også en holdning til borgerforslaget ved at tilslutte sig initiativet som en vej til indflydelse, men ligesom hos Svensson, er de heller ikke overbeviste om, at det har direkte effekt. Svensson antyder med sin kritiske røst, at der mangler direkte demokrati, hvorimod Pinds kommentar knytter an til både en diskussion om, hvorvidt en ordning som borgerforslaget reelt har betydning, hvis politikerne ikke anerkender formen. Derudover også hvordan borgeren overhovedet er i stand til at blive inddraget, sådan som demokratiets repræsentative formål er udformet i dag. Dette dilemma skitseres yderligere i følgende afsnit om beboerdemokrati, hvor der, i opposition til

det repræsentative demokrati i Danmark, er indbygget en direkte demokratisk proces, som lovsat i *Lov om almene boliger* (Almenboligloven, 2019, §§33-44)

6.5 Beboerdemokrati

Gennem Almen Modstands argumenter mod lovpakken fremhæves det, at den ses som et angreb på beboerdemokratiet (Almen Modstand, 2021). Gennem vores empiri har vi yderligere observeret holdninger til beboerdemokratiet som genstandsfelt for inddragelse af beboerne i de almene boligområder, hvorfor følgende afsnit omhandler dette. Eksempelvis fremhæver informanten Pelle, der er formand i bestyrelsen i sit boligområde, hvordan beboerdemokratiet ses som de almene boligers fremtid *“Alle er med i beboerdemokratier og kan være med til at bestemme, hvis de har lyst. Det er stadigvæk en del af en fremtid. Vi plejer jo at sige, at (fjernet boligområde) stadigvæk er fremtiden.”* (Pelle, 2021).

I beboerdemokratiet udøves der, ifølge Almen Modstand, direkte demokrati. Dette fremhæves som værende grundstenen i de almene boligområder, og er blandt andet det, der adskiller dem fra at være almindelige lejeboliger. Denne model er ganske særlig dansk, da beboerinddragelsen i den almene boligsektor ikke er skabt på eget initiativ, men er lovsat i Almenboligloven (Almenboligloven, 2019, §§33-44). Ved beboerdemokratiet kommer vi nærmere en direkte demokratiforståelse, hvor demokratiske processer får en udpenslet praksis tættere på borgeren. Dette begrundes med hvordan borgeren, og dermed Almen Modstands medlemmer som lejere i de almene boligområder, har mulighed for at blive inddraget i højere grad end gennem den repræsentative demokratiske proces. Et beboerdemokrati har en direkte demokratisk form, da alle beboere har stemmer til afdelingsmøderne. Alt det kræver er et fremmøde, og selv dette krav har man forsøgt sig at udvide på digital forsøgsbasis i visse områder (BL, 2019). Til afdelingsmøderne får beboerne blandt andet indflydelse på, hvad huslejen i deres områder skal bruges på, herunder eksempelvis områdefornyelse og renovering (BL, 2020). Professor Hans Skifter Andersen og seniorforsker Torben Fridbjerg fremhæver i rapporten *Den almene boligsektors rolle i samfundet* (2006), hvordan beboerdemokratiet bliver centralt for igangsættelsen og eksekveringen af lokale velfærdsindsatser, og er enige i tanken om, at det er beboerens mulighed for indvirkning på beslutninger (Andersen og Fridbjerg, 2006: 62). Selvom denne pointe synes at være enstemmig både med Pelles udtalelse om beboerdemokratiet som en del af fremtiden, og som bidragende til en potentiel udvidende politisk mobilisering til samfundet, påpeger Andersen og Fridbjerg ligeledes, at der er svære rekrutteringsbetingelser til bestyrelserne (Andersen og

Fridbjerg, 2006: 62). Af denne årsag er en af konklusionerne i deres undersøgelse, at beboerdemokratiet ikke udelukkende ved sin eksistens automatisk kan opfattes som havende en demokratisk effekt. Den er derimod meget afhængig af de beboere, der tager del i bestyrelsesarbejdet og at finde disses aftagere (Andersen og Fridbjerg, 2006: 99). Gennem vores informanter fremhæves disse nuancerede holdninger til beboerdemokratiet, der ikke udelukkende er positive, selvom der ikke umiddelbart er uenighed i vigtigheden af disse. Bo har indgået i flere beboerdemokratier, da han gennem tiden er flyttet fra et alment boligområde til et andet. I forbindelse til beboerdemokratiet ytrer han:

“Jeg har en fornemmelse af, at styrken, de menneskelige styrker er nok større i [boligområde A], end de er i [boligområde B]. (...) Helt væsentligt, fordi folk er yngre i [boligområde A] end de er i [boligområde B] (tilf.) [boligområde B] havde rigtig mange førtidspensionister og pensionister, som selvfølgelig har en anden dynamik, i sådan et område. Og det tror jeg måske også gør en forskel (...) Altså socialt set er [boligområde A] måske mindre stigmatiseret end [boligområde B]. Der er flere som har valgt at bo her, og tætheden til byen gør en forskel (Bo, 2021).

Bos erfaringer med beboerdemokratiet er, at det kan fungere og løfte lokalsamfundet, men at det afhænger af dynamikken iblandt dem, der deltager. Dertil kommenterer han yderligere: *“Du skal virkelig være stædig og radikal og have sat dig ind i sagerne.”* (Bo, 2021). Udtalelserne fra Bo afspejler vi i resultaterne fra Andersen og Fridbjerg (2006), hvor beboerdemokratiet ikke er en automatisk garanti for demokratisering og styrkelse af et boligområde, men det omhandler ligeledes hvilke individer, der sætter sig for at løfte området. Bo italesætter med andre ord, hvordan bestemte ressourcer hos beboerne er noget af det, der mobiliserer kræfterne i beboerdemokratierne, i deres tilhørende lokalområder. Et andet medlem påpeger, at engagementet i beboerdemokratiet også først kan risikere at opstå, når realiteterne går op for beboerne, ved John:

“Så jeg tror, at de fleste der bor alment, og mig selv inklusiv, har ikke været meget optaget af boligpolitik (...), jeg tror ikke for alvor, at folk har sat sig ind i det, før det rammer dem, at deres bolig skal rives ned pga. lovgivning. (...) Men det gør man jo selvfølgelig, når man er klar over, at der er konsekvenser ved at bo sådan et sted (tilf. Almene boligområder på listerne).” (John, 2021).

Herved fremhæver vi ved citatet en yderligere indgangsvinkel til beboerdemokratiet som en instans, man ikke automatisk bliver aktivt deltagende i ved sin bosættelse i almene boliger. Derimod er det en handling, man kan frustreres til at benytte sig af. Herved ser vi altså en gennemgående holdning hos vores informanter, som også præsenteret ved Andersen og Fridbjerg (2006). Nemlig at den beboerdemokratiske proces kræver, at folk er engagerede og derudover har ressourcerne til at gribe mulighederne, der foreligger i rammerne for beboerdemokratiet. De almene boligorganisationer fremhæver konsekvent beboerdemokratiet positivt på deres hjemmesider (Vivabolig, u.d; DAB, u.d; Bovia, u.d; KAB, u.d.). Dog oplever vores informanter som italesat herover, at beboerdemokratiet, som det ser ud i øjeblikket, er svært tilgængeligt. Beboerne mener yderligere, at boligselskaberne ikke altid har sine beboere med i deres overvejelser i forbindelse med de udviklings- og helhedsplaner, som der er vedtaget ved lovpakken, hvilket kan ses som en underminering af beboerdemokratiet. Her fandt man eksempelvis i Århus i Bispeparken, at beboerforeningen havde glemt en mødeindkaldelse om høring af helhedsplanen for området. Sådanne omgørelser af beboerdemokratiet har ført til retssager i flere af de almene boligområder (John og Liv, 2021). Dette er et af argumenterne, der udgør, at Almen Modstand til trods for beboerdemokratiets nuværende betingelser, mener at beboerdemokratiet er bevarelsesværdigt. Med lovgivningen gives der grundlag til at anmelde beboerforeningerne, og derved kan de reagere mod lovpakken gennem at samarbejde på tværs af beboerdemokratierne, og derfor sikre sig at blive inddraget i fremtiden. Reaktionen kan igangsættes grundet formen på beboerdemokratiet, som lovsat i Almenboligloven. Derigennem formår Almen Modstand at operationalisere tiltag inden for rammerne af beboerdemokratiet og arbejder på tværs af boligområderne for at udnytte deres ressourcer bedst muligt. Dette gøres for at styrke beboerdemokratierne, så de ikke individuelt skal løfte ansvaret udelukkende med de ressourcer, der forefindes i de lokale beboerdemokratier. Dette ses eksempelvis også gennem Almen Modstands stiftede juragruppe, hvor de vidensdeler på tværs af lokalafdelinger. Deres juragruppe ser vi som en udvidelse af deres demokratiske mulighedsrum, her ytret gennem Liv:

“De er fire beboere, der er gået ud og fået en fuldmagt, som vi så har hjulpet dem med at formulere, hvordan den så skal se ud, så den holder juridisk. Så går de ud og beder beboerne om at give dem fuldmagt til fuldmagtsgruppen, for at tage juridiske initiativer, der kan sige nej til nedrivninger og ghettoloven” (Liv, 2021).

Med disse pointer kan der argumenteres for beboerdemokratiet som skrøbeligt, fordi det er afhængigt af bestemte ressourcer og engagement fra en mindre gruppe af beboere. Dertil synes det mangelfuldt i sin demokratiske form, men samtidig fremtræder nødvendigheden gennem de muligheder, der foreligger. Almen Modstand er derved fremanalyseret som bindeleddet mellem de reelle handlemuligheder i beboerdemokratiet, og ressourcerne til at identificere samt operationalisere disse muligheder. Derved formår Almen Modstand med sin kampagne og mobilisering at styrke beboerdemokratiet gennem den kollektive vidensdeling og dertilhørende handling (se eksempel på handling fra naboer, s. 38). I henhold til Almen Modstands formål om at bremse lovpakkens initiativer kan beboerdemokratiet synes at imødegå dette med konceptet mod at nærme sig mere direkte demokratiske processer, hvori der er mulighed for at indgå i dialog. Dog ses dette benyttet i forhold til bevarelse af status quo, snarere end at få indsigelser i fremtidige beslutninger om deres konkrete boligområder. Som tillæg til diskussion om Almen Modstands demokratiske position bliver det herefter vigtigt at betragte hvilken aktuel samfundsform og tendens, demokratiet er placeret i.

6.6 Delkonklusion

Hvilke demokratiske processer ligger til grund for frustrationen hos Almen Modstand?

Almen Modstand iagttages indledningsvis som repræsentanter for et demokratisk dilemma, ved deres ageren i det repræsentative demokrati, med deres idealbillede forbundet med mere direkte demokrati. Almen Modstand har benyttet sig af offentlige kanaler med formålet at øge civilsamfundets indflydelse, herunder borgerforslaget og deltagelse i beboerdemokratiet. Dertil diskuterer vi i kapitlet, hvorvidt disse kanaler kan bidrage til reel indflydelse. Inddragelsen diskuteres med perspektiver på, hvorvidt det politiske system bør inkludere borgerinddragelse. Konklusionen ift. borgerforslaget blev herunder at ordningen ikke kan ses som direkte adgangsgivende til mere direkte demokrati, men fremanalyseres som én af mulighederne, hvorpå Almen Modstand kan gøre sig selv bemærket i det politiske system. I relation til beboerdemokratiet er det fremanalyseret, hvorledes kvaliteten af beboerdemokrati er personafhængig og har svære rekrutteringsbetingelser. Beboerdemokratiet konkluderes dog stadig som en måde, hvorpå Almen Modstand bliver i stand til at rette lovmæssig kritik af manglende inddragelse i forbindelse med udførelsen af lovpakkens initiativer. Slutteligt tilføjes det at Almen Modstand betragtes som et bindeled mellem offentlige instanser og medlemmers mulighed for at benytte disse til deres fordel.

Aktion – Naboer til Mjølnerparken.
Naboer tilkendegiver deres støtte
(Eget billede)

Kapitel 7: Delanalyse 2

7.1 Hvordan forstås argumenterne mod lovpakken i forbindelse med de demokratiske processer?

Frem til dette punkt har vi forstået mobiliseringen af Almen Modstand gennem deres frustration over deres position i den aktuelle demokratiske form. Herfra vil vi nu åbne for speciallets andet undersøgelsesspørgsmål, der udfoldes på baggrund af en, ifølge Almen Modstand, øget spekulation inden for boligorganisationerne. Derved ansføres en øget mistillid fra vores informanter mod strukturerne for boligorganisationerne, hvor der menes, at der i højere grad tilgodeses egne positioner frem for beboernes, hvorfor deres mulighed for at indgå demokratisk opleves mindsket. Dette iagttagede empiriske perspektiv analyseres gennem udvalgte teoretikere inden for markedsgørelse af- og kvalitet i demokrati. Indledningsvist vil afsnittet omhandle argumentet om øget spekulation, hvorefter dette vil trække tråde til en vurdering af demokratisk kvalitet gennem argumenter fra Almen Modstand. Dette perspektiv anvendes for at kunne belyse empirien ud fra teori, der udfolder Almen Modstands argumenter i et demokratisk perspektiv. Afslutningsvis rettes blikket mod en idealversion af demokratiforståelsen, hvori Almen Modstands ønske om at føre deres argumenter ligestillet med det politiske system, kan fremføres.

7.2 Markedsgørelse af demokratiet

Først og fremmest iagttager vi gennem vores informanter, hvordan markedsgørelsen af de almene boligområder får betydning for boligorganisationernes rolle i beskyttelsen af beboernes rettigheder. Frida fremhæver: ” (...) *Jeg tror der ligger en struktur, jeg tror ikke det er et menneskeligt valg, nu skal vi passe på, at de her boligsociale indsatser ikke virker eller gør det godt nok, fordi så kommer vi af listerne. Det er bare noget, der ligger i strukturen omkring, hvordan man binder pengene op, ik?*” (Frida, 2021). Hun mener her, at boligselskaberne fejlkommunikerer resultater fra de boligsociale indsatser, fordi de herefter mister penge til ansættelser og indflydelse. John fremhæver samme spekulation:

“ (...) *hvis de [boligforeningerne] ikke siger ja, og hvis vi [beboerne] ikke også er med, så bliver vi sat udenfor indflydelse. Og de vil gerne have indflydelse, boligforeningerne. Så mange bliver nødt til at sige ja for at komme med til bordet, og få lov til at få medbestemmelse om de her udviklingsplaner. Og så siger de også, at det gode er, at når vi har solgt boligerne, så får vi en indtægt for byggeretter, og de kan bruges til at istandsætte de resterende*

lejligheder. Og så ved vi jo godt, hvad der sker. Når de bliver istandsat, så bliver pengene brugt til at hæve huslejen med.” (John, 2021)

Her iagttagere vi hvordan informanterne på tværs af interviews, ser strukturerne omkring udviklingsplanerne for de almene boligområder, som værende strukturerede på en sådan vis, at boligforeningerne kommer til at indgå på markedets præmisser om profit og indflydelse i stedet for beboernes rettigheder. Dette kan føre til en stor gensidig mistillid mellem beboere og boligforeninger. Boligforeningernes manglende inddragelse af beboerne i beslutningerne, kan anses som et tegn på dette. Derudover ses det også på den store organisering, der sker udenom beboerdemokratiet, gennem Almen Modstand.

For at udfolde denne pointe og beskuelse fra informanterne, inddrages Professor Peter Seeberg og professor Mikkel Thorup. Ved introkapitlet i værket *Demokratiets krise og de nye autokratier* fremhæves, hvordan der er en konsensus om, at demokratiet fremstår som plaget af ”en følelse af bekymring”. Dette som en kommentar til demokratiet generelt, men også med en særlig nutidig skelen til Europa (Seeberg og Thorup, 2020: 7). Mikkel Thorup beskriver i kapitlet *Demokratiets aktuelle kriser. Et overblik*, hvordan undergravning af demokratiet i dag har taget demokratisk form (Thorup, 2020: 21).

Det liberale repræsentative demokrati, som vi har i Danmark, beskrives af Thorup (2020) som endnu ikke værende i en krisetilstand, men dog udfordret. Udfordringen ligger i bestræbelsen på effektivitet, hvor beslutningstagere ser demokrati som en belastning og en faktisk forsinkende proces (Thorup, 2020: 23). Dertil kommer utilfredsheden fra folket, der ikke oplever at blive inddraget - som det ligeledes tydeliggøres gennem Almen Modstands medlemmer. Den demokratiske krise i lande lig det danske bliver ifølge Thorup sådan, at toppen (magthaverne) forsøger at afdemokratisere politikken, da processen er lettere uden folkets indblanding. Bunden (folket) forsøger ved reaktion at demokratisere opad (Thorup, 2020: 23-24). Her udtaler eksempelvis Pelle:

“Helhedsplanen, fx Den skal faktisk på afdelingsmødet. Og så kan det være, de siger ”den skal kun være sådan her, for ellers kan vi ikke få penge fra Landsbyggefonden og blabla”. Men det er jo ikke beboerdemokrati. Det er nemlig at alle kan stille forslag (...). Og landsbyggefonden er jo vores allesammens fælles penge, som vi betaler ind, når vi har betalt af på de oprindelig lån på boligerne. Og det er jo egentlig en super god model. Problemet er bare, at staten bestemmer alt for meget over det.” (Pelle, 2021).

Vi analyserer gennem Pelle, hvordan beboerdemokratiet opleves at blive afdemokratiseret ved en forhøjet statslig indvirken på, hvordan Landsbyggefonden skal fordele deres midler, hvis boligområderne fremover vil modtage økonomisk støtte. Thorup beskriver det som en snigende proces, hvor det er summen af handlinger, der udgør truslen mod demokratiet (Thorup, 2020: 31). Sådanne afdelingsmøder som Pelle påtaler kan siges at være nogle af de handlinger, som Thorup beskriver, der er medvirkende til at true demokratiet.

Thorup beskriver, hvordan demokratiet bliver et problem, når neoliberalismen gennem øget privatisering, outsourcing og indførelse af markedslignende vilkår, bliver løsningen på samfundets problemer (Thorup, 2020: 33-34). Historiker Jacob Jensen skriver i kapitlet *Den politiske markedsplads: Neoliberal demokratiteori og statens delegitimering* (2020), hvordan balancen mellem demokrati og kapitalisme er skrøbelig. Herunder at neoliberalismen til dels er ansvarlig for at indføre markedsgørelse af sfærer, der ikke tidligere har været underlagt markedet. Denne pointe om neoliberalismens indtog kan iagttages gennem ovenstående beskrivelser af, hvordan omgåelsen af beboerdemokratiet sker ved de almene boligorganisationers markedsgørelse.

Som en forklaring på denne markedsgørelse fremhæves en politisk tendens ved Jensen (2020), der fremhæver, at der er en indbygget spænding mellem det offentlige gode og flertalsstyre i demokratiteori. Her angives først et legitimeringsprincip, som indebærer, at hele befolkningen potentielt drager fordel af en given beslutning. Det andet angiver en beslutningsteknik, som kun tilgodeser en del af befolkningen. Herunder også af placeringen af borgeren som forbruger. Vælgerne vil her stemme på den kandidat, der lover dem flest goder. Denne pointe fremhæver både Thorup og Jensen som en afdemokratisering, da sådanne forhold leder til at relevante beslutninger ligger hos "virksomheden" eller "kunden" i stedet for i den kollektive samtale og beslutningsproces (Jensen, 2020; Thorup, 2020). Jensen påpeger, at de fleste liberale demokratier, herunder Danmark, har forfatninger, der til trods for flertalsstyre alligevel beskytter mindretallets individuelle rettigheder. Dog fremhæver Thorup, at staten i de seneste to årtier er blevet mægtigere, hvor mere indgribende lovgivning retfærdiggøres ved trusselsbilleder, eksempelvis i forbindelse med terror, og i et sådant billede, må den individuelle sikkerhedsret vige for almen sikkerhed (Thorup, 2020: 35). Thorup fremhæver, hvordan højrepopulismen bliver en udfordring for demokratiet i den forbindelse. De europæiske lande har haft fremgang fra den ydre højrefløj, mest markant i Sverige og Tyskland (Thorup, 2020: 36). Men også i Danmark har vi set stor fremgang hos partier som

Nye Borgerlige, der fører stram udlændingepolitik. Dette er også observeret af Elias, der mener, at der er storpolitisk pondus at hente ved lovpakken, både ved privatiseringen og de indbyggede indgreb rettet mod udlændinge:

“Ghettoloven er et værktøj, som der er politisk interesse bag. (...) der har du et parti som LA, K og V, som jo er vilde med, at vi skal privatisere og rive almene boliger ned. Derfor stemmer de for den her lovgivning, hvor DF, NB osv., som gerne vil føre den her stramme udlændingepolitik. Der er det her jo et rigtig stort indgreb på rigtig mange ikke vestlige familier, og derfor støtter de op om den er lovgivning” (Elias, 2021).

Ved denne udtalelse, ser vi Elias’ pointe overfor Thorups (2020) om mainstreamaccepten af politikken som problemet. Her er det markedsgørelsen af politikken der gør, at de øvrige partier optager retorik i kampen om vælgerne. Her kan vi eksempelvis perspektivere til Socialdemokratiets stramme udlændingepolitik, hvor eksempelvis Professor Peter Nedergaard udtaler i Kristeligt Dagblad, at skiftet til en strammere udlændingepolitik hos Socialdemokratiet dels skyldes, at de ikke tidligere havde været på bølgelængde med deres kernevælgere ift. udlændingepolitikken (Nedergaard, 2020). Højrefløjen skubber således politikken i en retning, hvor lighed ikke nødvendigvis er en præmis for politikkerne, som bliver modstridigt med demokratiets grundform, der er bygget op om en lighedstanke (Thorup, 2020: 35-37). Ea udtaler en frustration mod uligheden: *“ (...) Det er i hvert fald det, som ghettoloven går ud på. Det er sådan vi opfatter den. Vi har ikke nogen andre steder i samfundet, hvor vi har en idé om, at hvis nogen ikke lige passer ind i vores samfund, så går vi ud og fjerner 60% af deres naboer.” (Ea, 2021).* Her belyser Ea en holdning overfor den indgriben, politikerne kan foretage, som hun ikke ser andre steder i samfundet. Hun udtrykker yderligere:

“Men jeg synes også, at vores boligpolitik efterhånden bliver lidt farvet af, at vi nærmest har et drømmeliv. Vores politikere tror, at vi alle sammen har drømmen om det samme – vi skal alle sammen have en høj løn og vi skal alle sammen have en høj uddannelse. Altså det er det ikke sikkert, at det er for alle. (...) Så jeg er lidt ærgerlig og irriteret over, at vi har nogle politikere, der fortæller os, at hvis du bare bor sammen med nogle, der er rigere end dig, så får du også lyst til at være rigere.” (Ea, 2021)

Her ser vi gennem Eas oplevelse, at politikernes fællesbetegnelse for “det gode liv” skaber en ulighed for loven, der kan forstås som en del af det Seeberg og Thorup (2020) betegner den

demokratiske krise. De højrepopulistiske holdninger kan forstås som en del af muliggørelsen af disse ekskluderende politikker, som kan instrumentaliseres gennem kriterierne i lovpakken. Med den forståelse kan vi tale henimod, at når politikernes indhold er markedsliggjorte og ekskluderende, så sker der et skred i demokratiet, og det begynder i højere grad at være et flertalsstyre. Dermed argumenterer vi med forståelsen demokratiets lighedsprincip, at der er behov for en udvidelse eller sågar en re-demokratisering af politikkerne og kanalerne, hvortil man kan opnå indflydelse. I denne henseende opnår vi forståelse for, hvordan demokratiets form bliver afgørende for, hvordan Almen Modstands argumenter kan udfoldes. Ovenstående diskussion af markedsgørelsen som medskaber til ulighed for loven kan yderligere tages op i en diskussion af kvalitet i demokrati.

7.3 Kvalitet i demokrati

Markedsgørelsen af demokratiet leder an til dette afsnits redegørelse for kvalitet i demokrati. Der ses en undersøgt tendens til, at markedsgørelsen bliver en faktor for en diskussion af ligheden for loven i den aktuelle demokratiske form.

Vi vælger derfor at inddrage værket *The Quality of Democracy* (2004) af sociolog Larry Diamond og professor Leonardo Morlino. Dette bidrager med en udvidelse af perspektivet på demokratiforståelsen og bliver et teoretisk greb ind i Almen Modstands medlemmers argumenter og frustration over den nuværende samfunds- og demokratiform. Begrundelsen for at vurdere kvalitet i demokratiet, er ved gennem en opnået viden, hvor mulighed for *at udvide borgernes frihed og politiske lighed* kan opnås. På samme måde, som der gennem speciallets Habermasianske kritiske perspektiv, foreligger der et normativt frigørelses aspektet som målet for demokratiet. Ud fra kvalitetskriterier er der mulighed for, at befolkningen kan dømme regeringens handlinger gennem valg og statslige institutioner og dermed stille hinanden ansvarlige (Morlino og Diamond, 2004: 3). Gennem afsnittet anvendes tre ud af otte dimensioner, der er udformet af Morlino og Diamond (2004), der bidrager til at vurdere kvalitet i demokrati. Disse tre anvendes, da indholdet i dimensionerne omhandler substantielle elementer i demokratiet, herunder "*Freedom, equality and responsiveness*" (Morlino og Diamond, 2004). De udeladte elementer er nærmere beskrevet som procedurale forhold i demokratiet, der i højere grad ses mangelfuldt i ikke-vestlige demokratiforståelser.

7.3.1 Lighed

Et godt demokrati, ifølge Morlino og Diamond, sørger for, at der er lighed til stede for alle borgere og også rent politisk blandt alle befolkningsgrupper i landet. Som ovenstående afsnit om markedsgørelse også taler ind i, er der processer vedrørende lovpakken, der kan synes i strid med demokratiet og modsætter sig lighed for loven. Morlino og Diamond fremhæver uddybende, at” *Active prohibitions against unfairness must check all efforts to discriminate invidiously on the basis of gender, race, ethnicity, religion, political orientation, or other extraneous conditions.*” (Morlino og Diamond, 2004: 27). Elias eksemplificerer, hvordan der forekommer en forskelsbehandling ud fra etnicitet gennem lovpakken, der får konsekvenser for boligområdets fremtid og stiller beboere kollektivt ulige for loven (Elias, 2021). Dette udtrykkes ved Elias’ egen adresse i (*tilf.*) nedrivningstruet boligområde:

(...) jeg bidrager til, at [boligområdet] er en ghetto alene på baggrund af min etnicitet. Udover det, så skal jeg altså leve med, hele mit liv, at uanset hvilket alment boligområde jeg vælger at bo i, så kan jeg gøre det til en ghetto med min etnicitet, det synes jeg er sindssygt. (...) jeg skal på universitetet til sommer, begge mine forældre har taget en uddannelse og arbejder begge to. Men på baggrund af vores etnicitet udgør vi det afgørende kriterium for, at [boligområdet] kan rives ned.” (Elias, 2021).

Som fremhævet af Elias, er beboernes etnicitet afgørende for en placering på en af lovpakkens lister - og uden et antal på minimum 50% med en anden etnisk baggrund, er det ikke muligt, at der er tale om en ghetto i et alment boligområde (Regeringen, 2018). Når et område er på en af listerne, er det muligt at fordoble straffen for kriminelle handlinger i skærpede strafzoner, som kun kan afgrænses ved en placering på listerne. Ligheden for loven ses dog i forbindelse med deres mulighed for at stille borgerforslag samt følge klageinstanser, dog fordret ved manglende inddragelse af beboerne og tilstedeværelse af retfærdighed i lovpakkens indhold. Dette udfordrer tilstedeværelsen af Morlino og Diamonds substantielle dimension *lighed* som kvalitet i et demokrati, fordi der her er tale om en ulighed i loven på baggrund af sociale kategorier, hvorfor kvaliteten af demokratiet forringes. Det er dermed et eksempel på, hvordan denne ulighed for loven bliver et demokratisk argument imod lovpakken. Dette diskriminerende kriterie, som fremhæves af Elias, skaber ikke kun en ulige behandling for de beboere med anden etnisk baggrund, som er lejere i almene boliger i Danmark. Gennem afviklingsplanerne og risikoen for dobbeltstraf og nedrivning får

lovpakken kollektive konsekvenser for alle beboere i de udvalgte almene boligområder (Regeringen, 2018). Ea forklarer:

“Lovpakken er jo mange love. Der er også den her med, at alle børn skal i daginstitution. Jeg har siddet ude i [boligområdet] på et tidspunkt sammen med Almen Modstand, hvor en ung mor med et nyfødt barn siger ”kan det virkelig være rigtigt, vi har valgt at bo her med små børn, og jeg vil gerne gå hjemme i 2-3 år. Og så skal aflevere mit barn?” Ja, det skal du. Uanset hvor god du er til at passe dit barn, så skal du aflevere det, og du må ikke passe dem selv.” (Ea, 2021).

Lovpakkens kriterier kan dermed sanktionere på baggrund af at udskille visse befolkningsgrupper, men ved dette bliver alle, uanset om de opfylder de negative kategorier eller ej, ramt af initiativerne. Diskrimination og forskelsbehandlingen bliver yderligere iagttaget og ekspliciteret ved første behandling i Folketinget af borgerforslaget, som fandt sted d. 6. april 2021, hvor boligminister Kaare Dybvad Bek udtaler:

”Jamen, vi lægger op til, at man kan diskriminere på baggrund af statsborgerskab, og det gør man jo i mange sammenhænge. Spørgsmålet er, om der er et sagligt formål, og det mener vi klart der er i forhold til at sikre, at der er en integration, som fungerer.” (Folketinget, 2021 (1)).

Ved dette citat belyser boligministeren muligheden for at skønne, hvornår der sagligt kan argumenteres for brugen af diskrimination i lovgivning, og hvornår der ikke kan. Det er denne snitflade, der udledes som uligheden i loven, når der udtales at man *kan* diskriminere. Her er det i højere grad et udtalt brug af ulighed, der fører til et direkte argument om devaluering af lighedskriteriet for demokratisk kvalitet. Dette argumenteres yderligere med, at de, der afgør hvorvidt der kan diskrimineres, er dem, der indgår direkte i de politiske beslutningsprocesser. Her ser vi Almen Modstands mobilisering og argumenter imod på sidelinjen.

7.3.2 Frihed

Ved dimensionen frihed skal borgernes frihedsrettigheder opretholdes, både civilt og politisk. Under denne fane findes friheden til at tale, udtrykke sig og til at få information blandt andet. Her nævnes også frihed i forbindelse med retten til et sted at bo samt til kollektive forhandlinger. Denne rettighed fremhæves hos Morlino og Diamond gennem Benjamin Franklin, der påpeger årvågenhed som prisen for frihed:” (...)citizens themselves, organized

outside the state in civil society and assisted by institutions (...) must care about and stand ready to defend rights, liberties, and the integrity of the electoral process” (Morlino og Diamond, 2004: 26). Frihedsdimensionen anses som relevant, fordi vi gennem Almen Modstand og deres argumenter, bliver i stand til at identificere og uddybe deres behov for at forsvare deres frihedsrettigheder. Vi observerer, hvordan Almen Modstand gør brug af denne frihed ved at ytre deres holdninger om lovpakken. Det ses gennem argumentet om, at hvis ikke de råber op og bruger deres frihed, så udebliver de fra beslutninger, som de reelt har ret til at være en del af, som uddybet under afsnittet om beboerdemokratiet.

Nødvendigheden i at forsvare sine rettigheder findes blandt andet gennem Liv, der er tidligere socialrådgiver og medlem, som fremhæver, hvordan der i stigende grad bliver behov for en oversættelse af loven, for at kunne forstå sine betingelser og rettigheder i al almindelighed:

” (...) så kunne jeg jo sidde og prøve at oversætte en lov om (...) kontanthjælp, (...) boligstøtte (...) [og] integrationsydelse. Jeg kunne ikke mere. Jeg har altid været god til at forklare logikken i lovgivningen over for den enkelte, der skulle bruge den, men det kunne jeg ikke mere. Samtidig med at jeg oplevede at den blev mere og mere racistisk og sidde og oversætte for folk (...).” (Liv, 2021)

Her udvinder vi gennem Liv, en naturlig årsag til at være årvågen i forhold til lovgivningen, når den, ifølge Liv, bliver sværere og sværere at forstå og udvikler sig i en retning, der ændrer betingelser og diskurs med negative konsekvenser for civilsamfundet. Derudover udtrykkes endnu et tydeligt argument for at værne om sine rettigheder i forbindelse med lovpakken, da der omtales direkte undvigelse af demokratiske rettigheder og konsekvenser. Dette italesættes af John:

”Vi er ekstremt regelrette og har fulgt de klageinstanser og muligheder, vi har haft og gjort brug af. Og det har givet pote. I [boligområdet] har vi lavet en indsigelse, fordi de har sat beboerdemokratiet ud af spil. (...) Så med andre ord, så har de brudt mod processen, og det fik vi faktisk medhold i. Og fik sagt, at beslutningen faktisk er ulovlig (John, 2021).

Ved citatet belyser vi, gennem John, en positiv og negativ pointe i et kvalitetsdemokratiske øjemed. Den positive historie i citatet fremhæves gennem den benyttede frihedsrettighed i at samle sig kollektivt og bruge sine rettigheder som en del af, hvad der bidrager til en kvalitet i demokratiets form. Den negative del er behovet for at drage nytte af denne. Dette i lyset af at der er love, der ikke bliver overholdt, og borgere holdes ude af beslutninger, de har ret til at

være en del af. Derudover ses der en følelsesmæssig baggrund for dette opråb, hvor friheden til at ytre sig bliver vigtig for at føle sig som en ligeværdig borger. Her fremhæves vigtigheden i en analyse af de substantielle forhold, som lovpakken bringer med sig. Disse holdninger kommer til udtryk, da Ea udtaler sig i forbindelse med den stigmatisering, hun synes, der er til stede ved sin bopæl i en almen bolig gennem lovpakken:

“ (...) det er nærmest blevet en holdning, at når man bor alment, så er man en eller anden social taber, som ikke har råd til andet. Og det er jo ren løgn. (...). Jeg føler mig nu som en andenrangs borger i det her land og det er jeg ualmindeligt vred over og meget ked af. (...) folk udefra bestemmer og taler om, hvem vi for nogen. Og det er uden, at vi overhovedet er blevet kontaktet af dem, og uden at de vil snakke med os.” (Ea, 2021).

Dette eksempel er et blandt mange andre, hvor vi hører følelsen af en uberettiget fortælling om disse områder, og personerne som bebor dem. Denne følelse synes vigtig at fremhæve i forbindelse med at forstå, hvorfor medlemmerne oplever en nødvendig mobilisering og benyttelse af frihed, for at samle sig om uretfærdighedens konsekvenser for de omhandlende borgere.

7.3.3 Lydhørhed

Slutteligt omtales lydhørhed, hvor kvaliteten af demokratiet afspejles i måden, hvorpå de politiske beslutninger og resultater udgør borgerens ønsker. Det er også her borgerens tilfredshed med demokratiets form kommer til udtryk. Kvaliteten af demokratiet afspejles i den enkeltes oplevelse af dette som legitimt (Morlino og Diamond, 2004: 27). Denne dimension af kvalitet er resultatorienteret, og er ifølge Morlino og Diamond kompleks at efterleve (Morlino og Diamond, 2004: 28). I første instans kan det belyses gennem en udtalelse fra Liv, hvordan der er en manglende lydhørhed i forbindelse med et borgermøde:

“På det her borgermøde i går blev der ikke sagt med ét ord, at den her plan slet ikke kan gennemføres medmindre beboerne siger ja til den. (...) Man kører bare videre med en udviklingsplan, uden det har været forelagt beboerdemokratiet - som jo står i almen boliglov. Det omtalte de her embedsmænd overhovedet ikke i går altså. Vi kunne kun sidde og stille spørgsmål i chatten, og der fyrede vi jo løs med spørgsmål, men de svarede aldrig på dem med de her ting.” (Liv, 2021).

Her fremhæver vi gennem Liv, hvordan der i sin praktiske forstand er tale om en tilsidesættelse af Almen Modstands opråb om borgerrettigheder. Dermed et meget konkret eksempel på en manglende respons i en interaktion mellem det politiske system og borgerne. Dog vil vi ikke fremhæve yderligere eksempler, fordi manglen på respons ses som et overordnet argument og årsag til Almen Modstands mobilisering i adskillige afsnit. Dette bliver ifølge medlemmerne en manglende inddragelse af demokratiske processer, hvorfor kvaliteten heri er mangelfuld. Lydhørhed vil senere i dette afsnit uddybes som en vigtig faktor for Almen Modstands oplevelse og praktisering af virke, mod et mål om frigørelse gennem en ligeværdig dialog. Spørgsmålet om hvorvidt den demokratiske kvalitet opleves af Almen Modstand gennem deres mobilisering er kompleks at besvare. Vi ser en stor benyttelse af rettigheden til at opretholde sin frihed til at samle og ytre sig, og dermed konkluderes en stor kvalitet ved demokratiets og samfundets mulighed for dette. Samtidig er denne mulige benyttelse opstået i kølvandet på en oplevelse af en ulige behandling, hvor der snart ikke ses flere konforme veje, hvorigennem deres argumenter høres. Dermed ser vi en manglende demokratisk kvalitet gennem Almen Modstand, hvor deres argumenter først kan få sin placering i en ligeværdig dialog. Dette ses muligt gennem en øget tilgang til kvalitet i demokrati gennem lydhørhed, hvor Almen Modstand især ønsker en øget tilgang til dette. Derfor undersøges demokratiets substantielle formål om lydhørhed nærmere.

Politolog Svend-Erik Skaaning og Professor Jørgen Møller bidrager med deres værk *Demokrati: opfattelser, udviklinger, årsager og virkninger* (2010), med forklaringer af den *substantielle* og den *procedurale* tilgang til demokratiet. Den substantielle tilgang kigger på indholdet, oftest forbundet med økonomisk lighed, retfærdighed, og tilstedeværelsen af en borgerlig offentlighed. Derimod ses en rent procedural tilgang, der udelukkende hæfter sig ved tilstedeværelsen, eller mangel på samme af bestemte politiske procedurer, tilhørende frihedsrettigheder og retssikkerhed (Møller og Skaaning, 2010: 22). Det, der grundlæggende adskiller de to tilgange, er, hvorvidt politiske beslutninger blot skal reflektere civilsamfundets interesse gennem de politiske procedurer, eller om de skal basere sig på de gode argumenter fremført af en deliberativ offentlighed. I forbindelse med både lovpakken, borgerforslaget, behandlingen i folketinget og retssager, kan der siges at være proceduralt demokrati, da behandlingen af disse sker gennem overholdelse af demokratiske procedurer. På baggrund af ovenstående analyse kan der dog fra Almen Modstand rettes kritik af demokratiets procedurale form, da den opleves at tilsidesætte demokratisk indhold, når blot procedurerne i den demokratiske institution er overholdt. Derfor ansføres der en større tilslutning til

muligheden for at argumenterne høres tydeligere ved en substantiel tilgang, hvor indholdet bliver centralt. Derfor tilsluttes Almen Modstand en demokratiforståelse, der i højere grad taler for frigørende erkendelsesinteresser gennem en mere ligeværdig dialog, hvorfor et deliberativt demokrati undersøges nærmere i det følgende. Her redegøres for den Habermasianske idealsituation, hvorefter vi vil introducere og diskutere en udvidelse af den nuværende demokratiske samfundsforms praktiske udførelse.

7.4 Habermasianske idealer

Når vi undersøger Almen Modstands argumenter, undersøger vi den frustration, der opleves i den demokratiske beslutningsproces. Dette til trods for at de ikke som udgangspunkt har krav på at blive hørt ifølge en dansk liberal repræsentativ demokratisk proces. Ved denne demokratiske form oplever Almen Modstand dog en uretfærdig behandling, som fremhævet i forrige afsnit, hvor deres argumenter ikke bliver hørt, hvilket står i kontrast til deres opfattelse af demokrati. Derved observerer vi et demokratisk dilemma, hvor deres anke anskues som et oplæg til en diskussion af retten til at påvirke demokratiske beslutninger. Jürgen Habermas bidrager til denne forståelse gennem værket *Demokrati og Retsstat* fra 2005, med sit bud på det idéelle demokrati som værende det deliberative.

7.4.1 Kommunikative processer

Habermas problematiserer et demokrati, hvor folkets stemme og argumenter udebliver, som han fremhæver det gennem det liberale og republikanske demokrati, der anses som de politiske fronter i USA (Habermas 2005: 43). Derfor ser han løsningen gennem institutionaliserede kommunikationsformer, som kan bane vejen for borgeradgang til tale og ytring i samfundet på linje med systemets stemme. Her er det en nødvendighed, at kommunikationsbetingelser- og procedurer er tilstrækkelige, således at menings- og viljesfrihed hos den enkelte borger bliver mulig at udtrykke. Udtrykket får betydning i den demokratiske proces, og bliver dermed også den legitimerende kraft i systemet (Habermas 2005: 49-52). Magten befinder sig derved gennem kommunikationen i samfundet, hvorfor Habermas fremhæver diskursteorien som den ideelle procedure, når der skal træffes beslutninger på kollektivets vegne (Habermas 2005: 52). I diskursteorien rykkes menings- og viljedannelsesprocessen helt i centrum, og ikke på en måde, hvor den er afhængig af det individuelle aktive borgerskab, men snarere af institutionaliseringens fair procedurer for kommunikationsmulighederne (Habermas 2005: 52). Dette ideal ser vi som underbyggende

af Almen Modstands mobilisering, der gennem deres kampagne forsøger at indgå i de politiske beslutningsprocesser. Ved diskursteorien arbejdes der med en betragtning af et højt niveau af en fælles forståelse. Dette beskrives som en intersubjektivitet, der bør være udgangspunktet for den kollektive beslutningsprocedure, som gavner samfundets helhed gennem de politiske drøftelser, og derigennem fremmer kendskabet til den fulde sandhed (Habermas 2005: 52). Dette udgangspunkt er udpenslet som mangelvare i et demokrati, hvor markedet indtræffer i højere grad som beskrevet tidligere i dette kapitel. Gennem beboerdemokratiet belyses en selvbevidsthed om sin position som lejer med tilhørende rettigheder. Almen Modstand mobiliserer sig herefter på tværs af beboerdemokratier i de almene boliger, som er omfattet af lovpakkens initiativer. Vi ser derfor en proces, hvor beboerdemokratiet ikke alene er afhængigt af kollektivet, men lige såvel muligheden for at fremføre en lige dialog mellem system og livsverden. Her er det muligheden for kommunikation mellem Almen Modstands medlemmer og politikerne samt resten af befolkningen, der bliver afgørende. Hertil ses også Habermas' pointe om, at solidariteten i samfundet skal udfoldes, så den demokratiske bevidsthed ligestiller sig samfundets politiske lag (Habermas 2005: 53). Solidariteten ses gennem mobiliseringen af Almen Modstands medlemmer, der, ifølge deres samfundsforståelse og retmæssige begrundelser, forsøger at overbevise om et fælles bedste i samfundet. Informanten Frida beskriver frustrationen ved den nuværende samfundsform således:

”At politikere får lov til at gå ind og bestemme så meget... At politikere kan gå ind og lave en lov, der siger, at vi bestemmer så meget, at vi kan smide dig ud af det hjem, du egentlig talt ejer selv, fordi den almene boligsektor er selvejende, ik?” (Frida, 2021).

Gennem Fridas udtalelse belyser vi en udeblivelse af deliberation og dertil en frustration forbundet med, at det er lovligt for politikerne at lave en lov udenom de beboere, der, som hun beskriver, ejer deres bolig. Hun uddyber *” (...) det her er ikke anstændigt at behandle andre mennesker sådan. Fordi en eller anden udokumenteret idé om at et barn om 10 år har det bedre et eller andet sted, hvor der står et hus.”* (Frida, 2021). Her fremhæves en pointe, hvor Frida mener, at politikernes argumenter i lovpakken er udokumenterede. Derfor opstår en frustration over at beboerne på den bekostning bliver behandlet 'uanstændigt', fordi deres argumenter udebliver. Den samme form for udeblivelse af argumenter fremhæver John og Elias:

”Hvordan kan man overhovedet få lov til at tvangspropriere. Jeg kan forstå, hvis der skulle gå en motorvej igennem det her område, eller hvis der skulle ligge et sygehus. Men det er jo ikke det, der er tale om. (...) Så jeg mener faktisk, at det er ikke i almenvældets gavn det her” (John, 2021) og ved Elias“(...) fordi jeg synes præmissen er usand. Måden man overdriver de problemer der er herude på, synes jeg er helt voldsom. Hvis vi kigger på tallene, så siger de noget, og kigger vi på det, politikerne siger, så er det noget helt andet.” (Elias, 2021).

Gennem vores informanter fremhæves på tværs, hvordan de mener, at de gode argumenter udebliver, og politikernes dårligere eller manglende argumentation, har friere lejde til at træffe beslutningerne foruden civilsamfundets inddragelse. Denne oplevede skævvridning kan fremføres således, at lovpakkens grundlag ikke er oplyst tilstrækkeligt eller på et Habermasiansk (2005) tilstrækkeligt sandt grundlag, da samtalen er meget langt fra herredømmefri. Fra Almen Modstands perspektiv er der dermed fremanalyseret en situation, hvor koloniseringen af beboernes livsverdenen er fundet sted gennem en beslutningstagning fra systemets side, hvor deres argumenter modarbejdes.

7.4.2 Politik og deliberation

Vi vælger at arbejde med ovenstående som en del af et kritisk normativt ideal, hvor frigørelse kun bliver mulig, når borgerne inddrages i de politiske processer, der vedrører dem (Habermas udlagt i Juul, 2012). For at placere teorien om deliberativt demokrati i en dansk kontekst inddrager vi i følgende Lektor Jørn Loftagers værk *Politisk offentlighed og demokrati i Danmark* (2004). Loftager er enig med Habermas (2005) i tanken om, at det er de bedste argumenter fra borgeren, der bør indføres i politiske beslutninger, således at den politisk-demokratiske lighed er størst mulig. Dog skelner han fra Habermas' mål om at opnå konsensus gennem den herredømmefri samtale, og stiller spørgsmålstejn ved muliggørelsen af dette som et praktisk mål (Loftager, 2004).

Habermas' ideal stilles overfor Loftagers mere praksisnære tanke om, hvordan borgerens bedste argument kan gøres legitimt. Her hævdes, at politiske ledere og deres dømmekraft altid vil være afgørende og agere selvstændigt i politiske beslutningstagninger (Loftager 2004: 45). Med denne tese udfordrer Loftager Habermas' ideal om målet for det deliberative demokrati, og antyder, hvordan offentlighedens argumenter i virkeligheden kan komme til sin ret. Ifølge ham bør de deliberative elementer bestå i forstærkede relationer mellem det politiske lederskab og den diskuterende offentlighed. Tanken om den herredømmefri samtale bør

dermed være anerkendelsen og forpligtelsen til at lytte til borgerens præsenterede argumenter. Dette knyttes an til vores pointe, hvor vi belyser, at argumenterne imod lovpakken synes øget gennem Almen Modstands mobilisering. Dette fremhæves af Elias:

“Den organisering er virkelig en succes, det er det. Altså at vi er, arbejder så hårdt juridisk og (...) politisk. (...). Udover det, så holdt vi jo et fakkeloptog i København, her i december måned, hvor mellem 1000-2000 mødte op, i solidaritet med beboerne i de stemplede områder - det synes jeg også, er en succes. Folk begynder at åbne øjnene mere og mere op for det. Borgerforslaget er jo egentlig det stærkeste eksempel på det, når man har indhentet mere end 50.000 underskrifter.” (Elias, 2021).

Her italesætter Elias støtten og opbakningen til Almen Modstands argumenter imod lovpakken blandt en bredere befolkning end blot medlemmerne af deres initiativ. Dertil ser vi dog en større udfordring af hengivelsen fra den politiske ledelse, som ellers ønsket af Almen Modstand, hvorfor der kan synes at være en praksisudfordring. Dette ses blandt andet i borgerforslaget. Her fremgår det gennem tilhørende procedure, at det ikke kan garanteres, at politikerne er modtagelige over for de inputs, der bliver præsenteret af offentligheden, fordi de ikke er forpligtet til det (Folketinget, 2020). Ifølge Loftagers holdning til deliberative elementer, stilles der krav til, at den politiske ledelse er villig til at lade sig lede af og indtænke de præsenterede argumenter fra offentligheden, og det er først og fremmest hengivelsen til borgerens argumenter, hvor der kan være noget at lære (Loftager, 2004: 52). Loftagers pointe lægger derfor op til spørgsmålet om, hvorvidt en praktisk udførsel af et ideal om bedre kommunikation mellem civilsamfund og de politiske magthavere i virkeligheden kan gøres uden om Habermas' (2005) ideal om den herredømmefri samtale. Dog kan man med en en bestræbelse på et større forpligtende samarbejde forsøge at nærme sig øget åbenhed fra politisk side. Loftagers (2004) pointe kan forstås en anelse mere pessimistisk/realistisk ift. den egentlige forandring gennem ligeværdigheden og frigørelsen, som Habermas ideal (2005) fordrer. Dog efterspørger hans praksis bud på, ligeledes Habermas, en ændring i det politiske system, hvor politikerne gennem en højere institutionaliseret vej forpligter sig på åbenhed. Derved en vej for Almen Modstands udenomsparlamentariske arbejde at få en parlamentarisk kanal. Loftagers argument om praksis fremstår derved mere kompatibelt med den nuværende danske demokratiske form, dermed også som en måde, hvorpå man kan nedjustere målet om den herredømmefri samtale til en bestræbelse efter en mere herredømmefri samtale og derved flytte sig nærmere end status quo.

7.5 Delkonklusion

Hvordan forstås Almen Modstands argumenter mod lovpakken i forbindelse med de demokratiske processer?

Gennem ovenstående afsnit sammenfattes, hvordan Almen Modstands argumenter imod lovpakken begrundes ud fra markedets påvirkning på boligforeningerne. Denne påvirkning medfører deres modstand mod lovpakken, fordi beboernes rettigheder om medbestemmelse forskydes til fordel for boligforeningernes økonomiske beregninger og egen indflydelse ift. Landsbyggefonden. Gennem vores analyse konkluderes det, at der forekommer en afdemokratisering i forbindelse med markedsgørelsen, der placerer Almen Modstands argumenter mod lovpakken i en position, der udfordrer deres demokratiske rettigheder. Markedsgørelsen er yderligere analyseret som værende en definerende faktor, ift. det politiske systems sanktionering af beboerne i de, af lovpakken, problematiserede boligområder. Dertil oplever medlemmerne en uretfærdig behandling, når der gennem lovpakken muliggøres en forskelsbehandling af borgere på baggrund af adresse. Dette vurderes gennem teori om kvaliteten af demokratiets substantielle dimensioner. Her sammenfattes en mangeltilstand af lighed for loven, som argumenteres for gennem Almen Modstands medlemmer. Gennem frihedsrettigheder til at ytre sig spores kvalitet i demokratiet. Dog finder Almen Modstand, ved deres forsøg på at opnå politisk indflydelse, ikke en ønskværdig tilstand, hvor politikernes vilje til at lytte på deres argumenter er til stede. Dermed vurderes endnu en manglende demokratisk kvalitet i mangel på lydhørhed. Deres argumenter imod lovpakken opleves at være udeladt i politiske beslutninger omkring deres livsverden. Derfor udvindes en idealtilstand, hvorfra argumenterne lyttes til, og hvor demokratiets substantielle indhold er i større fokus. Løsningen findes hertil gennem en herredømmefri samtale, der muliggør frigørelsen af individet. Dog erkendes der en nærmere realistisk fremførelse af den herredømmefri samtale i samfundet, fordi den politiske magt altid vil være den legitimerende. Derfor nedjusterer vi målet til en mere herredømmefri samtale, der trods alt muliggør en forandring, der er en forbedring af udgangspunktet.

Kapitel 8: Delanalyse 3

8.1 Hvordan positionerer Almen Modstands samling sig i det sociale arbejdes felt?

Følgende afsnit vil beskrive, hvordan Almen Modstands position får sin betydning i det sociale arbejdes felt. Fra problemfeltet fremhæves hensigten om, at det sociale arbejdes felt gennem teori er bidragende med oplysning og undersøgelse af strukturer, der skal sigte at opnå øget trivsel for samfundsborgere. Derfor vil kommende undersøgelse beskrive, hvordan Almen Modstand udfolder en social forståelse for deres medlemmer, og påtager sig et kollektivt ansvar ved mobiliseringen. Dette vises gennem empiri og teori om græsrodsbevægelser samt aktivistisk arkivering. Dernæst belyses deres position ved inddragelsen af deres bevægelse i en samfundsmæssig kontekst, hvorfra deres præmisser for mobiliseringen yderligere beskrives.

8.2 Græsrodsorganisation

Vi observerer at Almen Modstand både rummer beboerdemokratiet qua sine rødder i den almene boligsektor, men observeres derudover som en sammenslutning, der tager form af græsrodsbevægelse. Vores indledende forståelse sker ved historiker Søren Hein Rasmussens kapitel *Græsrodder, partier og demokrati* (2002), hvor det beskrives, at en fælles betegnelse for græsrodsbevægelser er ønsket om at påvirke politiske beslutninger, og at dette ønske er den centrale genstand for bevægelsens udfoldelse (Rasmussen, 2002: 81). Dette kan eksempelvis fremhæves gennem Almen Modstand, der ses at samle sig om et politisk projekt med formålet om et bortfald af lovpakken. Elias beskriver om organiseringen:

”Det fede ved Almen Modstand er, at det er partipolitisk neutralt. Alle er velkomne, hvis bare du er enig i, at ghettoloven den skal skrottes. Afrigtig mange forskellige årsager. Og så mener jeg også, at med den rette organisation så kan vi altså rykke bjerge. Jeg vil ikke kunne gøre noget som helst alene herude. Men hvis vi begynder at organisere os, så tror jeg, vi kan rykke meget” (Elias, 2021).

Her ytres fra Elias, hvordan samlingen bliver vigtig for Almen Modstands politiske agenda. Elias mener ikke, at han kan ændre noget politisk på egen hånd, og det politiske sigte bliver derved deres græsrodder. Dette ønske tilskrives Almen Modstand ved intentionen om *“at rykke bjerge”*, som det er citeret af Elias, og derved påvirke og ændre politiske beslutninger

gennem bevægelsen. På samme måde som beskrevet ved beboerdemokratiet, ses græsrodsbevægelser ifølge professor Jørgen Goul Andersen, i kapitlet *Danskernes deltagelse i foreningsliv og græsrodsbevægelser* (2002), også som indeholdende en måde, hvorpå personer kan blive skolet i politiske kompetencer. Disse føres til civilsamfundets andre arenaer og er derudover bidragende til en højere social tillid og sammenhængskraft i samfundet (Goul Andersen, 2002: 200-201). Dog er disse, ligesom beboerdemokratiet, ikke en garanti blot ved sin eksistens af græsrodder. Vilkår for kompetencedannelse afhænger af bl.a. fastholdelse af engagement i græsrodsaktiviteter (Goul Andersen, 2002: 201-205). Herunder har vi også identificeret, hvordan Almen Modstands aktiviteter og samlinger bliver vigtige for viderebringelse af deres politiske agenda. Her beskrevet gennem Bo, hvordan beboerne mødes, eksempelvis ved "modstandskaffe", og hvordan denne aktivitet bliver vigtig for forståelsen af medlemmernes demokratiske muligheder:

"Man spiller meget hurtigt med på nogle af de her dogmer, som de pålægger os. Det er hele det her med, at de her almene boliger har faktisk så voldsom en kvalitet, ikke? Som vi, som bor der, vi godt ved. Men vi har rigtig svært ved at gå offentligt ud og være sådan nogle stærke... Ikke ofre, men forkæmper for noget andet, ikke. Og det var meget af det, som det her modstandskaffe, eller kaldte det for nabokaffe, i Tingbjerg hed det bare, at vi holder åbent, ikke? Men det der med, at uformelle mødesteder, hvor folk mødes og får luftet deres frustrationer og tanker." (Bo, 2021).

Med dette citat fra Bo udleder vi, at Almen Modstands aktiviteter såsom modstandskaffe, er vigtigt for sammenhængskraften. Dette da det er her man på tværs af ressourcer kan komme og uformelt diskutere frustrationer og tanker. I den forbindelse opstår en skoling i politiske kompetencer, såsom deliberation og debat blandt et segment, der ifølge Bo, har svært ved at gå offentligt med deres frustration. Initiativer som modstandskaffe bliver disse personers stemme ind i debatten og muliggøres ved Almen Modstands mobilisering. Uddybende beskriver Bo dog en oplevelse af, at COVID-19 bremser dette ellers demokratiske mulighedsrum:

"(...) vores demokratiske muligheder er blevet sat på standby, og det kan jeg mærke. Det frustrerer mig rigtig meget i øjeblikket. At man som bevægelse, og det personlige møde var vigtigt (...)" og "Så helt anderledes demokratisk undertrykkelse, som man får et hyr med at få på plads igen, ikke." (Bo, 2021).

Vi analyserer i Bos udtalelse, hvordan Almen Modstand bliver en demokratisk facilitator, især gennem deres fysiske tilstedeværelse og faciliterende kræfter. Bo forklarer dog også, at han oplever, at demokratiet bliver begrænset ved pandemien, da den besværliggør de fysiske møder. Goul Andersens (2002) pointe om, at aktiviteter og fastholdelse af engagement, i denne kontekst også mulighederne for at udøve aktiviteterne, bliver vigtig i forståelsen for udviklingen af egentlige politiske kompetencer i Almen Modstand.

Græsrodsmentaliteten og dertilhørende aktiviteter optegnes hos Almen Modstand som en afgørende præmis for deres mobiliserende råderum. I følgende afsnit vil betydningen anvendes i et aktivistisk perspektiv, der nærmere udfolder, hvordan græsrodder som Almen Modstand yderligere eksisterer i en historisk og samfundsmæssig kontekst og ikke udelukkende af egen kraft og handling.

8.3 Arkivering

Følgende afsnit vil uddybe Almen Modstands praktiske mobilisering i henhold til teorien om, hvorfor sådanne aktivistiske samlinger og græsrodsorganisationer bliver nødvendige for medlemmernes ønskede forandringer, og hvordan deres mobilisering er nødvendig at sætte i et historisk perspektiv. Mathias Danbolt fremhæver i artiklen *We're Here! We're Queer? Activist Archives and Archival Activism* (2010), hvordan aktivistiske bevægelser ikke kun trækker på nuværende initiativer, men at man også må placere og se dem i lyset af deres historiske arkiv. Danbolt vælger at sætte aktivismen i et historisk perspektiv og ligeledes undersøge, hvordan de sociale bevægelser bliver en medstifter af sin egen fortælling og dermed, hvordan de gennem aktivismen, skriver sig ind som en del af samfundshistorien. Almen Modstand som bevægelse skriver sig ved sin aktivisme ind i en fortælling, hvor bevægelserne førhen har ændret politiske rettigheder og forandret positioner for sociale grupper. Danbolt beskriver "arkiver", som vi kender det fra arkivering af dokumenter, materialer etc. der anvendes, for at vi ikke glemmer historier senere hen (Danbolt, 2010: 92). I et aktivistisk øjemed skabes fortællingen gennem kombinationen af etnografiske forhold, historiefortælling, online aktivitet, visuelle billeder, statements og beskrivelser, hvorigennem aktivisthistorien forankres i nutiden og skriver sig ind i et arkiv (Danbolt, 2010: 94-104). Et arkiv der i den forbindelse kan fremhæves, er eksempelvis Dannerhusets stiftelse, som forkæmper for 'Trængende fruentimmere' og som led i den efterfølgende Rødstrømpebevægelse. Grevinde Danner, som stiftede huset, menes at være en af

Grundlovens jordemødre, omend perifert, med sin aktivisme mod patriarkatet og classesamfundet (Danner, u.d.). Huset er blevet et symbol på den kamp, der dengang foregik og som stadig trækker tråde til nutiden. Rødstrømpeaktivist Inger Stauning udtaler om Dannerhuset:

“Den dér fornemmelse af styrke, solidaritet og fællesskab - det var meget vigtigt for os. Det var ikke nok at lave et krisecenter for voldsramte kvinder - vi skulle ikke være alene om at løse et samfundsproblem. Det var meget vigtigt, at det blev kombineret med andre kampe, der kunne gøre kvinder stærke. Sådan, at vi ikke bare skulle sidde og reparere på nogle overgreb, der var sket, men også kunne gøre kvinder stærke, så den slags overgreb ikke skete igen og igen. Så kvinder kunne sige fra. Derfor var det vigtigt at forbinde kampen med feministisk selvforsvar og med at gå ud og påvirke politikerne og med at have kvindeaktiviteter, der kunne vise, at kvinder kan og er stærke,” fortæller Inger Stauning (Stauning i Danner, u.d)

Herved fremhæver vi en beskrivelse af Dannerhuset som græsrodsorganisation, der samlede sig om og med sit historiske arkiv, som et led i at sige fra og påvirke politiske beslutninger. Derudover fremhæves, at det først var ved kvindernes fremtræden på gaderne, det gik op for befolkningen hvor udbredt vold i hjemmet, var (Danner, u.d).

Danners aktivistiske arkivering har udvidet forståelsen af voldsramte kvinders position, og derved skabt sociale indsatser målrettet dem. Vi udleder her, at Almen Modstand opererer med samme formål. Vi analyserer Almen Modstand som skabere af et historisk arkiv, der bygger videre på kampen om arbejderklassens ønske om at forbedre boligforhold i byerne. På samme vis som Dannerhuset er blevet et artefakt i Rødstrømpebevægelsens arkiv, anskuer vi Almenboligloven som et artefakt i arbejderbevægelsens arkiv. Almen Modstand forsøger med sin mobilisering at placere sig i forlængelse heraf, blandt andet med argumentet om at holde almene boliger fri af spekulation, samt det eksisterende lovkrav om beboerdemokratiets indflydelse.

Som beskrevet i afsnittet om Almen Modstands kampagne, benytter de sig af flere af disse artefaktiske virkemidler, eksempelvis ved deres store online tilstedeværelse og demonstrationer. Derudover opererer de også i form af genkendelige tegn, som deres logo og deres farver på plakater og klistermærker (se eksempel på deres udtryk på s. 59). De forsøger ligeledes at udvide det eksisterende arkiv gennem deres kommunikation udadtil. Dette skal muliggøre en forandring af den aktuelle udfordring ved lovpakkens indhold. Med dette

grundlag ønsker de at ændre fortællingen om de almene boligområder og beboerne, fordi de foreliggende, ifølge dem, synes at modarbejde virkeligheden:

Elias: ” (...) *Politikerne har formået, og medierne sågar også, at sætte et narrativ og en fortælling omkring [boligområdet] som så legitimerer, at man river ned, legitimerer at man splitter familier ad, legitimerer at man tvangsflytter folk til andre kommuner*” (Elias, 2021).
Og Bo: ”*Ja, men meget af det vi også arbejder med, det er at prøve at skabe en anden fortælling. Og det er lidt sådan "Black Lives Matter", var jeg lige ved at sige.*” (Bo, 2021).

Udtalelser om ændringen af almene boligområders narrativ, er gengangere i undersøgelsens empiri. De anskuer den nuværende fortælling som problematisk, fordi det har medført negative konsekvenser for beboerne i form af lovpakkens indhold. Derfor fremhæver vi muligheden for at ændre disse sociale forhold gennem en aktivistisk bevægelse, der ved sit bidrag til den nye arkivering forsøger at bane vej til samfundets bevidsthed, og nå nærmere en lige dialog og lydhørhed blandt civilsamfundet og politikere. For at se nærmere på det aktuelle mulighedsrum for Almen Modstand, ift. at få manifesteret udvidelsen af deres arkiv, retter vi fokus mod i hvor høj grad, de opleves inddraget i nuværende samfundsform.

**”Vi maler byen gul” - Nørrebrogade
Klistermærker og plakater
(Eget billede)**

8.4 A Ladder of Citizen Participation

I ovenstående afsnit har vi analyseret, hvordan Almen Modstand handler ud fra sine græsrodder og dermed aktivistiske arkiver for at opnå politisk indflydelse. Vi benytter derfor borgerinddragelsesforsker Sherry R. Arnsteins praktiske værktøj, *A ladder of Citizen Participation* (1969) for at identificere, hvordan niveauet af inddragelse får betydning for Almen Modstands mulighed for indflydelse i samfundet.

Arnstein (1969) arbejder med metaforen stige, som betegnelse for niveauet af inddragelse om den måde, hvorpå den socialt udsatte borger har adgang til en påvirkning af eget liv i systemet (Arnstein, 1969). Ved vores brug er det ikke inddragelsen i behandlingen af den enkelte borger i systemet, der er omdrejningspunktet, men derimod benyttes teorien for at placere Almen Modstands inddragelse i en samfundsmæssig kontekst. Inddragelse er ifølge Arnstein vigtig, fordi denne distribuerer adgang til indflydelse på egen situation (Arnstein, 1996: 216). Der kan her argumenteres for, at indflydelsen for Almen Modstands medlemmer er retten til frit at bestemme over egen bopæl, hvordan de må føre liv, og derved se sig fri fra lovpakkens initiativer. På stigen introduceres vi til otte trin, der beskriver, hvordan der ses en variation i måden at inddrage borgeren på i systemet. Her er spændet fra et til otte, der beskrives i rækkefølge fra nederste trin og op, med stigende grad af inddragelse. Første trin her, *Manipulation*, andet trin *Therapy*, tredje trin *Informing*, fjerde trin *Consultation*, femte trin *Placation*, sjette trin *Partnership*, syvende trin *Delegated power* og ottende trin *Citizen control* (Arnstein 1969: 217). Fra trin et til to ser vi et fravær af inddragelse, hvorefter trin tre til fem åbner muligheden og processer, der omhandler inddragelse, dog forbliver disse performative ifølge Arnstein. Der eksisterer først reel inddragelse og mulighedsrum for borgeren i de sidste trin fra seks til otte (Arnstein, 1969: 218-223). Vi afspejler et ønske fra Almen Modstand om at befinde sig helt i toppen af stigen, hvor de besidder magten til beslutningstagning på trin otte. Her fremhæver Arnstein (1969), at borgerne besidder majoriteten af pladserne ved beslutningsbordet. Dog ansporer vi til et kompromis som et nødvendigt onde med formål om en grad af indflydelse, her fremhævet hos Elias:

“Altså, ghettoplanen er jo fra regeringens side af, og den konkrete plan for [boligområdet] er jo udmøntet af [bykommunen] og boligforeningerne på den anden side. (...). Nu sidder jeg her i boligområdets afdelingsbestyrelse i mit område. Der prøver jeg selvfølgelig at komme ind med de her budskaber og sikre, at hvis boligerne skal rives ned, så får beboerne som minimum en ordentlig og god genhusning, (...), så de ikke bare føler, at de skal smides ud, og

gøre den mere human. Men først og fremmest prøve at bremse og forsinke (tilf.) nedrivning så vidt muligt.” (Elias, 2021).

Her ytres af Elias et konkret eksempel på, hvordan der eksisterer et ønske om inddragelse til planen i Elias’ boligområde, der forstås i forbindelse med den plan, der skal igangsættes/er igangsat som følge af lovpakkens initiativer (Elias, 2021). Vi antyder derfor et ønske om inddragelse fra Almen Modstand, omend den placeres lavere på stigen end ved fuld borgerkontrol, og derved en villighed og forståelse for et kompromis. Ved sine demokratiske rettigheder er Almen Modstand inddraget ved borgerforslaget samt ved muligheden for at ytre sig gennem beboerdemokrati, som det er indskrevet i loven.

Vi placerer ved ovenstående Almen Modstand på Arnsteins (1969) fjerde trin på stigen - *Consultation*. Selvom en fjerdeplads på stigen synes som en nogenlunde placering, beskrives dette trin som: *”What citizens achieve in all this activity is that they have “participated in participation.” And what powerholders achieve is the evidence that they have gone through the required motions of involving “those people.”* (Arnstein, 1969: 219). Med dette forstår vi, at borgerens mulighed for at blive konsulteret er til stede, og deres holdninger og oplevelser kan høres ved dem, der besidder magten. Dog er der et bredt spænd i forholdet mellem borgere og magthavere, og så længe de formelle procedurer om inddragelse er opfyldt, som Arnstein fremhæver som ‘tokenism’, risikerer inddragelsen at blive symbolsk (Arnstein, 1969: 217). Derfor ses der, på trods af en vis inddragelse, en mulighed for, at status quo ikke ændrer sig. I forlængelse heraf belyses flere pointer fra kapitel 6, der omhandler en øget lydhørhed fra det politiske system, som vejen mod opkvalificering af demokratiet (Loftager, 2004; Morlino og Diamond, 2004). Dermed kan vi forstå, hvorfor Almen Modstand ønsker øget inddragelse, hvorfra deres argumenter opnår en position, hvor de har reel mulighed for at påvirke beslutningstagerne. Helt konkret ses dette igen i forhold til deres borgerforslag om at stoppe nedrivningerne af almene boligområder, da første behandling i Folketinget blev nedstemt af det politiske system (Folketinget, 2021). Derigennem ses, hvordan der overholdes procedure af politikerne i forhold til inddragelse af borgerne, men der forekommer derudover ingen reel ændring.

Forsker Sara Ahmed ligger i sit værk *On Being Included: Racism and Diversity in Institutional Life* (2012) fokus på, hvordan praktikere kan lære om de institutioner, de indgår i, mens de arbejder på at ændre dem. Ahmed beskriver, hvordan diversitetsarbejdere ofte møder en *murstensvæg* fra institutionen, på trods af at de er ansat til at skabe ændringerne i institutionen

(Ahmed, 2012). Herudover hvordan institutioner ansætter praktikere til at udføre diversitetsarbejde, med formålet om at inddrage minoritetsgrupper. I nærværende henseende udforsker vi, hvordan Almen Modstand kan iagttages som en bevægelse, der oplever at møde institutionelle murstensvægge i forsøget på at opretholde retten til selvbestemmelse for beboerne og undgå diskrimination.

Ahmed påpeger, hvordan en sådan praksis kommer til at fremstå performativ og blot bliver måden, hvorpå institutionen kan fremvise et fokus på diversitet udadtil, men derefter bliver ved med at reproducere den. De omgår derved at institutionalisere løsningsmuligheder på problemet og fortsætter uanfægtet (Ahmed, 2012: 83-140).

Denne performative, procedurale tilgang til inddragelse, har vi iagttaget ved eksempelvis Almen Modstands fremstilling af deres borgerforslag, der vil afskaffe lovpakken samt beboerdemokratiets udførelse. Ved borgerforslaget kan repræsentanter i Folketinget vælge at inddrage det fremstillede forslag, der blot forpligter dem til at lytte til forslaget, og ikke forpligter til nogen form for ændring. Derfor ser vi et performativt initiativ, der ligeledes fremhæves hos Arnstein (1969) som inddragelses-tokenism. Ved denne analyse er mulighedsrummet for Almen Modstand på nuværende tidspunkt begrænset af de institutionelle veje til fremførelse af deres argumenter. Med et kritisk normativt ideal om jævnbyrdig dialog (Habermas' udlægning i Juul, 2012), er der fremanalyseret et manglende ligeværd i debatten. Her leder vores diagnose af samfundsformen til, at der er behov for nye veje til gensidig forpligtelse fra Almen Modstand og det politiske system.

8.6 Delkonklusion

Hvordan positionerer Almen Modstands samling sig i det sociale arbejdes felt?

Vi forstår Almen Modstand som en græsrodsorganisation gennem et centralt ønske om at omstøde lovpakken. Almen Modstand analyseres i kraft af sine græsrodder som facilitator for skoling i politiske kompetencer, herunder gennem initiativer som *Modstandskaffe*. Her mødes medlemmer uformelt på tværs af ressourcer, og kan dele erfaringer og frustrationer med hinanden. Yderligere konkluderer vi, gennem begrebet arkivering, hvordan Almen Modstand ikke kun trækker på sin nuværende aktivistiske form, men yderligere kan placeres i forlængelse af sit historiske arkiv. Her indtræder de i et felt, hvor bevægelser før dem, har ændret politiske rettigheder og forandret sociale positioner for marginaliserede samfundsgrupper. Vi belyser, hvordan Almen Modstand ved sine artefaktiske virkemidler

forsøger at udvide sit arkiv med sin nuværende placering og narrativet om beboerne i de almene boligområder. Her ser vi Almen Modstands forsøg på at skabe opmærksomhed, for at bevæge sig ind i samfundets bevidsthed og herfra skabe dialog og lydhørhed. Det er ligeledes fremanalyseret, hvordan inddragelsesniveauet fra det politiske system fremstår proceduralt og performativt. Det er her udledt ved den fraværende forpligtelse fra politikerne til at skulle tage borgerforslaget i betragtning for ændringer. Således er der konkluderet at inddragelsen risikerer at blive symbolsk og performativ. Hertil kan tilføjes, at institutionerne kan fremvise inddragelse udadtil, uden at de behøver at lave reelle ændringer. Samfundstilstanden er ved dette afsnit diagnosticeret til at mangle muligheder for borgerne for at fremføre en ligeværdig dialog og derved opnå indflydelse på egen situation. Denne analyse leder fokus til, at Almen Modstand har brug for andre kanaler for at skabe indflydelse på det politiske system og derved undgå reproduktion af nuværende samfundsformen.

Kapitel 9: Delanalyse 4

9.1 *Hvordan kan Almen Modstands handlingsrum udfoldes gennem socialt arbejdes teorier og hvorledes kan der herigennem iagttages potentiale for et samarbejde?*

Vi har i kapitel 7 og 8 forsøgt at kontekstualisere Almen Modstands mobilisering og demokratiske placering i samfundsformen, efterfulgt af en analyse af græsroddernes placering historisk og i en social inddragelseskontekst i kapitel 8. I følgende kapitel bevæger vi os nærmere teorier, der kan bidrage til en forståelse af handlingsrummet hos Almen Modstand, hvori det sociale arbejde kan indtræde. Dette gennem en diskussion og analyse af, hvordan det sociale arbejdes teori og praksisformål kan udfoldes gennem et kritisk virke. Afsnittet leder op til en perspektivering på et potentielt samarbejde mellem det sociale arbejde og Almen Modstand. Vi vil i perspektiveringen derudover beskæftige os med tilstedeværelsen af socialarbejderen.

9.2 **Insisterende ændringer**

I kapitel 8 benyttede vi Sara Ahmeds teori om performativitet (Ahmed, 2012), for at have et blik for, hvordan Almen Modstand opererer i den aktuelle samfundsform. I det følgende vil Ahmeds teoretiseringer benyttes til at se nærmere på fremtidige perspektiver og potentialer, som iagttaget gennem Almen Modstands mobilisering. Teoretiseringen tager ligesom ovenstående kapitel sit afsæt hos Sara Ahmed og herunder igen *On Being Included: Racism and Diversity in Institutional Life* (2012). Yderligere trækkes på perspektiver fra Ahmeds *Killjoy-manifest* (2018).

Udover teori om performative initiativer, fremhæver Ahmed en påstand om, at viden ikke per automatik fører til ændringer, men at man nærmere skal tænke ændringer som ledende til den egentlige vidensproduktion. Hun benytter metaforen om murstensvæggen om den ubeboede institution, som kun synliggøres ved forsøget på at komme igennem den. Hun uddyber ved at forklare, at der ved hver ny strategi og taktik tilhører et mål om at komme gennem væggen, som leder til viden om væggen og synliggørelse af den (Ahmed, 2012, s. 174). Hun beskriver, hvordan arbejdet med diversitet kan føles som at løbe hovedet mod muren i forsøget på at bebo institutionerne. Derfor skal vi, ifølge Ahmed, se diversitetens praksis med to formål. Det ene formål er en praksis, der har det som sit konkrete eksplicitte mål at forandre institutionen,

og det andet agerer som et løbende formål for praksis, hvor barriererne tydeliggøres for på sigt at komme gennem væggen (Ahmed, 2012: 173). Det er her Ahmed mener, at vi skal udfolde en kritisk praksis, hvor vi ved dette andet formål forbliver insisterende mod institutionen. Ifølge Ahmed gøres dette ved kontinuerligt at insistere på at beskrive væggen og påpege den manglende eller sværere adgang. Ahmed forklarer "*Getting people to the table by not speaking of the wall (...) does not mean the wall disappears*" (Ahmed, 2012: 175). Vi fremhæver ved citatet at socialarbejderen skal insistere på at tale om blokaderne for dem, der står på den anden side af væggen. Da der foruden en kontinuerlig kritisk praksis og ved fortællelse af de kategorier, der holder folk på den anden side, kun bliver reproduceret, og institutionen forandres derfor ikke. Ahmed mener, at det er essentielt for forandring at skabe den nødvendige forstyrrelse i de etablerede institutioner (Ahmed, 2012). Hun advokerer generelt for denne tilgang i sit forfatterskab, hvor hun appellerer til, at man som både person og praktiker, skal kunne turde være en *killjoy* - man skal turde sætte den gode stemning over styr, og ikke lade sig indlemme i institutioner, der er uretfærdige og ulige (Ahmed, 2018). Man skal yderligere, ifølge Ahmed, heller ikke lade sig overbevise om at væggen er forsvundet, hvis man opnår en placering på den privilegerede side af væggen (Ahmed, 2018: 50). Ifølge Ahmed (2012) tilhører denne position diversitetsarbejderen, som i hendes undersøgelse er professionelle aktører, der indgår som socialarbejdere ansat af systemet til at skabe forandring.

I dette speciale iagttages en todelt gruppe, som vi giver titlen diversitetsarbejdere. Den ene gruppe er de boligsociale medarbejdere, der er ansat af systemet til at lave initiativer i boligområderne. Den anden gruppe er Almen Modstand, der iagttages som værende diversitetsarbejdere, der opererer udenom systemet. Derved en opdeling af professionelle- og frivillige diversitetsarbejdere. På tværs af empirien forklarer medlemmerne, hvordan de oplever at de boligsociale indsatser virker, her eksemplificeret gennem Elias og Pelle:

"Der er ikke noget evidens der viser, at ved at rive folks boliger ned, så sker der en social forandring. Hvorimod det, vi har evidens for, det begiver man sig væk fra, og det er de boligsociale indsatser" (Elias, 2021). Og her gennem Pelle: *Fordi, det er jo velfærdssystemet der skal udbygges, og det boligsociale arbejde der er virkelig vigtigt her. Faktisk er det sådan, at Lars Løkke i hans oprindelige plan i 2010.(...). Det var ikke fordi de rev boligerne ned, men det var sådan "nu er det [problem] stort, nu kan vi ikke have det her mere"* (Pelle, 2021).

Citaterne fremhæver, hvordan medlemmerne af Almen Modstand mener, at det der forbedrer forholdene i de problematiserede boligområder, er de boligsociale indsatser. Herigennem sporer vi en positiv holdning fra Almen Modstand, til dem vi betegner de professionelle diversitetsarbejdere.

Med teorien om ubeboede institutioner (Ahmed, 2012) tillægger vi fokus på behovet for, at livsverdenen og systemet skal interagere, forinden der kan opnås en ændring, der ikke blot har performativ karakter. Her menes, at Almen Modstands positionering og indflydelse kan være afhængig af de professionelle diversitetsarbejdere, hvis deres mål om at bremse og stoppe lovpakkens initiativer, skal opnås. Liv er både medlem og nu pensioneret socialarbejder og mener, at professionelle generelt bør gøre en mere kritisk praksis:

”At knække den her rigtig demokratiske boligform, så det vil jeg gerne bidrage med, og nogle kalder det at være drevet af social indignation. Det synes jeg i øvrigt at alle socialrådgivere bør gøre noget mere. Socialrådgivere, socionomer, alle sammen - de er simpelthen alt for pæne.” (Liv, 2021). Liv udtrykker yderligere: *“Mine erfaringer fra dengang var, at magteliten, når de træder op, så er det massivt at skulle kæmpe imod dem (...). Mine erfaringer fra dengang er, at der er meget meget brug for at gå op imod den magtelite og have noget pondus bag, så mit fag også kan bidrage“* (Liv, 2021).

Ved disse citater ser vi professionelle aktører gennem Liv. Gennem sin socialfaglige baggrund, ser hun muligheder for at udføre det sociale arbejdes praktiske formål og derved ændre institutionen, såsom Ahmed (2012) påpeger er muligt. Socialarbejderen har, ifølge Liv, mulighed for at ændre det konkrete mål ved en adgang til at videreformidle og indtænke argumenter i systemet, som de eksempelvis er fundet hos Almen Modstand. Derfor burde socialarbejdere, ifølge Liv, indgå som mere kritiske professionelle i kraft af deres position, hvilket er en pointe Ahmed og Liv har til fælles.

Vi udvider Ahmeds (2012) pointe, der først og fremmest fordrer den professionelle diversitetsarbejder til at skabe en forstyrrelse for at ændre institutionen. I den forbindelse ser vi gennem Almen Modstands mobilisering et forsøg på at skabe forstyrrelser gennem frivilligt diversitetsarbejde. Vi udleder gennem Almen Modstand en umiddelbar evne til at være killjoys, som af Ahmed (2018) betegnes at have fokus på ikke at reproducere undertrykkende fortællinger og betingelser, ved at insistere på at tale om dem. Vi ser Almen Modstand benytte mange kanaler, hvorigennem de er villige til at stille den gode stemning over styr, med målet

om at udvide deres sociale rettigheder og betingelser. Dog kan evnen til at være en killjoy ikke stå alene. Vores bidrag ind i at forstå, hvordan Almen Modstand kan nå en mere ligeværdig dialog om lovpakken, er en, hvor professionelle og frivillige diversitetsarbejdere gennem et samarbejde om en kritisk praksis forsøger at øge interaktionen mellem system og livsverden. Informanten Liv, påpeger behovet for samarbejde:

”Det er, at det ikke er et enten eller, det er i hvert fald min tilgang til det. (...). De her juridiske tiltag har ingen mening, hvis der ikke er en folkelig opstand bag. Omvendt kan det være svært at forandre noget som helst med folkelig opstand, hvor man render op og smider kyllinger ned fra tilhørerpladserne i folketinget, besætter direktørens kontor i den almene boligorganisation, eller hvad man kunne finde på. Begge dele er afhængige af hinanden, hvis modstanden skal lykkes med nogle resultater, som jo er, at vi gerne skulle undgå de her nedrivninger og lukke ghettoloven og ghettolisterne (Liv, 2021).

I citatet påpeger hun, hvordan der er behov for at Almen Modstand og civilsamfundet samarbejder med forskellige systemer for at skabe øget adgang til forandring. Det ses her, hvordan hun ikke mener, at aktivismen kan stå alene mod det politiske system. Gennem disse pointer sammenfatter vi med Livs pointe, hvordan institutionen skal ændres gennem det, Ahmed (2012) beskriver som forstyrrelser. Vi ser i øjeblikket forsøget på forstyrrelse komme fra Almen Modstand, der måske i nemmere grad har mulighed og råd til at skabe denne, fordi de ikke er ansat i eksempelvis boligorganisationer eller andre institutioner omkring. Dermed ses Almen Modstand med mulighed for at operere med deres eksplicite formål om at ændre praksis, hvor deres argumenter tages i betragtning. Vi forstår derimod at socialarbejderen skal tage stilling til at indgå i en kritisk praksis, hvor der kan arbejdes ud fra delformålet om at skabe bedre forudsætninger for sociale positioner, ved løbende at sætte fokus på den herskende uretfærdighed.

Vi udpeger dertil Ea som værende eksempel på en frivillig diversitetsarbejder, gennem hendes evne til at være det Ahmed (2018) beskriver som en killjoy. Dette fører tilbage til Ahmeds pointe (2018) om ikke at være taknemmelig, blot fordi man er placeret på den korrekte side af muren. Eas boligområde er ikke længere på en af lovpakkens lister, og selvom hendes boligområde kun har været det ganske få gange, kæmper hun alligevel for dem, der står tilbage på den forkerte side af muren/listen:

“Omvendt kan man også sige, at jeg kunne også være så egoistisk, at hvis jeg bliver smidt ud, så skal jeg nok finde mig en bolig. Men jeg kan ikke holde ud at se mine naboer, som er de sødeste, med ikke-vestlig baggrund. Derfor kæmper jeg min sag, og jeg kæmper deres sag og fremtidens sag. For jeg mener at fremtiden i vores land, det er ikke, at vi alle sammen bliver boligejere. Fremtiden er, at vi alle skal have en mulighed for at bo et godt sted. Uanset om vi er så heldige, at ens far og mor kan give en, en bolig eller om man er en af dem, der skal ud at finde den selv.” (Ea, 2021).

Vi ser gennem citatet Ea som værende eksempel på, hvordan Almen Modstand også mobiliserer sig med medlemmer, der på nuværende tidspunkt står uden for risikozonen, og alligevel stiller sig bag argumenterne imod lovpakken, og agerer killjoys. Ea stiller sig derved ikke taknemmelig blot ved at være på den rigtige side af muren, men forbliver insisterende. Ved vores analyse af Ea som killjoy beskriver hun, hvordan der er opstået konsekvenser ved den rolle, fordi folk i hendes omgangskreds har stødt sig fra hende:

“(...) Jeg finder ikke ret mange, og jeg har ikke ret mange i min omgangskreds, som støtter op om mig, det har jeg ikke. Og vi har også ret mange herude, som ikke støtter op om det og som støtter ghettoloven (...). Til trods for at vi har været et ghettoområde, har vi folk, som synes, det er fint med en ghettoplan (...). Lad os bare sige, at jeg har været formand for seniorgruppen og det er jeg ikke mere, for de kan ikke rigtig tage synet af mig.” (Ea, 2021).

Ea ytrer ved sin udtalelse, hvordan hun ikke oplever at blive støttet af ret mange af sine nærkontakter i forbindelse med sine holdninger til lovpakken. Ahmed fremhæver i værket Killjoy manifest, hvordan hun i sit overlevelseskit som killjoy, ser sig nødsaget til at finde selskab i andre killjoys. Ahmed taler her for, at det handler om en oplevelse af at have andre, der anerkender dynamikker, fordi de også selv har stået i situationen (Ahmed, 2018: 96). Opsøgning af andre killjoys udleder vi som en mulig faktor for Eas mobilisering i Almen Modstand og en del af at kunne vedblive at være insisterende på forandring. Ved ovenstående vælger vi at betegne Almen Modstand som en gruppe kritiske frivillige diversitetsarbejdere, grundet deres evne til at agere killjoys.

Almen Modstand er derudover positivt stemt over de professionelle socialarbejdere, som de dog mener, bør være mere kritiske i deres praksis. Vi identificerer dermed, at den kritiske praksis ville kunne øges ved en institutionalisering af at være en killjoy, som professionel

diversitetsarbejder. I problemfeltet valgte vi at fremhæve en bred global hensigtserklæring for socialt arbejde, hermed et uddrag:

“ (...) social forandring og udvikling, social samhørighed, og empowerment og frigørelse af mennesker. Principper om social retfærdighed, menneskerettigheder, kollektivt ansvar og respekt for forskelligheder er centrale for socialt arbejde. Understøttet af teorier, (...) inddrager socialt arbejde mennesker og strukturer for at adressere livsudfordringer og for at opnå øget trivsel.” (IFSW, 2014).

Med gentagelsen af erklæringen, ønskes der at drage fokus på, hvad socialarbejderen har hensigt at arbejde mod at opfylde gennem sin praksis. Vi belyser, at Almen Modstand, gennem sin mobilisering, arbejder i overensstemmelse med denne hensigtserklæring, hvor de adresserer strukturer og livsudfordringer, med formålet at skabe social forandring og frigørelse af mennesker. Ud fra deres formål, er det de mennesker, som opleves ramt på deres rettigheder, som konsekvens af lovpakken. Med dette identificeres ligeledes potentialet for et øget samarbejde mellem de professionelle og frivillige diversitetsarbejdere, hvor de kan understøtte hinanden, i målet mod *”social forandring og udvikling, social samhørighed, og empowerment og frigørelse af mennesker”* (IFSW, 2014). Dansk Socialrådgiverforening er ikke passive i forbindelse med lovpakken. Eksempelvis har Socialrådgivernes forkvinde, Majbrit Berlau udtalt sig således:

”Regeringen bør se i øjnene, at vejen væk fra ghettoer går via investeringer i en forebyggende, vedholdende og håndholdt indsats til den enkelte borger. Erfaringer fra blandt andet Hjørring Kommune viser, at man kan rykke borgere med både helbreds- og sprogproblemer tættere på arbejdsmarkedet. Så lad os nu trække på de gode erfaringer, der er opbygget frem for at handle mod bedre vidende.” (Socialrådgiveren, 2018).

Denne udtalelse er ikke enestående, men er et eksempel på, at professionelle socialarbejdere også forholder sig kritisk til lovpakken. Denne undersøgelsesramme inkluderer ikke empiri med professionelle socialarbejdere, hvorfor vi kun kan antyde, at der foreligger et potentiale for et øget samarbejde mellem frivillige og professionelle diversitetsarbejdere. Dette grundet deres fælles hensigt og kritik af lovpakkens initiativer samt deres forventede resultater heraf. Yderligere kan vi udlede ved dette, og de forhenværende kapitler, at der i samfundet, både hos medlemmer af Almen Modstand, i forskning, hos menneskerettighedsinstitutioner og hos professionelle aktører, eksisterer viden og kritiske positioner til lovpakken. Dermed er vi

nødsaget til igen at rette blik på de institutionelle udfordringer, der synes at besværliggøre fremførslen af deres argumenter.

9.3 Ahmed og Loftager - Institutionelle udfordringer

Ved ovenstående kan der til stadighed siges, at der eftersøges ændring i samfundet, hvor efterspørgslen på lige muligheder for dialog og inddragelse til at fremføre sine argumenter ligeværdigt, er central. Gennem Ahmed (2012; 2018) bliver løsningen til dette at udfolde en kritisk tilgang til institutionsarbejdet, således praksis ændres gennem konsekvent forstyrrelse af den normative tilgang. Både vores kritisk normative forståelse og Ahmeds oplæg (2012; 2018), fordrer en strukturel stillingtagen til kommunikation og dialog mellem systemet og livsverdenen. Yderligere kan Loftagers pointe om, at deliberationen ikke udelukkende kan ske gennem konsensus, men gennem forpligtelsen til at lytte og lade sig overbevise, tilknyttes. Både Ahmed (2012; 2018) og Loftager (2004) understreger en proces, hvor kommunikationen er afgørende for fremover, at se mod en ændring af praksis. Vi ser evnen til at være en killjoy (Ahmed, 2018) som det emergerende, der med Loftagers (2004) forudsætning om lydhørhed fra det politiske system, kan bidrage til en forståelse af Almen Modstands behov for mobilisering. Derudover også, hvordan det ikke kun er Almen Modstand der optegner et behov for ændring af adgang til at fremføre sine argumenter, men herunder også de kritiske røster fra forskere, organisationer og professionelle. Gennem Ahmeds pointe om en kritisk tænkning til praksis, argumenterer vi for, at en af bremseklodserne for opråbet mod lovpakken kan forstås gennem de omkringliggende institutioner. Her ses eksempelvis strukturerne og institutionerne omkring boligorganisationerne, hvordan de udfordrer lydhørheden i dialogen.

De der bliver inkluderet i diskussionen af udviklingsplanerne, er de almene boligorganisationer. Det er fremhævet i kapitel 7, hvordan der er indtruffet en øgelse af markedsforhold- og vilkår hos disse boligorganisationer. Loftager (2004) påpeger, at magten altid vil besiddes af politikere i højere lag. Med denne pointe kommer ansvaret for at inkludere minoriteters fortællinger derfor til at befinde sig hos de markedsgjorte institutioner. De bliver derfor også skabere af fortællingerne, da de har den øgede adgang til at præsentere deres argumenter med mulighed for indflydelse. Vores informanter fremhæver selv, hvordan fortællingerne får afgørende betydning fremover. Eksempelvis gennem John:

(...) Jeg tror, at det punkt, vi er kommet til med Almen Modstand, handler om at få skabt en bredere kollision af mennesker og en forståelse for de her områder, som åbenbart er ikke-

eksisterende. Vi skal åbenbart have forvandlet narrativer om parallelsamfundet, ghettoområder og de her ting. Det er vores største udfordring (John, 2021).

John nævner således, hvordan det tegnes som en fremtidig proces, hvori der eksisterer et ønske om ikke at forblive reproducerende af de forkerte fortællinger. Gennem Bo fremhæves samme pointe med en udvidelse, der forklarer kompleksiteten: *“Jamen det er selvfølgelig også rigtigt, fordi sandheden er jo ikke sådan målbar på den måde. Men selve den idé og den fortælling om de almene boligområder er meget, meget betændt, ikke.”* (Bo, 2021). Her fremhæver vi forandringer som en længere proces, fordi synet på boligområderne skal ændres fra nuværende oplevelser af områderne. Dette kan argumenteres for at være en kompleks situation, fordi der er tale om en dialog mellem borgere og en institutionel politisk magt, der ifølge Loftager (2004) altid vil være til stede også i den nuværende samfundsform, der er foruden en umiddelbar lydhørhed.

På trods af kompleksiteten ser vi mange argumenter for at bibeholde en kritisk tilgang, og ikke stille sig tilfreds med verden som den umiddelbart ser ud, som også Ahmed (2012; 2018) påpeger. Denne pointe kommer også til udtryk gennem tidligere forkæmpere, der på sin vis har iført sig rollen som killjoys, som vi så det i eksemplet om Danner i kapitel 8. Denne gruppering blev betydningsfuld for de repræsenteredes minoriteters muligheder og rettigheder i samfundet. Gennem en Ahmediansk killjoy mentalitet (2018), kan en frivillig og professionel praksis fortsætte med at udfordre institutionelle rammer. Dertil kan det belyses, at en killjoy ikke kan stå alene, men er nødsaget til at mødes af politisk lydhørhed. Dette bliver derfor et spørgsmål om udholdenhed fra de kritiske instanser, med et ønske om udvidelse af institutioner, der sidder på beslutningskompetencerne. Udvidelsen består af lydhørhed for derved både at højne kvaliteten i danske demokratiske rettigheder og derudover bidrage til den faktiske udførsel af socialt arbejdes hensigtserklæring (IFSW, 2014). Ligeledes observerer vi empowermentprocesser, der kan blive relevante, for en udvidelse af socialt arbejdes praksis, disse kan betragtes som ved følgende.

9.4 Empowerment i Almen Modstand

Vi iagttager, hvordan Almen Modstand afspejler flere teoretiske variationer af empowerment, som kan forklare deres handlingsrum. Almen Modstand ageren kan eksempelvis udtrykke en kritisk empowerment tilgang, der vil udfoldes i følgende gennem lektor Maja Lundemark Andersens bidrag *Involvement or Empowerment- assumptions and differences in social work practice* (2018). Hun præsenterer her den kritiske variant af empowerment, som emergensen

af en kritisk kollektiv bevidsthed, der ved øget viden vil søge at forbedre marginaliseredes muligheder for modstand mod undertrykkende strukturer (Lundemark Andersen, 2018: 286). Lundemark Andersen benytter empowerment som arbejdsredskab for professionelle aktører, hvor vi overfører begrebet til en civil benyttelse. Helt overordnet fremhæves borgerforslaget og beboerdemokratiet endnu engang som eksempel på en samling, hvor muligheden for at rejse en kritik, er gjort af Almen Modstand. Et konkret eksempel fremhæves blandt andet gennem Liv: *“(...) det er en anden del af Almen Modstands opgave at være oplysende og orienterende omkring, hvad almene boliger faktisk er, og at der ikke er parallelsamfund”* (Liv, 2021). Heri belyses, hvordan Almen Modstands kollektive forståelse samler sig med formålet om at fortælle, hvad det egentlig betyder at bo i et alment boligområde. Derudover beskriver Liv, hvordan man som almen beboer har ret til indsigelser i en eventuel genhusningsag, der er igangsat som følge af lovpakkens initiativer (Liv, 2021). Empowermentprocessen er her belyst gennem oplysning om lovmæssige forhold som beboer, der skal gavne den enkelte og føre til individuelle handlinger og ændringer gennem bevidstheden. Samtidig ses et fremadrettet fokus om at oplyse resten af befolkningen om faktiske forhold om almene boligområder, og afkræfte en, ifølge Liv, eksisterende fortælling om boligområderne. Vi sporer derudover flere empowermentprocesser og strategier gennem Almen Modstand, vi betragter som værende fremmede for deres mobilisering. Disse processer beskrives bedst gennem professor John Andersen og lektor Anne-Marie Tyroll Becks udgivelse *Lokalsamfundsempowerment: et Københavnsk casestudie* (2003), hvor den kritiske empowerment tilgang kan forstås og sættes i spil både *vertikalt* og *horisontalt* (Andersen og Tyroll Beck, 2003: 8). Her kan yderligere identificeres en vertikal tilgang til empowerment, der omhandler relationen mellem Almen Modstand og vejen til de, for dem, overliggende magtniveauer. Dette gennem deres kampagne og borgerforslag, der kan ses som et forsøg på at minimere afstanden til de øvre magtpositioner. Og i forlængelse af denne også den horisontale empowerment, der ses gennem deres mobilisering og samling af Almen Modstand på tværs af de almene boligområder. Herigennem kan den kollektive handlingskapacitet iagttages gennem initiativets grupperinger - fx demonstrationer, lokale grupperinger, jura grupper, deling af oplevelser via sociale medier samt en øget viden om fælles og lige rettigheder. Dette italesættes af informant Ea:

“Jeg tænker, at det som vi har gjort, det gør vi meget forskelligt. (...). For mit vedkommende, der har det handlet meget om at skrive til politikerne, og skrive, skrive, skrive. Og så har vi demonstrationer. (...) Og så har vi skrevet borgerforslag, som vi var flere, der arbejdede på.

Jeg var med til at lave et borgerforslag, og der var så to forslag. Og det var ikke det, jeg var med på, der blev valgt. Og det var udemærket, for det andet var meget, meget bedre. Så det var fint.” (Ea, 2021).

Dermed udleder vi en empowerment baseret handling gennem en tydelig kollektivistisk handling i demonstrationen, og samtidig ses Eas bidrag ved formuleringen af borgerforslaget som vertikale empowerment baserede handlinger, der skal styrke de marginaliseredes rettigheder. Derudover ses det, hvordan udarbejdelsen af disse borgerforslag foregår på et horisontalt niveau, hvori de forsøger at styrke deres position, ved at udvælge det bedst formulerede borgerforslag. Vores undersøgelse af Almen Modstand som græsrodsbevægelse, aktivistisk samling samt deres bevægelse i demokratiske processer, argumenterer for empowermentbaserede handlinger, der styrker hinanden vertikalt og horisontalt.

Den horisontale empowerment taler også ind i forståelsen af en myndiggørelse og en mægtiggørelse, som det fremhæves af Andersen og Tyroll Beck (2003). Tanken om mægtiggørelse beskrives som mulighedsrummet for individets og fællesskabets muligheder for at sætte sig igennem i det politiske. Derimod skal myndiggørelse forstås som udviklingen af disse initiativer og fællesskaber, så de bliver sat i stand til at udnytte de muligheder, de har for indflydelsen. Her kan de politiske indgange ses som værende mægtiggørelsen, hvor borgerforslaget og behandlingen af dette, samt møde med boligadministrationen ift. udviklingsplaner mm., er indgange til indflydelse.

Her bliver myndiggørelsen af individet og fællesskabet set gennem Almen Modstands kampagne, der muliggjorde at samle 55.000+ stemmer til stillelsen af borgerforslaget, og derudover den opmærksomhed, der har skabt en debat/fokus i medie billedet. Vi iagttager, at det mægtiggørende aspekt, på nuværende tidspunkt, foreligger politikerne, mens Almen Modstands samling udgør det myndiggørende aspekt, hvor de sætter sig i stand til at gribe deres muligheder for empowerment. Hermed kan der også argumenteres for Almen Modstands mobilisering og myndiggørelse som en bevægelse, der har opnået skridt på vejen i at ændre deres forhold gennem empowerment. Myndiggørelsen får udtryk som en afgørende faktor for at påvirke mægtiggørende positioner, som beskrives at være hos politikerne. Dog kan de ikke helt siges at være i mål, fordi de stadigvæk, i højere grad, blot synes at have fundet vejen til indflydelse og mægtiggørelse gennem empowermentbaserede handlinger, men endnu ikke har opnået en situation, hvor de er frie af lovpakkens initativer og dertilhørende oplevede diskrimination. Med en bevægelse i en retning, hvor de oplever flere og flere tilslutninger til

deres kampagne, og fortsat udvikler sig og igangsætter initiativer, argumenterer vi for en optagelse af disse empowermentstrategier i det sociale arbejdes praktiske felt i forhold til sociale mobiliseringer, der udfoldes i vores perspektivering.

9.5 Perspektivering

Følgende perspektivering tager sit afsæt i lovpakkens nuværende udfoldelse af de initiativer, der er til stede - herunder nedrivningerne af boligområderne og de boligsociale indsatser som løsningen på udtalte problematikker i de udpegede almene boligområder. Vi drager et internationalt perspektiv med rapporten *Ufrivillig fraflytning fra udsatte boligområder* af seniorforsker Rikke Skovgaard Nielsen og forskerassistent Stine Blomgren Jepsen (2018). I rapporten afdækkes, hvordan der er draget erfaringer af nedrivningen af boligområder i Holland, Storbritannien og Sverige, hvor det fremgår at:

“Gen-koncentrationen af udsatte borgere medfører en gen-koncentration af de sociale problemer. Når store grupper flyttes fra et udsat boligområde til et andet, vil det også i varierende omfang betyde, at problemer som fattigdom og kriminalitet flytter med og dermed vil belaste det nye område” (Skovgaard Nielsen og Blomgren Jepsen, 2018: 5)

Samme nedrivningsproces og planer herom foregår på nuværende tidspunkt i de almene boligområder, der er omfattet af lovpakkens initiativer. Nedrivningerne har på nuværende tidspunkt allerede fundet sted i Gellerupparken, og vil inden for nærmeste fremtid påbegyndes i Vollsmose og Nøjsomhed. Derfor finder vi et behov for at eksplicite, hvordan specialtets viden om Almen Modstands mobilisering kan indtræde i en forbedringsform, hvor der potentielt kan mindskes den performativitet og reproduktion, som er centrale fremanalyserede pointer i ovenstående kapitler. Dertil også undgå gen-koncentration af sociale problemer i boligområderne (Skovgaard Nielsen og Blomgren Jepsen, 2018, s. 5). Vi har betragtet, gennem Almen Modstands medlemmer, hvordan de har iagttaget en politisk bevidsthed om de boligsociale indsatsers betydning i kølvandet på de aktuelle nedrivninger i boligområderne, her ved Frida: *“(…) i Odense der har man vildt travlt med nu at planlægge den boligsociale indsats, sådan at den kan flytte med folk. Så når folk flytter ud fra Vollsmose, så skal de stadigvæk have en boligsocial indsats for at blive løftet og integreret, hvor de nu når frem (...)”* (Frida, 2021).

Her ytrer Frida, hvordan der til stadighed findes behov for at viderebringe de boligsociale indsatser for at løse lovpakkens udtalte problematikker. I den oprindelige lovpakke er der ikke

initiativer der påtænker et behov for at boligsociale indsatser følger med beboerne (Regeringen, 2018). Nuværende boligminister Kaare Dybvad, har heller ikke påtænkt at afsætte ressourcer til boligsociale indsatser i forlængelse af nedrivningerne, men derimod fjernet 40% af den tidligere rammebevilling. Kommunerne skal dermed selv beslutte, hvorvidt de vil finansiere sådanne indsatser (Information, 2020). Gennem citatet er det fremhævet, at Odense kommune er i gang med at finansiere boligsociale indsatser, fordi behovet stadigvæk eksisterer på trods af nedrivningen som løsning. Dermed anskuer vi en erkendelse fra kommunerne om, at implementeringen af nedrivninger ikke alene fører til lovpakkens ønskede resultat. Derfor vil vi fremhæve muligheden for, hvordan det professionelle sociale arbejde kan indtræde ved samarbejde med demokratiske mobiliseringer lig Almen Modstands.

Vi har fremanalyseret, hvordan empowerment er til stede hos Almen Modstand, hvorfor argumentet om at inddrage dem i fremtidige boligsociale indsatser vil fremføres i følgende. Vi argumenterer for, at der er mulighed for at ændre en praksis gennem Almen Modstand på baggrund af deres killjoy mentalitet. Dertil fremhæver vi vores viden om Almen Modstand, der bl.a. omfatter deres vilje til at insistere på ændringer fremover. Fra Almen Modstand fremgår en positiv holdning til de boligsociale indsatser. Gennem Elias beskrives, hvordan boligsociale indsatser har haft positiv betydning gennem sin opvækst i et alment boligområde:

(...) den her enorme positive udvikling, [boligområdet] har gjort sig. (...) dengang jeg var barn, var der sociale indsatser, som mine bedsteforældre var med til at starte. (...) alle de her små foreninger eller initiativer som virkelig har gjort meget for rigtig mange unge og børn herude, dem har de været med at starte (...). Jeg er overbevist om, at hvis jeg ikke boede i, [boligområdet] så havde jeg ikke stået hvor jeg står i dag (...) (Elias, 2021).

Ved citatet fremhæves boligsociale initiativer som positive, hvorigennem vi fremser en inddragelse af beboere i deres områder. Her udleder vi, hvordan deres perspektiv, bliver en bidragende faktor til boligområdet som potentielt socialt forandrende. Vores pointe imødekommes af Elias' fortælling, fordi de iværksatte initiativer møder beboernes behov i deres boligområde, og dermed fremmer engagement hos beboerne. Her belyses også en forståelse for de sociale problematikker, der var til stede, hvorfra udarbejdelsen af initiativerne havde sin start. Gennem Elias optegnes en ændring af beboernes inddragelse ved en indførelse af lovpakken initiativer, som han stiller spørgsmålstejn ved:

“Vi ved ikke, hvordan det ender. Der er ikke noget evidens der viser, at ved at rive folks boliger ned, så sker der en social forandring. Hvorimod det vi har evidens for, det begiver man sig væk fra, og det er de boligsociale indsatser” (Elias, 2021).

Elias belyser en frustration over, at der ved lovpakkens initiativer, erstattes eller fjernes nogle af de elementer, der førhen har været en succeshistorie. Nu bliver løsningen optegnet af nedrivningen af boligområderne. Denne bevægelse af metodiske tilgange til arbejdet med de almene boligområder, synes at optegne en ændring af borgerinddragelse, som i dag er mere fraværende. Gennem Professor Peter Beresfords senere værk *Beyond the usual suspects* (2013), fremlægges en undersøgelse af borgeres erfaringer med borgerinddragelse. Her operationaliseres, hvordan denne inddragelse ikke forbliver performativ og token-istisk (Beresford, 2013). Dette ses som et videre perspektiv fra Beresfords tidligere anvendte værker (Beresford, 2000; Beresford, 2001), hvor der her er udformet elementer, der skal sikre en reel borgerinddragelse. Herigennem ser vi potentialet for samarbejdet mellem Almen Modstand indtræde.

Først og fremmest fremhæves Beresfords betegnelser om *access* og *support*. Support er muliggørelsen fra socialarbejdere, for at skabe adgang til at borgere kan sætte egne ressourcer i spil, gennem eksempelvis lokaler eller videnscentre. Access er borgerens vej og adgang til organisationer og institutioner, hvorfra de opnår øget mulighed for at påvirke deres samfundsposition (Beresford, 2013: 51 + 52).

Support er gennem vores analyse fremhævet som mulighedsrummet ved eksempelvis “*Modstandskaffe*”, der foregår i et lokale stillet til rådighed af Almen Modstand (Bo, 2021). Her sker vidensdeling, der muliggør dialog og gensidigt inddrager beboere. Her kan viden om aktiviteter fra Almen Modstand træde frem og bidrage til en udformelse af relevante boligsociale indsatser, der har større mulighed for at inddrage flest muligt. Det samme gør sig gældende i mobiliseringen af Almen Modstand, hvor der er stor mulighed for at indhente viden om beboerne, fordi de allerede er myndiggjorte ved deres empowermentbaserede handlinger. Heri henledes også en positiv holdning til samlingen af beboere, fordi de medfører en mulighed for beboeren i højere grad at indgå i systemet på egne præmisser. Access skal foregå ved muligheden for at blive oplyst om sine rettigheder gennem adgangen og kendskabet til organisationer og institutioner, hvor der er anledning til at påvirke deres samfundsposition og dermed deres demokratiske mulighedsrum. Dette er implicit en faktor for at være insisterende, hvis der opleves en uretfærdig eller uhensigtsmæssig behandling.

Dette er blandt andet set gennem Almen Modstands finansiering fra Initiativet for retfærdig boligpolitik (Justitsministeriet, 2021), hvor kampagnen har oprettet en forening for at kunne finansiere sig (Elias, 2021). Dertil ses også muligheden for, at access skabes uden om et offentligt socialt arbejde, hvor private fonde kan støtte initiativer som Almen Modstand. Alternativt kan Almen Modstands reaktion tage form af professionelt socialt arbejde, ved at skabe sig som organisation og derved privatisere deres interesser. I denne model kan Almen Modstand i egen kraft professionalisere og privatisere deres kampagne og derved implementere de indsats, de mener, fungerer i de almene boligområder. Dog er privatiseringen ikke adgangsgivende til direkte politisk indflydelse, men dertil, som redegjort for i kapitel 9, er placeringen af socialt arbejde i staten heller ingen garanti for en mere ligeværdig dialog (Socialrådgiveren, 2018).

Professionelle socialarbejdere kan med viden om, hvordan de reelt inddrager borgere, indtræde i det socialt politiske felt. Socialarbejderen kan bidrage til den menneskelige frigørelse ved at bistå befolkningsgrupper i at forblive insisterende mod undertrykkende strukturer. Rent praktisk kan dette ske ved at stille fysiske rum og midler til rådighed. Derudover muliggøres det ligeledes med et dybt kendskab til lokalsamfundet, og hvad der rører den lokale befolkningsgruppe. Denne praksis vil kunne muliggøres gennem samarbejdet med Almen Modstand, hvor sociale arbejdsopgaver vil være at skabe det, Beresford (2013) fremhæver som *access og support*. Dette med ræsonnementet om at bistå den empowermentproces Almen Modstand allerede har skabt ved eget initiativ. Det sociale arbejde skal herved operere med Sara Ahmads (2012) mål om at tydeliggøre strukturer, som også fremgår i den sociale arbejdes hensigtserklæring (IFSW, 2014). Denne perspektivering til potentialet for det sociale arbejdes re-indtræden i boligområderne, har ærindet om at påvise mulighed for reel borgerinddragelse, imødekommelse og udvikling af nye fællesskaber, ved iværksættelsen af kollektive processer. Således styrkes det sociale arbejdes hensigt med professionen.

Kapitel 10: Konklusion

Hvilke præmisser ligger til grund for Almen Modstands mobilisering, og hvordan kan viden om denne mobilisering udvide potentialet for det sociale arbejde i problematiserede almene boligområder?

Ved Almen Modstand er der iagttaget en reaktion på politikernes beslutning om vedtagelsen af lovpakken, hvorigennem dette speciale har undersøgt politiske og sociale dilemmaer gennem deres mobilisering. Derfor har vores vidensproduktion haft afsæt i den kritiske teori. Herfra analyseres Almen Modstands mobilisering med et ønske om ligeværdig dialog gennem kommunikation, forståelse og argumentation. Med dette udgangspunkt er vores kvalitative undersøgelse udført med empiri fra syv begrebsinterviews med medlemmer af Almen Modstand. Derudover har vi indfanget empirisk materiale gennem deltagende observationer ved Almen Modstands demonstrationer, medie fremtræden samt deres tilstedeværelse i Københavns byrum. Empiriens omfang er indhentet med henblik på et holistisk greb om kampagnen.

Derudfra er der ved kapitel 6 fremanalyseret Almen Modstands præmisser for deres mobilisering, optegnet gennem deres demokratiske position. Herunder kan hverken borgerforslaget eller beboerdemokratiet ses som fyldestgørende for deres ønske om indflydelse, men begge instanser som nødvendige og lovmæssige kanaler, hvorigennem de kan gøre indsigelser på deres ret til indflydelse. Ved kapitel 7 er undersøgt, hvordan disse demokratiske processer forudsætter en mistillid til boligorganisationerne, da boligorganisationernes behov for økonomisk finansiering har fortrinsret over beboernes. Dette er fremanalyseret som en markedsgørelse, hvorfor Almen Modstands argumenter imod lovpakken placeres i et mindsket demokratisk mulighedsrum for indflydelse. Gennem vurderingsredskaber til kvalitet i demokratiet kobles vores empiri, hvorfra vi ser en benyttet frihedsrettighed af Almen Modstand til at råbe op. På trods af denne frihed forstås argumenterne imod lovpakken gennem manglende kvalitet i demokratiet, når vores analyse fremhæver en manglende lydhørhed fra politikerne. Yderligere konkluderes en ulighed for loven gennem muligheden for negativ forskelsbehandling af beboerne på baggrund af deres adresse. Derfor udledes et idealsamfund for Almen Modstand, hvor deres argumenter høres, og hvor demokratiets substantielle indhold får større betydning.

Vi har i disse kapitler konkluderet, hvordan samfundsformen på nuværende tidspunkt ikke imødekommer ligeværdig dialog, der muliggør vores vurdering af samfundsformen som mangelfuld i et demokratisk øjemed. Det demokratiske aspekt besværliggør en proces, hvori borgere kan få reel indflydelse, og derfor ikke imødekommer hensigten med det sociale arbejde. Med vores analyse af Almen Modstands demokratiske mulighedsrum for at fremføre deres argumenter, indtræder potentialet for det sociale arbejde i kapitel 8 og 9.

Her forstås gennem vores empiri i kapitel 8, at Almen Modstand positionerer sig i det sociale arbejdes felt gennem en græsrodsmentalitet, der faciliterer mulighed for politisk og samfundsmæssig bevidsthed om deres position, med formålet om en social forandring. Det konkluderes, at Almen Modstand forsøger at udvide deres nuværende arkiv og dermed position gennem en ændring af narrative fortællinger om almene boligområder og deres beboere. Gennem deres mobilisering forsøger Almen Modstand indtræder i samfundet og politikernes bevidsthed for at opnå en lydhørhed ift. deres argumenter imod lovpakken. Dog er det gennem teorier om socialt arbejde fremanalyseret, hvordan en inddragelse forbliver procedural og performativ.

I kapitel 9 konkluderes Almen Modstands handlingsrum, der imødekommer den manglende inddragelse. Dette gennem rollen som killjoy og empowermentbaserede handlinger, der bidrager til at udvide med en kritisk social praksis. Herfra perspektiverer vi til et nutidigt samarbejde mellem det sociale arbejde og Almen Modstand, med afsæt i den aktuelle situation om nedrivningen af boligområderne. Her perspektiverer vi ud fra internationale erfaringer om bolignedrivninger, udtalelser fra Almen Modstand og handlinger fra Odense Kommune. Her belyses, hvordan der stadigvæk eksisterer et behov for at boligsociale indsatser indtræder som løsningen på lovpakkens udtalte problematikker. Derfor følger pointen om, at nedrivninger ikke løser de sociale udfordringer. Her ser vi potentialet for et samarbejde ved at det sociale arbejde støtter mobiliseringer som Almen Modstand. Vi konkluderer en synergi mellem Almen Modstand og socialarbejdere som skabende for et øget mulighedsrum, hvor Almen Modstands empowerment baserede handlinger lyttes til og støttes. Dette gennem support og acces som konkrete værktøjer. Med Almen Modstand forstår vi et behov for at udvide med en mere kritisk praksis, der er bidragende til at forandre sociale institutioner og ikke blot underlægge sig den gældende samfundsform.

Referencer

Aarhus universitet. (n.d.). *Kodning af kvalitative data*. Metodeguiden.au.dk. Besøgt 26.04.2021 <https://metodeguiden.au.dk/kodning-af-kvalitative-data/> (Besøgt 2021)

Ahmed, S. (2012). *On Being Included: Racism and Diversity in Institutional Life*. Duke University Press Books.

Ahmed, S. (2018). *Killjoy-manifest*. Informations Forlag.

Almendata.dk (2021). <https://almenedata.dk/> (Besøgt 2021)

Almen modstand, (2021). <http://almenmodstand.dk/hvem/> (Besøgt 2021)

Almenboligloven (2019) §§33-44

Andersen, H. S. (2018) (November 21). *Hans Skifter Andersen*. Information. <https://www.information.dk/skifter-andersen> (Besøgt 2021)

Andersen, H. S., & Fridbjerg, T. (2006). *Den almene boligsektors rolle i samfundet: Hvad ved vi fra hidtidig forskning og undersøgelser?* (No. 1). Statens byggeforskningsinstitut.

Andersen, I. (2013). *Den skinbarlige virkelighed*. Samfundslitteratur.

Andersen, J., & Tyroll Beck, A. M. (2003). Lokalsamfundsempowerment: et Københavnsk casestudie. Roskilde Universitet. Research Papers / Department of Social Sciences Nr. 3

Andersen, M. L. (2018). Involvement or empowerment - assumptions and differences in social work practice. *Nordic Social Work Research*, 10(3), 283–298.

Arnstein, S. R. (1969) *Ladder of Citizen Participation*. Journal of the American Institute of Planners, Vol. 35, Nr. 4

Beauvais, E., & Warren, M. E. (2018). What can deliberative mini-publics contribute to democratic systems? *European Journal of Political Research*, 58(3), 893–914

Beboerdemokrati. (u.d.). DABBolig.

<https://www.dabbolig.dk/at-bo-alment/beboerdemokrati/> (Besøgt 2021)

Beboerdemokrati - *Vivabolig*. (u.d.)

<https://www.vivabolig.dk/om-vivabolig/beboerdemokrati> (Besøgt 2021)

Beresford, Peter (2000). *Service Users` Knowledges and Social Work Theory: Conflict or Collaboration?*, British Journal of Social Work Vol. 30

Beresford, P., & Croft, S. (2001). *Service users` knowledge and the social construction of social work.* Journal of Social Work, 1(3) 295–316. London: Rutledge.

Beresford, P., Lives, S. O., Shaping Our Lives (2013) (Project), & Shaping Our Lives (Project) Staff. (2013). *Beyond the Usual Suspects.* Shaping Our Lives Publications.

Biber, S. H. (2016). *The Practice of Qualitative Research: Engaging Students in the Research Process* (3rd ed.). SAGE Publications, Inc.

Blomgren Jepsen, M., & Skovgaard Nielsen, R. (2018, October). *Ufrivillig fraflytning fra udsatte boligområder* (No. 1). Statens Byggeforskningsinstitut og Aalborg Universitet.

Borberg, H. (2019). *Integration - her går det godt.* DJØF/Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Breko, Sara, 3/3 2021, Minoritetsfeminisme, #3, Mino Podcast

Conway, J., & Singh, J. (2009). Is the World Social Forum a Transnational Public Sphere? *Theory, Culture & Society*, 26(5), 61–84

Danbolt, M. (2010) "We're Here! We're Queer? Activist Archives and Archival Activism". *Lambda nordica*. 15 (3-4)

Danner. (2019, October 30). *Danners historie.* <https://danner.dk/danners-historie> (Besøgt 2021)

Della Porta, D., & Felicetti, A. (2018). Democratic deliberation, social movements and the quest for democratic politics. *Partecipazione E Conflitto: The Open Journal of Sociopolitical Studies*, 11, s. 261-268

Democracy Index 2020: *In sickness and in health?* (2021). The Economist Intelligence Unit Limited.

Erzikova, E. (2018). Gatekeeping. *The International Encyclopedia of Strategic Communication*, 1–6. (Besøgt 2021)

Erhardtsen, S. (2021, March 1). *Sociolog: Ghetto-loven virker ikke*. Amnesty International. <https://amnesty.dk/sociolog-ghetto-loven-virker-ikke/> (Besøgt 2021)

Folketinget (2018). *L 38 Forslag til lov om ændring af lov om almene boliger m.v., lov om leje af almene boliger og lov om leje*
<https://www.ft.dk/samling/20181/lovforslag/l38/index.htm> (Besøgt 2021)

Folketinget (2020). Folkeafstemninger og Borgerforslag
<https://www.ft.dk/da/aktuelt/tema/borgerforslag> (Besøgt 2021)

Folketinget (2021). Første behandling af lovforslaget
<https://www.ft.dk/samling/20201/beslutningsforslag/B137/BEH1-88/forhandling.htm>
(Besøgt 2021)

Gammelby, M. L. (2012), *Refleksiv praksis: forskning i forandring*. Bilfeldt, A., Bloch-Poulsen, J., Børsen, T., Højbjerg, K. & Jacobsen, A. J. (red.). (1 udg) Aalborg Universitetsforlag, Bind 1. s. 67-85

Goldkuhl, G. (2012). From Action research to practice research. *Australasian Journal of Information Systems*, 17(2), 57–78.

Goul Andersen, J. & Magtudredningen (2002) (Project). Bevægelser i demokrati. In F. Mikkelsen (Ed.), *Danskernes deltagelse i foreningsliv og græsrodsbevægelser* (pp. 198–225). Aarhus Universitetsforlag.

Hutchinson & Oltedal (2019). *Teoretiske perspektiver i socialt arbejde* (1st ed.). Hans Reitzel.

Hvad er beboerdemokrati (u.d.). Bovia <https://bovia.dk/beboerdemokrati/Hvad-er-beboerdemokrati.aspx> . (Besøgt 2021)

Håndbog om almene boliger (2016). kab-bolig. <https://www.kab-bolig.dk/publikationer-og-film/haandbog-om-almene-boliger> (Besøgt 2021)

IFSW (2014, Juli). *IFSW – International federation of Social Workers*. Dansk Socialrådgiverforening.

<https://socialraadgiverne.dk/om-dansk-socialraadgiverforening/internationalt-samarbejde/ifsw-international-federation-of-social-workers/> (Besøgt 2021)

Jürgen, Habermas (2005): *Demokrati og Retsstat*, Hans Rietzels Forlag. 1 udgave på dansk, oversat af Henning Vangsgaard

Justesen, L., Laub, M. T., & Rostgaard Poulsen, B. (2018). Fotografi som visuel metode i ernærings- og sundhedsfaglige studier. *Arbejdsrapporter, Professionshøjskolen Metropol*, 3(1). (Besøgt 2021)

Juul, S., & Pedersen, K. B. (2012). *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori*. Hans Huber

Jørgensen, C. L. (2013). Revolution og moderne stat. In U. Grubb, H. B. Hansen, A. S. Hansen, & J. B. Netterstrøm (Eds.), *Magt og mennesker - Historier på tværs* (1st ed., Vol. 1, pp. 107–127). Gyldendal.

Jørgensen, M. (2021, February 4). *Institut for Menneskerettigheder arbejder for at etnicitetskriteriet fjernes fra lovgivningen*. Respons.

Initiativet for Retfærdig Boligpolitik (2021). Justitsministeriet.

<https://civilstyrelsen.dk/sagsomraader/indsamlingsnaevnet/godkendte-indsamlinger/2021/initiativet-for-retfaerdig-boligpolitik> (Besøgt 2021)

Kjærsgaard, S. E. (2018). *Historier om demokrati: tre vinkler på demokratiets etablering i Danmark ca. 1848–1945* (1st ed., Vol. 1).

Kvale, S., & Brinkmann, S. Interview (2015). *Introduktion til et håndværk* (2. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.

Lauritzen, D. B. (2021). *Regeringen i svar til FN: Afviser at bremse salg af bygninger i ghettoområder*. Altinget. <https://www.alinget.dk/artikel/regeringen-afviser-fn-anbefalinger-om-aendringer-af-ghettoloven> (Besøgt 2021)

Lippert-Rasmussen, K., Jacobsen, M. H., & Nedergaard, P. (2015). *Videnskabsteori*. Hans Huber

Loftager, J. (2004). *Politisk Offentlighed Og Demokrati I Danmark*. Aarhus University Press.

Lundemark, M., & Uggerhøj, L. (2016). *Inddragelse i praksis En undersøgelse af unges inddragelse i sagsbehandling*. Aalborg universitet.

QBTQIA Resource Center. (2020, January 14). *LGBTQIA Resource Center Glossary*. <https://lgbtqia.ucdavis.edu/educated/glossary> (Besøgt 2021)

Maxwell, J. A (1992) Understanding and Validity I Qualitative Research Harvard Educational Review. US: Research Library Core. pp. 279-299.

Medearis, J. (2004). Social Movements and Deliberative Democratic Theory. *British Journal of Political Science*, 35(1), 53–75.

Mellemfolkeligt Samvirke (MS) (2021, April 22). *Afskaf ghettolisten!* <https://www.ms.dk/ghetto> (Besøgt 2021)

Mendonça, R. F., & Ercan, S. A. (2015). Deliberation and protest: strange bedfellows? Revealing the deliberative potential of 2013 protests in Turkey and Brazil. *Policy Studies*, 36(3), 267–282.

Medearis, John (2005). Social Movements and Deliberative Democratic Theory. *British Journal of Political Science*, 35(1), 53–75.

Morlino, L. & Diamond, L (2004). What is a ‘good’ democracy? *Democratization*, 11(5), 10–32.

Møller, J., & Skaaning, S. E. (2014). *Demokrati - opfattelser, udviklinger, årsager og virkninger*. Hans Reitzels Forlag.

Nationalt videntcenter for læsning, & Brok, L. S. (2015). *Skrivedidaktik på mellemtrinnet*.

Nedergaard, P. (2020, november 19). *Hvorfor skiftede Socialdemokratiet udlændingepolitik?* Kristeligt Dagblad <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/hvorfor-skiftede-s-udlaendingepolitik>. (Besøgt 2021)

Nielsen, R. M. (2019, maj). *BL's historie*. <https://fagbladetboligen.dk/alle-nyheder/2019/maj/bl-s-historie/> (Besøgt 2021)

Nilsson, T. (2020, september). *Forsker Liz Fekete om den danske ghettoplan: Åbenlyst eksempel på brutal strukturel racisme med neoliberalt fortegn* –. Respons. <https://www.responsmedie.dk/forsker-liz-fekete-om-den-danske-ghettoplan-abenlyst-eksempel-pa-brutal-strukturel-racisme-med-neoliberalt-fortegn/> (Besøgt 2021)

Olesen, S. P, Problemformulering i Monrad, M., & Olesen, S. P. (2018). *Forskningsmetode i socialt arbejde* (1st ed., Vol. 1). København: Hans Reitzels Forlag, pp. 35-59.

Pagh, J. (2018, maj). Jesper Pagh: Papirtigeren er løs i ghettoen. *Byrum*. <https://politikenbyrum.dk/Debat/art6539766/Papirtigeren-er-l%C3%B8s-i-ghettoen> (Besøgt 2021)

Paulsen, S. (2018). *DS om ghettoudspil: Mere fattigdom, straf og tvang skaber ikke bedre boligområder*. Dansk Socialrådgiverforening. <https://socialraadgiverne.dk/faglig-artikel/ds-ghettoudspil-mere-fattigdom-straf-tvang-skaber-ikke-bedre-boligomraader> (Besøgt 2021)

Pind, S (2018): *Nej, Berlingske, jeg vil ikke tage borgerforslag alvorligt* (2018), April. Berlingske.dk. <https://www.berlingske.dk/kommentatorer/soeren-pind-nej-berlingske-jeg-vil-ikke-tage-borgerforslag-alvorligt> (Besøgt 2021)

Politiken, & Zacho, M. (2018, marts). *Sociolog og forfatter Aydin Soei: Politikerne undergraver deres egne værdier*. Politiken.

<https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art6364713/Politikerne-undergraver-deres-egne-v%C3%A6rdier-for-at-l%C3%B8se-et-problem-de-selv-har-pustet-op>

Regeringen (2018). *Ét Danmark uden parallelsamfund – Ingen ghettoer i 2030*. Regeringen.

Rasmussen, S. H. (2002). Græsrodder, partier og demokrati. In Magtudredningen (Project) & F. Mikkelsen (Eds.), *Bevægelser i demokrati* (pp. 81–99). Aarhus Universitetsforlag.

Schmidt, G. (2018, May 23). *Garbi Schmidt: Regeringens ghetto-udspil mangler viden*. <https://pov.international/garbi-schmidt-regeringens-ghetto-udspil-mangler-viden/> (Besøgt 2021)

Soei, A. (2018). *Omar - og de andre vrede unge mænd og modborgerskab*. Gads Forlag.

Szulevicz, T. (2015). Deltagerobservation. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder: En grundbog* (2 udg., s. 81-96). Hans Reitzels Forlag.

Svensson, P. & Magtudredningen. (2003). *Folkets røst. Demokrati og folkesafstemninger i Danmark og andre europæiske lande*. Aarhus universitetsforlag.

Svensson, P. (2018, January 29). *Professor: Borgerforslag er tynd form for demokrati*. Berlingske. <https://www.berlingske.dk/politik/professor-borgerforslag-er-tynd-form-for-demokrati> (Besøgt 2021)

Thorup, M. (2020). Demokratiets aktuelle kriser. In M. Thorup & P. Seeberg (Eds.), *Demokratiets krise og de nye autokratier* (1st ed., Vol. 1, pp. 21–45). Aarhus

Thorup, M., & Seeberg, P. (2020). *Demokratiets krise og de nye autokratier* (1st ed., Vol. 1). Aarhus Universitetsforlag.

United nations human rights. (2020, Oktober) *ACNUDH. UN human rights experts urge Denmark to halt contentious sale of “ghetto” buildings*. <https://www.ohchr.org/SP/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26414&LangID=E> (Besøgt 2021)

Wacquant, L. (2013). *Byens udstødte*. Nyt fra Samfundsvidenskaberne.

Wang & Information (2020), Flertal i Folketinget skærer kraftigt ned på sociale indsatser i udsatte boligområder. Information. <https://www.information.dk/indland/2020/09/flertal-folketinget-skaerer-kraftigt-paa-sociale-indsatser-udsatte-boligomraader> (Besøgt 2021)

Wohlin, C. (2014). *Guidelines for Snowballing in Systematic Literature Studies and a Replication in Software Engineering*. Blekinge Institute of Technology.